

מתוברים

גליון רכ"ו
יתר, תשפ"ה

הגליון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

עמ' כ"א
מקושרים
בניקוי דפוס
גיליון שבועי בניקוי כותב וכתביות תורת החפילה
מס' שנתון 1388

עמ' כ"ה
ובחרת בהיים
גיליון שבועי בכיסת פור האור החיים התי יצירא

עמ' כ"ט
מכתלי בית ההוראה
גיליון שבועי בכיסת פור האור החיים התי יצירא

חדש בהיכל <<<

פנינים ואמרות
נפלאות על פרשת השבוע
פנינים חכמים ואמרות

ליקוטי הלכות המבואר

אורח חיים חלק ט - הלכות הודאה וברכות הראיה

ליקוטי הלכות להרה"ק רבי נתן מברסלב זיע"א, במהדורה מבוארת בביאור משולב בתוך דבריו, ובתוספת הערות וצייונים, הטקסט כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, נוספו כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים. מבואות ופתיחות לכל תורה.

סט שמירת הגוף והנפש תניינא (2 כר)

ספר שמירת הגוף והנפש בו נקבצו ונתבארו כל הענינים האסורים משום סכנה ודברים הקשים לשכחה ועניות מיוסדים ומושתתים ע"פ מקורות חז"ל והפוסקים צוואת ר"י החסיד, ומספרי קבלה וחסידות בתוספת הכרעות הלכה למעשה מאת גדולי פוסקי דורנו.

חובר ע"י הרב יוסף יצחק לרנר שליט"א בעמח"ס הבית, וספר שגיאות מי יבין ראש כולל בית מדרש להוראה תורת שלמה. בראש הספר מבוא רחב המבאר גודל חומרת הדברים והזהירות בהם להלכה למעשה גם בזמנינו.

דגל מחנה אפרים המבואר ג- ויקרא

דגל מחנה אפרים על התורה מאת רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, נכדו של הבעל שם טוב הקדוש. מהדורה מבוארת בביאור נרחב להבנת דבריו, ובתוספת הערות וצייונים, הספר כולו הוגה ע"פ דפוסים ישנים עם הוספות ותיקונים רבים, ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, עם חלוקה לקטעים, סימני פיסוק, נוספו כותרות ביאור לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים ופרקי תולדות. כל אלו נסדרו בכלי מפואר, כמיטב ספרי 'ממלכת התורה עוז והדר'.

להזמנות ספרים עד הבית: 1800-22-55-66

השבוע בגליון:

חשיפה: מה היתה עצת מרן החלקת יהושע מביאלה לילד שראשו היה סתום בלימוד התורה | עמ' י"ד

ווארט מהאור החיים הק': אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות | עמ' ב'

אקטואליה: האם המשתתפים בסעודת חתונה פטורים מצדקה משום דעסוקים במצוה? | עמ' י'

ספריו כתובה באמצעותו של העמוד, החליט לתלוש את כל העמוד ממקומו, ולכתוב בקטע הריק שלפני החתימה את 'סטר ההלוואה', וכך לבוא אל בית הדין ולהציג את החתימה המקורית של הלווה. מהיכן עלה רעיון מבריק שכזה במוחו של הגאב"ד, רק מתוך ההבטחה האלוקית שניתנה לדייני ישראל - שמן השמים יסייעו בידם להגיע אל האמת.

אמרי שמואל (זילברברג) - בפרשתנו

סגולת תפילת האשה על בניה בשעת הדלקת נרות שבת

כה תאמר לבית יעקב (יט, ג). אלו הנשים, כה תאמר בלשון הקודש, כה תאמר בנחת. וצוה לדבר אל הנשים תחילה ללמדן מוסר ודרך ארץ ועוד כדי להמשיך לבן אל התורה והמצוות ולומר להן ראשי פרקים מפני שאין דעתן מיושבת כאנשים, ועוד שהאשה הטובה היא סיבה לתורה שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש לפי שהיא מצויה בבית והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מנעוריו וגם כי יזקין לא יסור ממנה.

ולכן ראויה האשה להתפלל לה' יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת שהיא מצוה מוטלת עליה שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה, כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה ובזכות נר שבת שהוא אור תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת אור שנאמר (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור, וכן דרשו חז"ל (שבת כג ע"ב) האי מאן דרגיל בשרגי הייין ליה בנים תלמידי חכמים.

רבנו בחיי - בפרשתנו

העדיף להעמיד 'שרי אלפים ושרי מאות' מאשר לספר לו שהרגו את חור רבם

נבל תבל גם אמה גם העם הזה אשר עמך כי קבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך (יה, יח).

כשיתרו שאל למשה מדוע עומדים ישראל עליו מבוקר עד ערב, השיב שמבררים את דבר ה', ובאמת יפלא, איזה שאלות היה להם לשאול זמן רב כל כך מבוקר עד ערב.

הרה"ק בעל ה'שפתי צדיק' מפילץ ז"ע אמר בשם גיסו הרה"ק בעל ה'שפת אמת' ז"ע שתירץ בדרך הפשט, כי היה מחזה זה אחרי שהיה משה בשמי מרום למשך כמה חדשים [שלוש פעמים 40 יום], ולכן נצטברו

בסייעתא דשמיא מופלאה גילה מרן בעל המנחת יצחק את הנוכלות של התובע

וְשִׁפְטוּ אֶת הָעַם בְּכָל יַעַת וְגו' (יה, כב). איתא בגמ' (שבת י, א) 'תנא להו רב חייא בר רב מדפתי 'ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב' - וכי תעלה על דעתך שמה יושב ודן כל היום כולו - תורתו מתי נעשית?? אלא לומר לך, כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית' וכו'.

דיין שדן דין אמת לאמיתו זוכה לסייעתא דשמיא עצומה בכל מעשיו ומן השמים מסייעים בידו להגיע לחקר האמת.

מסופר על דין תורה שהובא אל הגאב"ד ה'עדה החרדית' - הגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל בעל ה'מנחת יצחק'. יהודי תבע את חבירו על סכום כסף גדול, לטענתו לוה ממנו האיש את הסכום ועדיין לא החזיר. היהודי שעמד מנגד הכחיש את הדברים בכל תוקף - לא לוויית ממנו אגורה בימי חייו - הצהיר.

פנו הדיינים אל המלווה ושאלו האם יש לו שטר חוב, וזה שלף מכיסו שטר עם חתימת ידו של הנתבע, ובו מצוינים כל הפרטים שהוצגו בתביעה. כאשר הוצג השטר לפני הנתבע השיב - שאמנם זו היא חתימת ידו המקורית, אך הוא חוזר ואומר שמעולם לא לוה כסף מהתובע, והשטר הזה מזויף מתחילתו ועד סופו, ואין לו כל מושג מהיכן הגיעה החתימה האישית שלו לידיו של האיש.

לכאורה הדין צריך להיות עם התובע, שכן גם נתבע מודה שהחתימה היא אמיתית ומקורית, אבל הגאב"ד שהרגיש מן הסתם שהצדק עם הנתבע - ביקש שהות לחשוב למחרת קרא אליו ה'מנחת יצחק' את הנתבע וביקש ממנו להביא אליו כמה ספרים מספרייתו הפרטית, היהודי לא הבין על מה ולמה - אבל עשה את שנדרש, והנה פותח הגאב"ד את הדף הראשון בספריו ומבחין שהנתבע היה רגיל לחתום את שמו על הספר - לא בראש העמוד אלא באמצעותו.

'האם השאלת פעם ספר כלשהו לתובע הלוי' - שאל הגאב"ד את הנתבע. הלה אימץ את מוחו ונזכר - שאכן לפני זמן רב השאיל לו ספר אחד. לך לביתך והבא את הספר לכאן, הורה הגאב"ד. לכשהובא הספר - הבחינו הכל לתדהמתם שהעמוד הראשון נתלש. עכשיו היה הכל מובן, התובע היה נוכל גדול, וכאשר הבחין שחתימת ידו של המשאיל על

פניני אביר יעקב עמ' ה' מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' י"ד

ווארט מהאור החיים הק'

אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות

ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה (יט, ח). דרש רבי סימאי: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו שישים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרם - אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. וכיון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום (שבת פח).

מקשים העולם מדוע להנחת הכתרים על ראש ישראל הספיקו שישים ריבוא מלאכים, ואילו להסרתם מראש ישראל לאחר שחטאו היה צורך במאה ועשרים ריבוא מלאכים? (התוספות (שבת פח. ד"ה ירדו) מיישבים זאת על פי הכלל "גדולה מידה טובה ממידת פורענות", ולכן מלאך טוב יכול היה לקשור ב' כתרם אולם מלאך חבלה לא היה לו כח להסיר כתר אחד.

בספרו חפץ ה' על הש"ס, מבאר רבינו האור החיים הק' באופן אחר:

יתכן שגם מצד אמירת נעשה ונשמע, אף אם לא היו מקדימים את ה"נעשה" ל"נשמע", היו זוכים לכתרים. אולם הרי ידוע הכלל ש"אין מלאך אחד עושה ב' שליחויות", ואם כן לכאורה לא יתכן שמלאך אחד יניח שני כתרם משונים זה מזה - אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע", ולכן דקדק בלשוננו ואמר "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, כי ה"נעשה" כשלעצמו כבר מחייב גם את השמיעה, כי אי אפשר לעשות בטרם שומעים איך ומה לעשות, ואם כן במצב זה השמיעה והעשייה הם דבר אחד, ולכן הספיק מלאך אחד לכל שני כתרם ובסך הכל שישים ריבוא מלאכים.

אולם כאשר חטאו ישראל, היה צורך במלאך נפרד לכל כתר, כי עתה אין לא שמיעה ולא עשייה, ואם כן הם שני ענינים נפרדים - הזקוקים לשני מלאכים שונים...

בעשרת הדיברות, באלף הם כתובים ולא בו"ו. ויקהל משה (בפרשתנו)

אולי נוכל לשמוע הבל פיהם של האבות הק'

וכל העם ראים את הקולת וגו' (כ, טו). ותמהו המפרשים איך יתכן ראיית הקולות.

ונראה לומר בזה דבר עמוק שנתברר עפ"י חוקרים, שהבל פיו של אדם לא הולך לאיבוד, אלא הגלי קול קיימים בעולם, ואפשר לקולטם ולהשמיעם אח"כ כידוע, ובספר גשר החיים מביא מהגאון ר' מעכיל טוקצ'נינסקי שקיווה שיתפתח פעם המדע בעולם עד שנוכל לקלוט גלי הקול של האבות הקדושים, ונתעורר ע"ז לשמוע אל קולם.

ונראה שבשעת מתן תורה כשפסקה זוהמא והגיעו בני ישראל לפסגת שיא המדרגות, כשיצא קול ה' בכח ובהדר, היה זה כעין הבל קול ונשאר קיים, והכירו בני ישראל גם בהבל הקול שהוא אמרות ה', והיינו "וכל העם רואים את הקולות" שהכירו בראיית גלי הקול קול ה' ית"ש, שאי אפשר לראות היום בעינינו.

ונראה לפי זה שדברות ה' אמרות טהורות נשאר עמנו קיים בעולם הזה ואין באפשרותנו בעוה"ז לראותם, ובעת שנשוב בתשובה שלימה ויתן בלבנו בינה יתירה, נוכח לראות את גלי הקול, ונבין פתרונם כשמיעה ממש, והיינו "קול ה' בכח" שקול ה' ישאר עמנו לנצח.

טעם ודעת (להגר"מ שטרנבוך שליט"א) בפרשתנו

שמח שנתקיימה עצתו

ויחד יתרו וגו' כי בדבר אשר זדו עליהם (יח, ט-יא). ופרש"י בקדרה אשר בשלו, בה נתבשלו.

וצריך ביאור מה היה השמחה ליתרו שנאבדו כאשר זדו במים דוקא.

וי"ל שמונה בזה הערה נפלאה, עפ"י מה שפרש"י בפסוק הבה נתחכמה לו רבותינו דרשו למושיען של ישראל לדונן במים שכבר נשבע עליהם שלא יביא מבל לעולם, והמה לא ידעו שעל כל העולם אינו מביא אבל על אומה אחת מביא עכ"ד. והנה איתא בגמ' (סנהדרין קו). שלשה היו באותה עצה (של הטבעת הילודים למים) בלעם יתרו ואיוב וכו' ויתרו ברח. ונראה לי שיתרו אמר לבל לדונם במים שהשבעה אינו אלא על כל העולם אבל על אומה אחת מביא. ועכשיו שנתקיימה עצתו שמח על זה, וזהו "ויחד יתרו וגו' כי בדבר אשר זדו - בקדירה שבשלו בה נתבשלו".

מים יחזקאל (שנת תקמ"ו - הגאון רבי יחזקאל קצינלבוין אב"ד אה"ו) בפרשתנו

הרבה שאלות עכ"ד. אמנם לכאורה תשובה זו אינה מספקת, מדוע באמת לא העמיד משה 'ממלא מקום' בידעו שהוא עולה השמימה למשך ארבעים יום.

לפיכך חידש השפתי צדיק, שמסתברא שאכן העמיד את אהרן וחור שיפסקו דיני תורה במקומו, אך חור נהרג בעת החטא (ראה במדרש ויק"ר פרשה י, ג), נמצא שכל טענתו של יתרו "נבל תבול" אינה נכונה, שהרי רק באותה תקופה הצטברו הרבה שאלות מפני שהיה חסר אחד הדיינים, וא"כ היה ביד משה אך לא רצה משה לעשות כן משום גנותן של ישראל, שלא יצא חילול ה' שישראל הרגו את חור רבם, לפיכך העדיף יותר להעמיד שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות מאשר לספר לו את האמת.

וסיים השפתי צדיק: ואמר "בעסער זאל זיין צעהן רביס - איידער מחלל זיין שם שמים"..." עכ"ד. שפתי צדיק (פילץ) בפרשתנו אות כה

לא עם אלף

וכל העם רואים את הקולות וגו' (כ, טו).

הרה"ק האמרי אמת מגור זצ"ל אחר נישואיו, מילא את חדרו בספרים רבים וישב אל השולחן שבאמצע החדר ועסק בתורה. אף אחד לא הורשה להיכנס לחדר, שבו ישב האמרי אמת' ולמד. - איך יכול הוא להיפנות אפילו לבני ביתו, שענה ששכינה מדברת מתוך גרונו בשעת הלימוד? - היו אומרים עליו בגור.

אף על פי כן הצליח פעם מי-שהוא להיכנס לחדרו ושאלה בפיו לאברך הצעיר: חזרתי עם קושיית - אמר השואל - אצל הרבה למדנים ותלמידי חכמים ולא זכיתי לתשובה מאת אחד מהם.

וקושייתך מהי? שאל האברך הצעיר.

נאמר במתן תורה - פתח השואל ושאל - "וכל העם רואים את הקולות" ומוסיף רש"י: "רואים את הנשמע", ותמה אני: מה ריווח הרוויחו ישראל, אם ראו את הקולות, הרי יכלו להסתפק רק בשמיעתן.

לדידי, ענה האמרי אמת, אין כאן אף שמץ של קושייה. יען על בני ישראל היתה חובה מוטלת עליהם שיראו את הקולות. שאם לא כן, היו סבורים ש"לא תגנוב" האמור בתורה בו' הוא כתוב, והיו סבורים לומר על דרך משל, שלצרכי שמים מותרת גניבה, שכן כתוב: "לו תגנוב" - מפני שאם רק שומעים ולא רואים את הכתוב הרי שאי יכולה להתחלף בו', ומוכן האיסור משתנה ממילא. לכן חייב העם לראות את הקולות ולא להסתפק בשמיעה בלבד. לדעת על ידי כן, שלא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, הכתובים

זמני כניסת וציאת שבת קודש:	16:49	18:03	18:43	17:04	18:05	18:40	17:11	18:12	18:43	15:59	18:06	18:58
	מסכת השבת	אילת השבת	רננת	מסכת השבת	אילת השבת	מסכת השבת	אילת השבת	רננת	מסכת השבת	אילת השבת	מסכת השבת	רננת
	מסכת השבת	אילת השבת	רננת	מסכת השבת	אילת השבת	מסכת השבת	אילת השבת	רננת	מסכת השבת	אילת השבת	מסכת השבת	רננת

מחוברים
מחילים את היום!
הגישו הודעה תמיכה עוז והדר - אור לישרים
newsletter.mechubarim@gmail.com להצטרפות:

קו 'מחוברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8
או למייל: rav@abiryaakov.com

לתגובות ולהצטרפות לקבלת הגיליון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com

ניצוב ותימור: שוקי קער

מחוברים
הגיליון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים
ניתן להשיג את הגיליון מדי שבוע בכל סיני "ספרי אור החיים"
ירושלים: ידמיהו 13 | שאולזון 49 | הפסגה 45 | בר אילן 4 | חבקוק 2 • בית שמש: שדרות האמוראים 63 | נחל יציבים 3 | יהודה הנשיא 6 • בני ברק: רבי עקיבא 152 | רבי עקיבא 68 | הרב שך 8 | אהרונביץ 12 | נחמיה 28 | כהנמן 64 • מודיעין עילית: שד' יחזקאל 2 | חפץ חיים 8 • אלעד: יהודה הנשיא 94 • אשדוד: יהודה הנשיא 8 | אליעזר בן הרוקנס 8 • ביתר עילית: הרן 9 | חיפה: מיכאל 27 • נתיבות: הרמב"ם 18 • נתניה: 18 • פתח תקוה: רוטשילד 75

אלקי אבי בעזרי:

שרשרת השגחה פרטית מופלאה, למעלה מכל דמיון, מכר דירה בהשגחה מופלאה,

ומצא דירה בהשגחה עוד יותר פלאית, הסכיתו ושמעו:

אמר: 'ריבוננו של עולם! התפללתי מעומק ליבי, הלכתי לדף היומי, אנא תושיע אותי!'. אשתו יעצה ללכת לאותו בנין, כי הוא זכר את שם הרחוב ומספר הבנין, והוא אכן הלך לאותו בנין וחשב בליבו לעבור דירה-דירה ולשאול מי מוכר כאן דירה? דפק על הדלת של הקומה הראשונה.

פתח לו את הדלת רב, שרגיל היה שבאים לשאול אותו הלכות שונות, ואותו מוכר שאל: 'האם כבודו מעוניין למכור את הדירה שלו?'. הרב ההמום שאל, 'מי שלח אותך?'. 'אף אחד, אני רוצה לקנות דירה בבנין הזה, האם כבודו מוכר דירה?'. 'אני מאד רוצה למכור את דירתי, אך משהו כאן לא הגיוני, כי עדיין לא פרסמתי שום דבר, זה רק עבר במחשבותי... קיבלתי החלטה שאני מוכר את הדירה, רק לפני כמה דקות...!'.
הכניס הרב את המוכר לתוך ביתו וסיפר לו: 'קבלתי הצעה להיות ראש ישיבה בעיר אופקים, והתורם של הישיבה לא מעוניין שאגיע באוטובוסים מבני ברק ואחזור, הוא רוצה אותי בישיבה באופן שאני אהיה תושב אופקים ומחובר לציבור, הוא לחץ עלי למכור את דירתי בבני ברק ולקנות דירה באופקים ואני צריך כבר לתת לו תשובה, אז ודאי שאני רוצה למכור, אבל זה חייב להיות בתוך שבועיים, כי בעוד שבועיים אני כבר צריך להתחיל לעבוד בישיבה באופקים'.

צחק אותו אברך, 'אתה אומר לי חייב שבועיים! אני בעוד שבועיים ברחוב... אני גם חייב עד שבועיים למצוא דירה. אלך לעשר דקות להביא את אשתי שתראה גם את הדירה'. הלך האברך וחזר עם אשתו, הם ראו את הדירה והיא היתה דירת חלומות, מרווחת מאד, הרבה חדרים, מטבח גדול, מרפסות, ממש מושלמת עבורם! והאשה אמרה מיד: 'זו הדירה שלי!'. שאלו הזוג את הרב 'מה מחיר הדירה?', וכשנקט הרב במחיר, זה היה בדיוק אותו מחיר שקיבלו מהשכן על דירתם! הזוג הרגישו על בשרם את ההשגחה הפרטית, כשקיבלו דירה שלא היו צריכים להוסיף עליה שקל אחד! ועוד נותר להם את הבונוס של השכן, 200 אלף שקלים.

שאל האברך את הרב אודות המודעה עם הפתקים הנתלשים, והרב השיב: 'ידידי, אתה כנראה לא הבנת! אני מעולם לא פרסמתי מודעה על הדירה הזו! הרי סיפרתי לך שישבתי ביני לבין עצמי וחשבתי וחשבתי, ורק ממש באותו רגע שבאת לכאן, קבלתי החלטה למכור, עוד לא הספקתי לספר לאף אחד ובטח לא לתלות מודעה בלוח מודעות!'. 'אז איך יתכן שיש מודעה על הדירה הזו בלוח המודעות??', והאברך סיפר לרב, שתלש פתק מלוח המודעות ואחרי כן אבד הפתק, ולכן הגיע לכאן לבנין כדי לחפש מי מוכר את דירתו?'.
אז אמר לו הרב את מה שכולנו צריכים להפנים: 'לפני כשנה נמכרה דירה בקומה הרביעית, אכן בעל הדירה שם מודעה בלוח המודעות, אתה תלשת את הפתק עם מספר הטלפון כדי להתקשר למוכר, משמים גרמו לך לאבד את הפתק ולהגיע אלי לקנות את דירתי, אם לא היית מאבד את הפתק, ודאי היית מתקשר והיית שומע שהדירה כבר נמכרה ולא היית מגיע לכאן...!'.
(גליון פניני בית לוי)

אברך ונוות ביתו בבני ברק ישבו לארוחת ערב. האברך אמר לאשתו, שבא לו לשנות אוריה ולעבור לחלק אחר של בני ברק. האשה לעומתו אמרה שהיא דווקא אוהבת את דירתם, אבל אם משהו ידפוק יום אחד למשל בדלת ויבקש לקנות, אז זה יהיה עבורה סימן משמים שצריך למכור ולעבור דירה. עוד בטרם הספיקה לסיים את דבריה וכבר דפיקה בדלת, כשפתחו ראו את השכן שלהם שגר דלת מול דלת.

לאחר שהכניסוהו ישב השכן והחל לספר: 'חמי וחמותי גרים בקצה השני של בני ברק, הם כבר מבוגרים וצריכים את עזרתנו, ולשם כך מעוניינים אשתי ואני, לקנות מכם את הבית, ולהפוך את שתי הדירות לדירה אחת גדולה! וכך לא נצטרך בכל יום שיש לינסוע ולהביא אותם אלינו וכן לנסוע ולעזור להם בכל ימות השבוע, אשתי תעשה להם כביסות, ארוחות ושאר עניינים וזה יהיה נוח ביותר, על כן נשמח מאד לרכוש מכם את הדירה'.

'פלא פלאים!', אומר הבעל לאשתו 'עוד לא סיימנו לדבר והנה מופיע הקונה...! אבל השכן המשיך להפתיע כשהוסיף, 'דעו לכם שכל מחיר שתבקשו על הדירה תקבלו, וגם אוסיף מאתיים אלף עבור חתונת ילדיכם'. 'תן לנו לשאול דעת תורה', השיב הבעל לשכן. הלך הבעל אל רבו וספר לו את שארעו והרב פסק מיד 'בודאי! מה השאלה בכלל?!? מי לא היה מוכר?!'. חזר הבעל לאשתו והם פנו לשכן ומסרו לו את הסכום שהם מעוניינים למכור את דירתם, הסכים אותו שכן והוסיף, שהם לא צריכים לפנות מיד את דירתם, אלא יש בידם 8 חודשים, כי אותו שכן נצרך למכור את הדירה של חמיו וחמתו קודם, 'בן פורת יוסף', אמר הבעל, 'גם לקבל סכום מכובד, גם לקבל תוספת של מאתיים אלף, וגם 8 חודשים בהם נוכל למצוא דירה!'.
נחתם החוזה בשעה טובה ומוצלחת והבעל החל לחפש דירה, אשתו הגבילה אותו, היא נקבה בשמות של שלושה רחובות בבני ברק, שרק שם היא מעוניינת לגור, וזה הפך את המשימה לקשה ביותר, ובניתיים עברו החודשים בזה אחר זה, ונותר חודש בלבד לפינוי דירתם, והקונה התקשר אליהם וספר שבשעה טובה מכר את הדירה של חמותו וחמיו והזכיר להם שנותר להם חודש ימים לפנות לו את הדירה, 'אל דאגה, נפנה לך את הדירה' אמר המוכר.

חלפו עוד שבועיים ונשארו שבועיים בלבד לפינוי, הלך אותו מוכר לתפילת ערבית והתעכב שם מעל ארבעים דקות! זה לא נראה כלל תפילת ערבית, זה יותר היה דומה לתפילת יום כיפור... ובין היתר אמר המוכר, 'אבא שבשמים! תמצא לי דירה ברחובות המסוימים האלה שאשתי רוצה, אנא הושיע אותי!'. כשיצא מן התפילה ראה לנגד עיניו לוח מודעות ובו מודעה עם פתקים נתלשים עם מספר טלפון, למעלה כתוב - דירה למכירה ממש מציאה ברחוב פלוני, לפרטים נא להתקשר, כל הפתקים עם הטלפונים כבר נתלשו, נשאר פתק תלישה אחרון, כאילו המתין ממש בשביל אותו מוכר! והוא אכן תלש את הפתק עם הטלפון.

בדרכו הביתה, פגש חבר שאמר לו שיש שיעור בדף היומי, הלך אותו מוכר לדף היומי וכשהגיע הביתה חיפש את הפתק כדי להתקשר ולא מצא,

ואתם תהיו לי:

לא שעה לעצת חבריו לנדוד מהישיבה למצוא זיווגו הנכון, אלא השקיע עצמו בגמ' בלימוד הש"ס,

עד שהגיע אליו השידוך הנכון עד לספסל לימודו:

בא ולאן הוא הולך, ומשנתמלאה שביעות רצונו בא עמו בדברים, דברי תורה ועניינים של מה בכך, לאחר מכן נטלו עמו לעיירה בה הוא כהן ברבנות, ויזמל טוב.

גורלו של ר' יואל, אחד מבחירי הישיבה לא שפר עליו. בעטיין של עילות שונות נתפרדה חבילתו זמן קצר לאחר שנתפרה, ואם לפני כן רבים ביקשו להתפאר בו כחתן לבתם, הרי שמעתה ואילך...

למען האמת הוא לא בלט כחריג בנוף הישיבה. רבים מלומדי הישיבה היו אברכים צעירים אשר גם לאחר נישואיהם שקדו חדשים תמימים על תלמודם מבלי לפקוד את ביתם הרחוק, לקיים מה שנאמר 'והגית בו יומם ולילה'. לא אחת אירע, כי אבי המדוברת התרשם עמוקות ממודעותו, ומשבא

ישישים בעלי בינה מתמלאים רגשות קדושה וגעגועים כאשר הם שחים על אודות ישיבת וואלאז'ין, 'אם הישיבות' אשר בראשה עמדו גדולי אותו דור, הנצי"ב והבית הלוי זצ"ל.

מאות בחורים, רבים מהם עילויים של ממש, שקדו בה יומם וליל על תלמודם, וידוע ידעו רבני הערים והעיירות, כי חתן הגון לבתם, תלמיד חכם וירא שמים, ימצא להם על נקלה בין כתליו של בית מדרש גדול זה. אותם ימים הורגלו הבחורים למראה שחזר ונשנה. רב מכובד, בעל הדרת פנים, השתכן בעיירתם ימים אחדים, שהה בהיכל הישיבה במשך היום והתבונן בדמויות המתנועעות במרץ.

משנחה עינו על אחת הדמויות, היה מברר וחוקר, בחור זה מה טיבו, מאין

עמו בדברים ושאלו, "כבודו בחור או אברך?" נסתיימה שיחתם בעיניים נפולות. שנתיים ימים חלפו להם מאז התקבע ר' יואל במעמדו החדש, לא בחור ולא אברך. במהלכן חלפו עשרות עצות ליד אפרכתו, מהן נבונות, חלקן טרחניות ונבובות. לכולן לא שעה ר' יואל.

אולם דבריו של חבירו הטוב קנו להם שביטה בלבבו. כאן, בהיכל הישיבה, בין מאות הבחורים, אינך נחשב כסחורה העוברת לסוחר. שמא תאמר כי בעל ייחוס הנך? ישיבתנו מלאה בייחסנים. התבקש להתייחד בהמתדתך? הרי יודע הנך היטב כי בית מדרשנו נתברך בתלמידי חכמים מובהקים! הסכת ושמע לדברי! כלך לך לעיירה נידחת, בארץ רחוקה, שאין בה ישיבות הרבה, ושקוד בה על דלתות התורה. במקום אשר כזה תבלוט כיהלום בראש הכתר, ובעזרת ה' בעוד תקופה לא ארוכה, כבודו ישלח אלינו טלגרמה על מונד נישואיו הקרב ובא.

דברים של טעם.

חשב ר' יואל, הפך במחשבתו, הרהר במצפונו, חקר ובדק בגנזי נסתרו והשיב לחבירו: הרי כל שידוך קשה כקריעת ים סוף, ולבסוף, הקב"ה קורע את היס ומעביר את בני הזוג בחרבה. כלום קשה בעיניו לזמן הנה את ים-סופי, עד שארחיק נדוד לחוף אחר? שב ר' יואל לגמרתו, חבירו לטיכוס עצות נוספות, וים-סופו של ר' יואל נראה היה גדוש מתמיד בגלים שוצפים. שדכנים מנוסים אשר עשרות שנות הפלגה בים זה מאחוריהם, נלאו ורפו ידיהם.

היה זה יום אפרורי. איש מבוגר התיישב חרש מאחוריו והתבונן בו עמוקות. זה מכבר קלט כי בחור זה מכותל המזרח של הישיבה הוא. כל כולו שרעפי הוויות אביי ורבא, ומהילוכו נוטפים סעיפים קטנים בקצות החושן. כעבור שעה ארוכה ניגש אליו האיש, דרש בשלמו, וביקש את רשותו לשוחח עמו בדברי תורה ובפרפראות נאות המרחיבות דעתו של אדם שעל ידן יכול חד-עין לעמוד על שנינותו של איש שיחו.

הזמן נקף במהירות. האיש הביט בשעונו שוב ושוב, ולבסוף כחכה בגרונו ואמר: מצאתם חן בעיני. ובכן, חנני בורא עולמים בבת משכלת, יראת ה' ומשמחת לב אלוקים ואנשים. האם אתה... לבו של מיודענו פעם במהירות. הנה, הנה השאלה המכשילה, האם אתה בחור? עוד רגע קט יפרדו דרכיהם בבושת פנים הדדית.

עודו אפוף בבושה על הצפוי להתרחש, תחב האיש את בהונו במרפקו ושב ושאל האם אתה פנוי? אכן, השיב בזריזות, איני נשוי...

כיצד התגלגלו העניינים, מה היה המשך השיחה, היכן נערכה החתונה וכמה שנים קיבל הזוג "קעסט", כבר אינו חשוב כל כך. העיקר הוא, כי ר' יואל נישא שוב. בשעה טובה ומוצלחת.

הכל בידי שמים. הכל.

(הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, רב שכונת נחלת משה בבני ברק - גליון מאורות דף היומי)

הזמן נקף במהירות. האיש הביט בשעונו שוב ושוב, ולבסוף כחכה בגרונו ואמר: מצאתם חן בעיני. ובכן, חנני בורא עולמים בבת משכלת, יראת ה' ומשמחת לב אלוקים ואנשים. האם אתה... לבו של מיודענו פעם במהירות. הנה, הנה השאלה המכשילה, האם אתה בחור? עוד רגע קט יפרדו דרכיהם בבושת פנים הדדית

וְאַבָּא אֶתְכֶם אֵלַי:

תפילה קצרה לה' עוד לפני החזרה בתשובה, גרם למהפך הגדול עד לחזרה והתקרבות לה':

לו על תפילתה הקצרה לאלוקים, טרם בואה, שִׁירָאָה לה את הדרך הנכונה. הרב יוספי, נרגש כולו, פנה לאמי ואמר לה: "שמעי היטב, אני רוצה לספר לך משהו. היום בבוקר קמתי עם ארבעים מעלות חום. שכבתי במיטה ולא יכולתי לזוז. החלטתי להתקשר למארגנים ולומר להם שאיני יכול לבוא בערב להרצאה המתוכננת.

אך, ממש לפני שניגשתי לטלפן אליהם, הרגשתי לפתע קול מתוכי הקורא לי: "אסור לוותר! אתה חייב ללכת!" הקול חזר על עצמו כמה וכמה פעמים, והחלטתי לנסות לקום מהמיטה ולשטוף את פְּנֵי במים קרים, להתרענן. וראה זה פלא: לאחר ששטפתי את פְּנֵי, הרגשתי הֶקְלָה מסוימת, קיבלתי כוחות מחודשים, והגעתי להרצאה!

הרב יוספי שאל אותה: "באיזו שעה התפללת את התפילה עליה סיפרת לי?" והנה, פלאי פלאים! התאמתו הדברים, שבדייק באותה שעה שאמי התפללה, התעורר בו הדחף לבוא להרצאה, ונסכו בו כוחות חדשים ורעננים שאפשרו לו להגיע אליה!

"זהו כוחה של תפילה אחת קטנה", אמר לה הרב. "התפילה שלך 'הרימה אותי' מהמיטה, על אף ארבעים מעלות החום שהיו לי, 'הביאה אותי' אל הרצאה, נתנה לי כוחות למסור אותה בשפה ברורה ונעימה, ולגרום לך לחזור בתשובה ולהציל בכך את עצמך ואת כל בני משפחתך!"

עד כאן סיפור הדברים ששמעתי מכלי ראשון, מאותו אברך, בן לאותה משפחה, שהיום, ברוך השם, היא משפחה לתפארת. אבי המשפחה תלמיד חכם, חיבר ספרים, יש להם בנים ובנות יראים ושלמים, והכול מכוחה של התרוממות אחת קטנה.

(הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א - דורש טוב שבועות)

סיפר לי יהודי גדול, אברך חשוב, בן לאותם הורים, עליהם נסוב הסיפור: אבי היה מפקד בכיר בחיל האוויר, ואמי עבדה כרופאה בכירה בבית החולים "תל השומר". לימים, אבי התוודע ליהדותו והחל לגלות עניין בתורה ובמצוותיה. הוא שכנע את אמי, וביחד השתתפו בסמינריון של "ערכים".

אבי התחזק מאד, וקיבל על עצמו לחזור בתשובה שלמה. לעומתו, אמי אמרה שאמנם בְּשִׁקְלָהּ היא מבינה את אמיתות התורה, אך למעשה קשה לה לחזור בתשובה, והיא אינה מרגישה שהיא "מתחברת" לכל העסק הזה של החזרה בתשובה הלכה למעשה.

באחד הימים אבי פנה לאמי ואמר לה: "מצד אחד איני רוצה, כלל וכלל, לפרק את המשפחה. מצד שני אי אפשר להמשיך ולחיות ביחד בצורה שכזאת. אין באפשרותי לשמור תורה ולקיים מצוות כְּשֵׁאתָ אינך אִתִּי. אני מציע שנלך לעוד הרצאה אחת, ולאחריה נקבל החלטה מה עושים הלאה". ההרצאה היתה מפיו של הרב יוספי.

חשוב לציין כי למרות שאמי היתה עדיין חילונית, מחללת שבת, ו"לא מתחברת" לדת, מכל מקום בטרם צאתה להרצאה, היא נשאה תפילה קצרה, מעומק ליבה: "ריבוננו של עולם, גל עיני לראות את הדרך הנכונה".

היא השתתפה בהרצאה. כדרכו בקודש, הרב יוספי זעזע את השומעים ונגע לה בנימי נפשה העדינים ביותר, כשהוא "צולף" לנקודות הרגישות והבעייתיות ביותר שקוננו בתוכה. במשך כל ההרצאה היא ישבה ובכתה.

בסיום ההרצאה היא ניגשה אל הרב, נרגשת עד עמקי נשמתה, ואמרה לו: "כבוד הרב! אני מקבלת על עצמי, בסייעתא דשמיא, לחזור בתשובה שלימה. בזכות ההרצאה, אני מצטרפת לבעלי, שכבר החל לחזור בתשובה, ובכוחות משותפים נתחזק שנינו ביחד, ומשפחתנו לא תתפרק". היא הוסיפה וסיפרה

פנינים על הפרשה:

עצות וסגולות:

ענייני ענווה (א')

הענוה מעולה מכל המידות

מדת הענוה, שהיא למעלה מכל המדות הטובות (ע"ז כ:). ולכן אחר שאמר שהוא היה מתנהג במדת הענוה, אמר לבני ישראל התדבקו במדה הזאת שאין למעלה [ממנה], והרוצה להחזיק לה שימלא לו רצונו ויעשה בקשתו יתדבק במדה הזאת ומבטח הוא שיעשה ה' בקשתו (סוטה ה:). (מעגלי צדק, אות דל"ת, ד"ה דבקה לעפר)

הגאה לא מתבונן בשפלות עצמו

הגאה טח עיניו מראות ולבו מהבין, כי מה הוא ועל מה יתגאה, וכי עצמו נחווה, והלא אינו אלא בשר ודם רמה ותולעה (סוטה ה: אבות דר"נ פ"ט).

(פיתוחי חותם פרשת תזריע, ד"ה אדם)

הגאווה ניכרת אצל הגאה, גם כשחסתיר אותה

יש בן אדם שגאווה טמונה בלבו, ומתחכם שלא יכירו בו בני אדם שהוא גאה, ומדבר דברים שסובלים שתי פנים, לצד אחד נחשבים גאווה, ולצד השני לא כן. אבל אוי לו, שהרי אפלו אין מכירים אותו מלמטה, כבר נתגלה קלונו למעלה, וטמא טמא יקרא.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה ומראה הנגע)

הגאה גורם אחיזת הקליפה באותיות השם הק'

הובא במשנת חסידים (מסכת התשובה פ"ב אות א), והגאה גורם להקלפות להתאחו אפלו באותיות י"ה של שם הנו"ה ברוך הוא, לפי שאין להם אחיזה רק באותיות ו"ה האחרונות, והגאה גורם להם להתאחו אפלו באותיות י"ה, ולכן גאווה גימטריא י"ה, לרמוז שפוגם בשם י"ה ומגביר כח אלהים אחרים.

(פיתוחי חותם שם, ד"ה אדם)

הגאה נותן שליטה גדולה לס"מ

ובא לומר, דמי שיש בו מדת הגאווה שהיא שאת הגדלה שרוצה להתנשא בכל דבר, או ספחת שהיא גרועה ממנה, או בהרת שהיא גרועה ממנה, הרי הוא פוגם פגם גדול ונותן שליטה גדולה לסמ"ל.

(פיתוחי חותם שם)

ילמד על מידת הענוה, חמשה רבינו ואברהם אבינו

הרוצה להתנהג במדת הענוה יראה אברהם אבינו עליו השלום ומשה רבנו עליו השלום עד היכן הגיעה ענוותנותן (חולין פט.), ומיהם ילמד.

(פיתוחי חותם שם)

לפני קיום המצוות צריך להתרחק מכל חטא

ואתם תהיו לי, ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-). מה שאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, בא להורות שעקר קיום מצוות ועסק התורה בעיניו שיהיה הגוף העושה המצוות ועוסק בתורה טהור ונקי מעון, כמו שצאמר (תהלים לד טו) 'טור מרע ועשה טוב'. וזהו הכלל הגדול, דאי לא הכי שוא שקד שומר לשמר מצוות ותורה, שהרי הוא בונה מצד זה וסותר מצד זה. לפיכך בא להזהירם בלשון הזה ואתם, כלומר, אתם מצד עצמכם צריכים להיות הגוף שלכם מתקן כראוי בקדושה ובטהרה כדי שיחולו המצוות עליו, והוא שתהיו לו ממלכת כהנים, דהינו טהורים כמו הכהנים, ותהיו גוי קדוש, ואי אתה לכם קיום המצוות ותורתו:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

בזכות קדושת ישראל ואחדותם זכו לתורה

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחזו במדבר ויחזו שם ישראל נגד ההר. ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל (שמות יט ג-ג). אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (שמות יז ח) 'ויבא צמלק וילחם עם ישראל ברפידים', שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם צמלק. ועכשו שנתקברו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשתם וטהרתם ואחדותם וזה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו, וכמו שפצינו בתלמוד (סנהדרין יא.) שיצאה בת קול ואמרה יש אחד כאן שראוי שתשרה עליו שכונה כמשה אלא שאין דורו ראוי לכך. מכאן ראינו שזכות הדור היא שמיסעת לשלמות גדול הדור. והנה מציינו שהאבות נקראים 'הרים', וישראל, עכשו שנתקדשו באחדות אחת, נקראו כלם בשם 'הר אחד':

עזבו את הרפיון בתורה והתאחדו

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהינו נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים ויבאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה בזריות ולשמרה בזריות. ויחזו שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדוש א.) נגד ההר, לרמוז דכמו שהר סיני גוף אחד, גם הם נעשו הר אחד, גוף אחד וקדושה אחת ואחדות אחת, וזהו נגד ההר:

אחר שזכו לשלימות קבלו את התורה

ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר, הרי הם ישראל כמו שאמרנו. ועוד נמי, הרי כמלוי כוה: ה"י ה"י רי"ש עם הכולל גימטריא 'ש'ראל'. וזהו ויקרא אליו ה' מן ההר, דהינו, זאת המעלה שבאה לה מסבת ההר, שהם ישראל. ועכשו הכל מתקן, העם מתקנים והמנהיג מתקן, גם אני איני מונע השפעתו מהם, לפיכך כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

האם מחויב אדם לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו

תנו רבנן נאמר כבוד את אביך ואת אמך (שמות כ יב), ונאמר כבוד את ה' מהונך (משלי ג ט), השווה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום (קדושינ ל:). תוספות: כבוד את ה' מהונך. בירושלמי (קידושין פ"א ה"ז) דורש 'מהונך' כמו 'מהונך', משמע שהקפיד הקדוש ברוך הוא על כבוד אב ואם יותר מכבודו, שבכבודו הוא אומר 'כבוד את ה' מהונך' דהינו 'מהונך', דמשמע ממה שחנך, כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, ובכבוד אב ואם נאמר 'כבוד את אביך ואת אמך', דמשמע בין שיש לו ממון ובין אין לו, והיבא דלית ליה, חייב לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו:

ביאור המהרש"א בירושלמי שבכבוד אב ואם חייב אף

באין לו

כתב מהרש"א וזה לשונו: ולולי דברי התוספות היה נראה לפרש שהעדיפו המקום, ד'מהונך' משמע דלא בקש אלא אם נתן לה הקדוש ברוך הוא תן לו וכבוד אותו, דהינו כדאמרין (אבות פ"ג מ"ז) משלו תן לו. אבל בכבוד אב ואם, אף אם אין לה תמן להם, דהינו שצריך לחזר על הפתחים. עד כאן לשונו:

מה חידש המהרש"א

רבים תמהו, מה חדש מהרש"א על דברי התוספות, הלא הן הגה דברי התוספות:

כוונת המהרש"א שעדיפות כיבוד אב ואם ניכרת אף

ביש לו

ונראה לענייני דעתו לפרש דדבר פשוט, בודאי חדוש יש בדברי מהרש"א מה שלא משמע כן מדברי התוספות. והוא, דהא בין השתא לפרוש התוספות מלתא דפשיטא דמכבוד את אביך' משמע דבין יש לו ובין אין לו חייב לתן, דהא קרא סתמא כתיב, דלגבי הקדוש ברוך הוא כתיב 'כבוד את ה' מהונך', דהינו ממונה, דמשמע 'הון' בכל מקום. הון ועשר בביתו' (תהלים קיב ג), 'בית והון' (משלי יט יד), וכיוצא:

ולפי זה תמה מהרש"א, כיון דעקר ילפותא דהירושלמי הוא משום דכתיב גבי כבוד המקום 'מהונך' ולגבי כבוד אב ואם לאו כתיב 'מהונך' רק סתמא, אם כן מזה מוכח דגבי המקום אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור, וגבי אב ואם בין יש לו ובין אין לו חייב כיון דסתם כתיב, וכיון דהכי הוא, למה ליה להירושלמי לדרש 'מהונך' כמו 'מהונך', בלאו מהונך' כפשטה ילפינן האי דרשא, אי לא אתא הירושלמי לחדש לנו שום דבר במ'הונך'. כי אם כפי פרוש התוספות, זה לא אצטריך, כדפרשנו. אלא ודאי חדוש גמור אתא הירושלמי לאשמועינן כמה שדריש 'מהונך' כמו 'ההונך', וזהו החדוש, דאי אמרינן 'מהונך', משמע דהממון קרוי של אדם, וכשמכבוד אדם להקדוש ברוך הוא בממונו, יש לו טיבותא ושכר כמו שמכבוד לאביו ואמו בממונו, וקא משבח קרא לאדם לשמכבוד להקדוש ברוך הוא בממון עצמו. אבל אי אמרינן 'מהונך', דהינו ממה שחנך, דשמעינן מינה תן להקדוש ברוך הוא משלו, דהינו הממון שבין אדם של הקדוש ברוך הוא הוא, וכל מה שיתן להקדוש ברוך הוא לאו רבותא וטיבותא כל קה, כי כל מה שיתן להקדוש ברוך הוא ומכבוד אותו, משל הקדוש ברוך הוא הוא:

והנפקותא שיש בזה היא זו, והוא דלפי פרוש התוספות, העדיפותא שיש לאב ואם על הקדוש ברוך הוא היא בצד אחד דוקא, היבא דאין לו, דלגבי אב ואם חייב לחזר על הפתחים ולכבדם, ולגבי הקדוש ברוך הוא אינו חייב, אבל היבא שיש לו, מכל מקום אב ואם והקדוש ברוך הוא שוים. לזה בא הירושלמי לומר, דאפלו היבא דאית ליה, כבוד אב ואם עדיף, והוא משום דגבי אב ואם ממון אדם שלו הוא, ואפלו הכי מחייב לתת אותו לאביו ולאמו. אבל גבי הקדוש ברוך הוא, אף אם אדם נתן לו, סוף סוף הממון של הקדוש ברוך הוא הוא, והעדיפותא של אב ואם היא, שאף על גב שהממון אינו שלהם רק של הבן, מכל מקום מחייב לתת משלו להם, לא כן גבי הקדוש ברוך הוא לא נתן לו האדם כלום רק משל הקדוש ברוך הוא נתן לו:

וזה כונת מהרש"א בדברי הירושלמי, דלפרוש 'מהונך' משמע, דגם גבי הקדוש ברוך הוא הממון קרוי של אדם, אבל השתא דאמרין 'מהונך', דהינו ממה שחנך, אם כן לגבי הקדוש ברוך הוא לא שייך רבותא כאב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו. והינו דדקדק מהרש"א ואמר 'דהינו כדאמרין משלו תן לו', כלומר השתא דקרינן 'מהונך' דשמעינן מינה דהממון של הקדוש ברוך הוא הוא, אם כן ליבא רבותא גבי הקדוש ברוך הוא כמו אב ואם, דגבי הקדוש ברוך הוא משלו נתן לו, כדאמרין תן לו משלו. וזה בודאי כונת מהרש"א, דאי לא תימא הכי אמאי אצטריך דממר 'דהינו כדאמרין משלו תן לו', אלא ודאי כדפרשנו. דו"ק: (לבונה זכה פרשת יתרו)

צילום: הרב מרדכי זאב שוומנפלד, מתוך ארכיון עוז והדר.

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א: לא פלא, אפוא, שהתורה פתחה ב"בית יעקב", בנשים, תחילה. כשהולכים לתת תורה לישראל - חלקו בתורה של כל אחד ואחד מן בני

ישראל, הגברים, תלוי ב"בית יעקב", בנשים! האשה - עיקרו של בית היא. היא אשר מעצבת את צורתו של הבית ואת רמתו הרוחנית, את שיעור קומתם התורני של בעלה וילדיה, והיא אשר תזכה להיקרא: "אם הבנים שמחה הללו י-ה".

תורת האנשים תלויה בנשים

הכתוב אומר, שכשמשעה עלה אל האלקים, אמר לו הקב"ה (שמות יט, ג): "כזה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", ואמרו חז"ל (שמות רבה כח) ש"בית יעקב" - אלו הנשים, ו"בני ישראל" אלו האנשים.

ולכאורה יש להתבונן מדוע הכתוב חלק כבוד לנשים, והתחיל בהן תחילה, והלוא עיקר העיקרים הוא "תלמוד תורה", ובזה מצויים הגברים ולא הנשים?

התשובה פשוטה, ניתן לראות אותה בעיניים, זוהי מציאות המוכיחה את עצמה יום - יום, שעה - שעה:

גובה קומתם הרוחנית, התורנית, של הגברים תלוי בנשים! הרבה פעמים רואים בחור ישיבה, שכל ראשי הישיבות וגדולי המשגיחים מנבאים לו עתיד מזהיר בתורה. הם מבחינים בצימאונו האדיר, בהתמדתו הנפלאה הנמשכת לילות כימים, ביראת השמים שלו הצרופה והטהורה. עדין לגדול בישראל.

והנה כמה שנים אחרי החתונה, אתה מוצא אותו והנה רגלו האחת מחוץ לבית המדרש. מתברר שהוא התחתן עם בת עשירים, שלא היו לה שאיפות מדי גבוהות ביחס ללימוד התורה. שאיפותיה הן לחיות ברמת חיים גבוהה, כפי שהיתה רגילה בבית אביה. בעלה נאלץ לעזוב את בית המדרש כדי להביא פרנסה שתתאים לרמת החיים הזו.

הרבה פעמים המצב הפוך: בחור שלא היה מזהיר בכישרונותיו, גם לא בהבנתו בלימוד, אך שאיפותיו היו אמיתיות: לעמול ולגדול בתורה. הוא התחתן עם אשה דומה לו, שלא הוציאה בכל מבחן עשר, גם לא תשע, אבל בתוך תוכה היא שואפת לדבר אחד: לזכות להקים בית אמיתי של תורה. היא מוכנה באמת ובתמים לחיות חיים פשוטים. מוכנה, בלב שלם, לוותר על דברים אלמנטאריים, שלא לדבר על מותרות. מקבלת על עצמה, בעוז ובנחישות, לשאת את עול הבית על כתפיה.

והנה כמה שנים אחרי החתונה רואים את בעלה שוקד על תלמודו באופן מופלא ביותר, וכל אחד רואה ומבין כי גדל כאן אחד מגדולי הדור בעתיד. מי גרם לכל זה? למי נזקפת הזכות הגדולה? כבר אמר רבי עקיבא: "שלי ושלכם - שלה הוא".

לא פלא, אפוא, שהתורה פתחה ב"בית יעקב", בנשים, תחילה. כשהולכים לתת תורה לישראל - חלקו בתורה של כל אחד ואחד מן בני ישראל, הגברים, תלוי ב"בית יעקב", בנשים! האשה - עיקרו של בית היא. היא אשר מעצבת את צורתו של הבית ואת רמתו הרוחנית, את שיעור קומתם התורני של בעלה וילדיה, והיא אשר תזכה להיקרא (תהלים קיג, ט): "אם הבנים שמחה הללו י-ה".

מכח הוויתור

לא מכבר נפטר רבי מאיר בראנדסדורפר זצ"ל. הוריי היו גרים

ארכיון עוז והדר

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: ואפשר לרמז זה בנוסח הזמירות: 'משוך חסדך ליודעין א-ל קנא ונוקם, נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם', כלומר, שגם כאשר הקב"ה ניכר לאדם במדה של קל קנא ונוקם, והוא אסור בבית האסורים, מכל מקום על ידי שמקיים זכור ושמור ושומר שתי שבתות כהלכתן, מושך עליו חסד ויוצא לחפשי.

יציאה לחירות בזכות שמירת שבת

זכור את יום השבת לקדשו (כ, ז).

בספר מחזה אליהו בהקדמה, מספר ביהודי אחד באמעריקא בשנים קדמוניות, שלא זכה לאור התורה והמצוות, והסתבך בפשעים ועשה כמה מעשים אשר לא יעשו, עד שתפסו אותו השוטרים והובילו אותו למשפט, והשופט גזר עליו חמש עשרה שנות מאסר. בהיותו בבית האסורים נשבר מאוד, בחשבו הן חמשה עשר שנים הוא חלק נכבד מימי חייו, ותחת לחיות בהם חיים רגילים יצטרך לשבת כלוא בחדר, יחד עם עוד פושעים וגנבים, ושאר יצורים שפלים. עקב מצבו הנמוך והשעמום שאחז בו, התחיל להשתתף בשיעורים שמסר רב בית הסוהר שבא לשם אחת לשבועיים, והוא הושפע מאוד, הוא התחיל להתקרב ליהדות ולהתחזק בשמירת המצוות, ובין הדברים קיבל על עצמו להתחיל לשמור שבת, הרב שליווהו על כל צעד ושעל הביא לו ספר על הלכות שבת, שבו מפורטים כל ההלכות בפשטות ובבהירות, וכתובים בשפת המדינה, והמליץ לו ללמוד בכל יום שני הלכות מן הספר, כך לא יקשה עליו לזכרם, ובמשך הזמן ידע את כל ההלכות על בוריים.

"כך נמשך העניין זמן רב, כאשר הבעל תשובה הלז לומד ומתקדם מיום ליום, פעם אחת כשהגיע הרב מצא את האסיר הבעל תשובה כשהוא שש ושמה, ואדום כולו מרוב התרגשות, הוא ניסה לברר לשמחה מה זו עושה, והלה אמר לו 'בעוד שבועיים אני יוצא מכאן ומשתחרר לביתי!', 'כך?!' השתתף הרב בשמחתו, 'על מה הורידו לך את העונש פתאום?!', ענה האסיר: 'אף אחד לא הוריד לי כלום, רק כך כתוב בפירוש בתורה!', ובאמרו זאת הראה לרב מה שלמד באותו יום את מאמר חז"ל (שבת קיח): 'אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים', ואמר לו: 'הנה יש בידי סגולה בדוקה להשתחרר, בשתי השבתות הבאות אשמור על השבת בכל כוחי ואזהר שלא לחלל אותו אפילו בשוגג, ואז אצא לחפשי!', הרב היה נבוך מאוד, הוא ניסה להסביר לו שלא זהו כוונת חז"ל, וכי הם נתכוונו לכלל ישראל בשלימות, ולא לאיזה יחידים, אבל הלה לא שמע כלל או שמא לא רצה להבין, אחת היא לו, בעוד שבועיים הוא יוצא לחפשי.

נו! מה ניתן לעשות, אי אפשר להוציא בכח מחשבות שטות מן האדם. באותם שבועות לא היה יכול הרב להגיע לבית הסוהר מסיבות שונות, ורק חודש ימים לאחר מכן הגיע לשם שוב, לגודל פליאתו נודע לו שאכן האסיר 'שלו' השתחרר פתע לביתו באופן בלתי מוסבר! כשאף אחד מן הנוכחים לא ידע להגיד לו על מה ולמה הוציאו אותו לחפשי, הללו רק ידעו לומר שכבר כמה ימים קודם שחרורו אמר והודיע לכל מי שרצה לשמוע שהוא יוצא לחירות.

הלה החליט לברר לעומק את כל העניין, הוא הגיע עד לממונה על בית הסוהר ושמע ממנו סיפור מופלא שכמותו לא שמע מעולם, ומעשה שהיה כך היה, השופט הלזה ששפט בשעתו את האסיר הנ"ל הגיע לעת זקנה ופרש מעבודתו, כדי להפיג את השעמום החליט לכתוב ספר זכרונות מעבודתו כשופט, ולשתף את ציבור הקוראים בכמה משפטים, בין היתר בחר לכתוב על המשפט של האסיר הבעל תשובה. והנה, מדי עברו על החומר של המשפט ראה לדעתו שלא שפט אז כראוי לפי המדה של יושר המתבקשות ממנו כשופט, אף על פי שהלה בצע את העבירה ללא ספק, מכל מקום לא היו מספיק ראיות והוכחות כפי הנצרך תמיד. לכן החליט על אתר לתקן את המעוות, בזריות נמרץ התקשר אל יושב ראש המשפטים והסביר לו את העניין, והלה הסכים עמו שצריך לשחרר את האסיר הלז, ותכף ומיד שלח הוראה להוציאו לחפשי.

מעשה פלא זה שהוא ממש בגדר נס גלוי מראה בחוש על כוחה אמונה פשוטה בדברי חז"ל, שהיא יכולה להפוך גדר הטבע ולפעול ישועה כנגד כל הגיון.

ואפשר לרמז זה בנוסח הזמירות: 'משוך חסדך ליודעין א-ל קנא ונוקם, נוטרי ליום השביעי זכור ושמור להקם', כלומר, שגם כאשר הקב"ה ניכר לאדם במדה של קל קנא ונוקם, והוא אסור בבית האסורים, מכל מקום על ידי שמקיים זכור ושמור ושומר שתי שבתות כהלכתן, מושך עליו חסד ויוצא לחפשי.

(הגאון רבי מאיר צוויבל - גליון המאיר)

בבית הסמוך לביתו. קשה היום להסביר זאת לילדים, לכן לקחתי את ילדי לבתי אונגריה, להראות להם איך גרו בעבר משפחות ברוכות ילדים בבתיים של ארבע אמות על ארבע אמות. על פי דרך הטבע אי אפשר להסביר זאת. חיו בעניות, אבל עם שמחה על הפנים. ההורים הסתפקו במה שיש להם, וכך חינכו את ילדיהם. לכולם היתה שמחה על הפנים: להורים ולילדים!

רבי מאיר בראנדסדורפר גידל, בבית כזה, שש עשרה ילדים! מי לא זוכר את זה? אשתו אף פעם לא התלוננה. אף פעם לא ביקשה דבר שאין לה! כשהיו אנשים, לעשרות ולמאות, באים לשאול את בעלה שאלות בהלכה, לפני כניסת שבת, והיא היתה באמצע הספוגיה - היא לא נתנה להם להמתין בחוץ "עד שהרצפה תתייבש"... יש עיקר ויש טפל! שייכנסו, שישאלו, שילמדו, שילכלכו את הרצפה, לא נורא, "אפשר לעבור עוד פעם במהירות עם הסמרטוט" היתה אומרת לכל אלו שביקשו להמתין - העיקר שקול התורה לא יופסק! את זה ראינו בעינינו מדי יום ששי, שבוע אחר שבוע!

לא אשכח שאבי ז"ל היה אומר לי, ולאחיות שלי: "תסתכלו על האשה הזאת! בזכותה זכה בעלה להיות גדול כל כך בתורה".

איזו הנאה עצומה יש לאשה, שהולכת ברחוב וניגשת אליה חברה ואומרת לה: "את האימא של האברך הצדיק הזה שלא משאמה של תורה? את האימא של הבחור הצדיק הזה שכל הרבנים מהללים את התמדתו, את עדינות נפשו וטוהר מידותיו? במה זכת לילדים כאלו?"

ובשמים יודעים את התשובה: כמה פעמים האמא הזאת וויתרה על דברים שהטבע האנושי משתוקק להם! כמה פעמים היא רצתה תכשיט חדש, צנוע, ובאמת למי ברא הקב"ה את כל התכשיטים היפים אם לא לבנות ישראל הצנועות, לחבבן על בעליהן? בוודאי, מגיע לה! אך היא נאלצה לוותר, כי בעלה יושב ולומד, ואין להם את האפשרות לכך. היא השכילה, אין ספור פעמים, לא לוותר על המצוי בשביל הרצוי, ובלבד שקול התורה לא ייפסק. בשל כך, זכתה לבעל תלמיד חכם, ולבנים כמותו.

חז"ל (נדרים פא ע"א) אמרו: "היזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה". ולכאורה קשה, הרי הגיוני יותר שתצא תורה דווקא מבני עשירים, שיש להורים את המשאבים והאפשרויות להשקיע בהם, מאשר מבני עניים, שהוריהם נאלצים לחסוך מפת לחם כדי לממן את לימודיהם?

אלא, הבעיה המרכזית שיש לבני עשירים היא, שהם עלולים לשנות את הליכותיהם, את סגנון חייהם, ולהתנהג כפי שהתרגלו בבית בו גדלו, מתוך שאיפה לשמור על אותה רמת חיים לה הורגלו. לעומתם, בני עניים - הם התרגלו לחיים צנועים ופשוטים. לחיים של וויתור, לעדינות ולאצילות. את גינות ההתנהגות הזו הם נושאים עמם בכל עת ובכל מצב. למרות עניותם הם ממשיכים להיות מלכים, מבלי לזוז כמלוא הנימה מהתנהגותם של בני מלכים.

(הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א - דורש טוב שבועות)

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: עם סיום דבריו הנואלים של המשרת שכלל לא היה מודע לכך שישנם הלכות שחיטה וכי התרנגולות שנערפו תחת ידו הם נבילות אסורות לאכילה, פנה האביר יעקב לרבי יעקב בן קיבה ושאלו: האם צדקתי בכך ששאלתי אותך מי היה השוחט של העופות? האם נכון הוא הדבר בכך ששיניתי ממנהגי ולמרות שאין דרכי להתעניין על כגון דא, אמרתי בזה הפעם שעלי לחקור ולדרוש על כשרות העופות?

וַיֵּצְאוּ מִן־הַבְּרָכָה פְּרָעָה

לא פחות משלש פעמים ביקש רבינו הרה"ק האביר יעקב זיע"א לצאת מביתו שבמחוז תאפילאלת שבמזרח ארץ מרוקו לעלות לארץ ישראל, אלא שלמרות רצונו וחפצו העז לעלות ארצה, כל פעם באו בני קהילתו ומנעו אותו מכך. לא לאכול מפריה של ארץ ישראל או לשבוע מטובה היה צריך, אלא שהיה אומר כי הרבה מצוות יש והם תלויים בארץ ישראל, ומתוך שאין הם מתקיימים אלא בה, היה ברצונו לקיימם מאהבה ומרצון. ועוד הרבה דברים נשגבים היה מרן האביר יעקב מביע מרגשי לבבו מתוך השתוקקותו הרבה לבוא אל ארץ חמדה וטובה, והיה רגיל על לשונו שרק אדם הדר בארץ ישראל יכול לעשות תיקונים מיוחדים בעולמות העליונים.

את מחשבתו זו ביקש האביר יעקב להביא לידי מעשה ולעלות לארץ ישראל, אלא שבני המחוז תאפילאלת שהיו דבקים בו עד לאחת, סירבו שרבים הגדול יעזבו אותם וישאירו לבד כצאן אשר אין לו רועה. בכל פעם שנודע להם כי רבינו יצא לדרכו או מבקש לצאת, היו עושים ככל יכולתם כדי לסכל את התוכנית.

באחת הפעמים יצא האביר יעקב מתאפילאלת כבר הספיק להרחיק לכת כמהלך של כעשרים פרסאות, אולם הדבר נודע לבני הקהילה והם מיהרו לרוץ אחריו במהירות ובזריזות והצליחו להחזירו לתאפילאלת. בפעם אחרת התחכמו בני הקהילה ושחו לשר המחוז הערבי כי מגורי החכם היהודי הקדוש במחוז מביא שפע של ברכה וטובה על כל בני המחוז, ובשל כך ראוי איפוא לשר לגזור אומר על האביר יעקב שלא יהין לעזוב את המחוז. שר המחוז עשה כך, ושוב במשך זמן רב לא היה באפשרותו של האביר יעקב לנסוע לארץ ישראל כרצונו.

כאשר הגיע האביר יעקב לגיל שבעים שנה גמלה בליבו החלטה סופית ואיתנה: אם לא עכשיו אימת! עתה הוא הזמן לעלות לארץ ישראל! דבר לא ימנעו מעמו לצאת ממרוקו לעלות לארץ ישראל. וכך אכן עשה. בשנת תרל"ח החל במסעו הגדול, שאמנם בסופו של דבר לא הגיע ליעדו: האביר יעקב לא הגיע לארץ ישראל. בעיצומה של הדרך, בהיותו בעיר דמנהור שבמצרים, בחודש טבת של שנת תר"מ, נתבקש האביר יעקב בישיבה של מעלה וכל בית ישראל בכו את השריפה אשר שרף ה'.

במשך שנתיים ימים שארך המסע ביקר האביר יעקב בקהילות רבות בארצות מרוקו אלג'יר ומצרים והפיץ את אור תורתו וקדושתו. לא הייתה קהילה אחת שבה עבר ובני המקום לא עיכבו אותו מתוך רצונם ללמוד ממנו תורה ומוסר. אלפי יהודים קבלו את פניו באהבה גדולה ובהתרגשות רבה, והרבה מעשים מופלאים נודעו על ניסים ונפלאות שרבינו חולל

באותם מקומות, חולים רבים התרפאו, עקרות רבות נפקדו, רוח הקודש נראתה במוחש, והרבה ברכה באה לעולם.

וכך סיפר נכדו הגדול הרה"ק אדמו"ר הבבא סאלי זיע"א את אשר שמע בעצמו מפי עד ראייה ושמיעה, מר יעקב אליזרע, ששמע זאת מאביו שהיה בעצמו נוכח באירוע זה ותיאר את ההתרחשות לפרטי פרטים.

כשהשמועה הגיעה לאחת הערים שהייתה על אם דרכו של האביר יעקב כי רבינו עתיד לעבור בעירם בדרך מסעו לארץ ישראל, החלו אנשי העיר הנרגשים לעשות ככל שביכולתם כדי לחלוק את כבוד התורה לאיש האלוקים, רבן של כל בני הגולה. הוכנה אכסניה מרווחת ומתאימה, כל הרחובות מסביב מורקו ונוקו, והעיר כולה לבשה חג ברוב פאר והדר.

אחד המיוחד מנכבדי העיר היה הפרנס רבי יעקב בן קיבה והוא כבר ידע היטב את אשר לפניו: הוא יארח את הצדיק בביתו לסעודת מצוה מפוארת שיערוך. לסעודה זו, תכנן רבי יעקב בן קיבה, להזמין את סלתה ושמנה של חשובי העיר שיזכו להתענג על ה' ולאכול בסעודה גדולה שתלמיד חכם מסב בה.

לשמחתו הרבה של רבי יעקב בן קיבה נענה רבינו ונעתר לבקשתו לבוא לסעודת מצוה בביתו. נקבע זמן והאביר יעקב הודיע כי בשעה זו יתייצב בביתו להמארח. כשהייתה בידו הסמכת רבינו להשתתף בסעודה נעשו רגליו של רבי יעקב בן קיבה קלות ללכת ומיהר תיכף אל בתיים של כארבעים אנשים מידידיו ואנשי שלומו, תלמידי חכמים ואנשי מעשה, והזמין אותם לפאר את הסעודה שתערך בראשות רבם של ישראל שהגיע לעיר.

הסעודה נקבעה לשעת ערב של יום המחרת, ובינתיים החלו הטבחים בביתו של רבי יעקב בן קיבה לשקוד על הכנת הסעודה המפוארת. דגים גדולים הובאו משוק הדייגים, קדירות בשר מיני מאפים ודברי מתקה, הכל הוכנו על הצד הטוב ביותר כיד השם הטובה עליו.

גולת הכותרת של הסעודה הייתה המנה המרכזית: עופות עשויים על האש, כשהעופות מוגשים בשלמותם. כל עוף ועוף היה מונח על קערה גדולה, על ראשו על קרבו ועל כרעיו, וכל ארבעה סועדים היו מקבלים ואוכלים עוף שלם. היה זה מראה מלבב ויוצא דופן, כיון שהעופות השלמים הוגשו בצורה משובבת לב, כאילו הם נצבים על עמדם. כך שמלבד טעמם הטוב והמשובב היה מראם ייחודי ביותר.

זמן מה לפני השעה שנועדה להתחלת הסעודה כבר הגיעו עשרות המוזמנים לטרקלינו המרווח של רבי יעקב בן קיבה. הם נטלו את ידיהם לסעודת המצוה, ותפסו את מקומותיהם סביב לשולחן הערוך, עליו דלקו נרות ארוכים, כשהם מצפים בהתרגשות רבה לבואו של האורח הנעלה שעתיד לפאר את המעמד.

לאחר זמן קצר הגיע רבינו האביר יעקב בהדרת גאונו והסעודה החלה בשמחה גדולה ובהתרוממות הרוח. מנות האוכל הראשונות הוגשו למסובים ובקבוקי 'מאחיה' לרוב נמזגו אל הכוסות, הקהלה שר פיוטי קודש רבים והאביר יעקב נשא מדברותיו במילין יקירין לפני הנאספים ששתו בצמא דברי אלוקים חיים.

לאחר שעה ארוכה של שמחה וצהלה, סימן בעל הבית, רבי יעקב בן קיבה, לצוות המלצרים כי יכניסו את המנה המרכזית: העופות הצלויים והמיוחדים. קריאות השתוממות נשמעו מפי הנוכחים כאשר עשרת המלצרים נכנסו באחת, כל אחד מהם מחזיק קערה גדולה שעליה ניצב עוף שלם. המלצרים התהלכו באלגנטיות מרובה והניחו קערה אחת לפני כל ארבעה סועדים.

לכבודו של האביר יעקב וכמידת נימוס ודרך ארץ, איש לא ההין להתחיל לאכול מהעופות לפני שהאורח החשוב פותח ואוכל תחילה ובכך נותן אך האות לאורחים כולם להתחיל לאכול. הריח הטוב שעלה מעשרת העופות השחומים והלוהטים, פתח את התיאבון לנוכחים, אולם משתוממים היו לראות שהאביר יעקב משתהה רבות לפני שהוא מתחיל באכילה.

הנוכחים הבחינו כי רבינו מתבונן במבט חד ונוקב בכל אחד מעשרת העופות שהוגשו אל השולחן, הוא מעביר מבטו מעוף אחד למשנהו, כשפניו אומרות רצינות רבה. לפתע ננער האביר יעקב ממחשבותיו ופנה אל המארח רבי יעקב בן קיבה בשאלה נוקבת: אמור נא לי, היכן נשחטו עשרה עופות אלו? מי היה השוחט שלהם?

נבהל רבי יעקב בן קיבה מהשאלה הלא צפויה וענה שלא ממין השאלה: הלא רבינו משתתף בסעודת מצוה רבות, ומועלים לא שמענו את רבינו מתעניין ושואל על זהותו של השוחט של הבשר המוגש לפניו בסעודה, מדוע דווקא בסעודה אצלנו דורש רבינו לדעת מי הוא השוחט של העופות?

רבינו כאילו לא שמע את פליאתו של רבי יעקב בן קיבה, ואמר לו: דורש אני ממך לענות לי על שאלתי ולהודיעני מי השוחט של העופות האלו? פתח המארח רבי יעקב בן קיבה והצביע על בניו שעמדו סמוך אליו והשקיפו על פני הקודש: אתמול הבאתי מלול התרנגולות לביתי עשרה עופות כדי שהם יקחו אותם אל שוחטי העיר ויכינו אותם לסעודה. כיון ששמע האביר יעקב את תשובתו של המארח הוא היישיר מבטו אל הבנים ושאל אותם: מי שחט את העופות? מי לקח את העופות אל בית השחיטה?

הבנים ההמומים משאלותיו הנוקבות של האביר יעקב, נענו בזה אחר זה ואמרו כי אין להם שמץ של מושג מי הוא השוחט. הם לא טפלו בתרנגולות והם לא לקחו אותם אל בית השחיטה. רק אחד הבנים ענה במבוכה: אני הוא זה שנתתי את התרנגולות למשרת של הבית והוריתי לו לקחת את התרנגולות לשחיטה, והמשרת הוא זה שחזר כשהעופות בידו שחוטים ומרוטי נוצות.

תבע האביר יעקב שימהרו לקרוא למשרת. הרצים יצאו דחופים, ועד מהרה, התייצב אותו משרת, שהיה יהודי בור ועם הארץ, לפני האביר יעקב. כעת הרים האביר יעקב את קולו ואמר למשרת בנחרצות רבה: אמור לנו את כל האמת על שחיטת עופות אלו שהוגשו לסעודה, וראה

הזוהרת לספר לי את האמת לאמיתה, מבלי להעלים כלום, כי אם תשקר לנו - דמך בראשך! המשרת, מבוהל כולו, פתח את פיו והחל מספר, כשכל הנאספים מקשיבים לו בקשב רב: אתמול שלחו אותי בני הבית שאקח את התרנגולות לשחיטה. הניחו לי עשרה עופות על עגלה וביקשו ממני ללכת אל אחד השוחטים שיש בעיר כדי שהוא ישחט אותם. ידע רבינו כי עשרה שוחטים יש לנו בעיר ובבתיהם של כל העשרה הייתי, אולם איש מהם לא היה בביתו. בירתני היכן נעלמו השוחטים כולם גם יחד ונודע לי שהם כולם יצאו לתפילה ארוכה בבית הקברות, לשפוף שיח ולקרוע רחמי שמים בקברי הצדיקים והקדושים על עצירת הגשמים והבצורת הקשה שיש בעירנו.

כיון שהבנת, המשיך המשרת ואמר, שהשוחטים עתידים להתעכב עוד זמן רב בבית הקברות, וכי זמני קצר ומלאכתי מרובה, החלטתי שבעניין זה של השחיטה אין כוחי נופל מכוחם של שאר השוחטים. אמנם משרת הנני בביתו של המארח כאן, אולם את הידע הזה להעביר את הסכין על צווארם של התרנגולים יודע גם אנכי,

אמנם משרת הנני בביתו של המארח כאן, אולם את הידע הזה להעביר את הסכין על צווארם של התרנגולים יודע גם אנכי, לא פחות טוב ממה שיודעים זאת השוחטים. במקום שאין אנשים, אמרתי לעצמי, אהיה איש, ותיכף עשיתי כמעשה השוחטים: הוצאתי סכין ארוכה וחתכתי את ראשם באחת, והנה נמצאו העופות שחוטים לתפארת.

לא פחות טוב ממה שיודעים זאת השוחטים. במקום שאין אנשים, אמרתי לעצמי, אהיה איש, ותיכף עשיתי כמעשה השוחטים: הוצאתי סכין ארוכה וחתכתי את ראשם באחת, והנה נמצאו העופות שחוטים לתפארת.

עם סיום דבריו הנואלים של המשרת שכלל לא היה מודע לכך שישנם הלכות שחיטה וכי התרנגולות שנערפו תחת ידו הם נבילות אסורות לאכילה, פנה האביר יעקב לרבי יעקב בן קיבה ושאלו: האם צדקתי בכך ששאלתי אותך מי היה השוחט של העופות? האם נכון הוא הדבר בכך ששינתי ממנהגי ולמרות שאין דרכי להתעניין על כגון דא, אמרתי בזה הפעם שעלי לחקור ולדרוש על כשרות העופות?

רבי יעקב בן קיבה שהיה המום לנוכח מכשלה זו שתחת ידו, קם ממקומו וניגש בהכנעה אל רבינו לבקש סליחתו: יחמל לי רבינו על כל מה שאירע בביתי, ובקשתי שטוחה בפני רום מעלת כבוד תורתו שיואיל לכבדני ולבוא מחר לסעודה אחרת אשר אעשה כאן בביתי ביתרון ההידור ובתכלית הכשרות.

נענה האביר יעקב ואמר לרבי יעקב בן

קיבה בלבביות רבה, כמי שמבקש לפייס את דעתו ולרומם את רוחו מול הביזיון הגדול: עתה נמשיך את הסעודה רק בשתיית 'מאחיה', כשנודה ונהלל לקב"ה על שהציל אותנו מאכילת מאכלות אסורות המטמטמות את הלב והנפש, ובפרט איסור נבילה שהוא איסור חמור מאוד. מלבד זאת, מחר בעז"ה תקנה מערכת כלים חדשה וכשרה ותכין לנו סעודה נכבדה, כאשר אתה עצמך תקפיד על כשרות המאכלים שיהיו על הצד היותר טוב וכחזקת החברים שאינם מוציאים מתחת ידם דבר שאינו מתוקן.

מיד ציווה רבי יעקב בן קיבה לצוות המלצרים לרדת אל מרתף המשקאות שהיה מתחת לביתו ולהעלות משם חבית גדולה של 'מאחיה' ולחלק לכל המשתתפים ביד רחבה. באמת אמרו: באותו הלילה התבשמו הנוכחים ממשקאות חריפים שנמזגו כיד המלך, וכל אחד ממשתתפי הסעודה שתה שלש עשרה כוסות שלמים של משקה 'עראק' לרוב שמחה וששון.

***

באותו לילה שמר יעקב אליזרע סיפר את הסיפור, שכאמור מורשה הייתה בידו מאת אביו שהיה עד נוכח בהתרחשות, לרבינו הבבא סאלי, בשנת הלילה נגלה אליו אביו בחלום ולצידו איש זקן והדור פנים. מר יעקב אליזרע נישק את ידי אביו ושאל אותו: אבי מורי, מי הוא זה החכם שבא איתך? נענה האב ואמר בדחילו ורחימו: הלא זה רבינו הגדול האביר יעקב זיע"א; לך אליו, נשק את ידו וקבל את ברכתו הטהורה.

עשה כך מר יעקב אליזרע ולהפתעתו נענה האביר יעקב ואמר לו: הלא אתה סיפרת היום את סיפור המופת לנכדי רבי ישראל אביחצירא, הבבא סאלי, ואמרת לו שבאותה סעודה שתינו שלש עשרה כוסות גדולות של 'עראק'. מצווה אני אותך ללכת ולומר לו שלא על חינום שתינו כמניין הזה בדווקא, אלא לפי שאהבה' עולה בגימטריא שלש עשרה, ופעמיים 'אהבה' בגימטריא שם הוי"ה, ובזה היינו מייחדים שמא דקודשא בריך הוא על שרגלי חסידיו ישמור והציל אותנו מן החטא שלא להכשל חלילה באכילת מאכלות אסורות.

בבוקר השכם פנה מר יעקב אליזרע אל הבבא סאלי וסיפר לו את חלומה המופלא. שמח הבבא סאלי מאוד והיה מספר את סיפור המופת שהתרחש עם זקנו עם תוספת החלום בו נגלה זקנו למר יעקב אליזרע, והמליץ על כך במתק לשונו את לשון הפסוק בפרשת השבוע (שמות יח ד): 'כִּי אֶלְקֵי אֲבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִי מִחַרְבַּת פְּרַעֲהוּ' - 'אלהי אבי' - היינו ייחוד שם ה' שנעשה על ידי אבינו הגדול מור זקננו האביר יעקב זיע"א (והוא קרוי אבי, לפי שבני בנים הרי הם כבנים) נודע לי על ידי 'בעזר' - היינו סיפורו של מר אליזרע (שהוא כמליצת לשון נופל על לשון), שהוא זה אשר ראה את בעל המעשה בחלום והוא שהגיד לו פשר דבר ייחוד שמו הגדול שנעשה שם באותו הלילה, וכל המעשה התרחש לאחר שנתקיים בו 'ויצילני מחרב פרעה' - הלא זה הסכין של המשרת, שהוא כחרב ולא יותר, והוא דומה ל'פרעה' שבמעשיו אלה ביקש להכשילם במאכלות אסורים, והקב"ה הצילו מידו.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

השבוע במדור:

מעוניין לפתוח בית כנסת לשם חיזוק קשרי מסחרו | מזוזה בפתח מעלית | מיקום המזוזה | עיכוב תשלום ועד בית וחובת הדיירים | בענין מנהג ישראל כשחתן דורש מפסיקים אותו באמצע הדרשה | האם המשתתפים בסעודת חתונה אין צריכים לתת צדקה משום דעסוקים במצוה ופטורים ממצוה אחרת?

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א ראש בית הוראה הכללי ירושלים גאב"ד מרכז פתח תקוה

מזוזה בפתח מעלית

שאלה: האם יש לקבוע מזוזה בפתח המעלית.

תשובה: צריך לקבוע מזוזה בפתחה כדין סולם (יו"ד רפו, יט) המחויב במזוזה כשיש צורת הפתח. ואף שאין במעלית ד' על ד' אך כיון שכתב בפתחי תשובה (רפו, יא) בשם חמודי דניאל שביט שער חייב במזוזה. ויש לקבוע המזוזה בלא ברכה (וכך נהג רבינו במעלית ביתו).

ובמנחת שלמה (א, ק, ה) שצידד לפטור ממזוזה בפתח המעלית דלא דומה לסולם לעליה שהוא קבוע שם וחשוב כמדרגות משא"כ המעלית מסתלקת בכל שעה מהפתח ונשאר בור של חלל ריק וכל כשמזמינים אותה היא נמצאת כאן, הרי זה כסוס שנושא תיבה זו והסוס צמוד ועומד לרשותו של בעה"ב לכניסה ויציאה מהבית בכל עת ובכל שעה שהוא רוצה, שמא אין זה חשיב פתח של בית.

מיקום המזוזה

שאלה: היכן יש למקם את המזוזה בפתח המעלית.

תשובה: יש לקבוע המזוזה בימין היציאה מהמעלית לכיוון הבניין, כיון שהיא רק כסולם המוביל אל מגורי הבניין, ואין לה חשיבות בפני עצמה.

אמנם בפתח המעלית בקומה ראשונה, יש להניח המזוזה בצד ימין לכיוון הכניסה למעלית כדין "בית שער" (פתחי תשובה רפו, יא).

עיכוב תשלום ועד בית וחובת הדיירים

שאלה: האם ניתן לעכב תשלום לוועד הבית, בזמן שעדיין לא רכשו וקבעו מזוזות בפתחי המעלית.

תשובה: אינו יכול לעכב את חוב תשלומי לוועד הבית המופקד על ניהול הבניין, כיון שיכולים לטעון 'קים לי' כהפוטרים במעלית.

אכן הדר בקומה תחתונה אינו חייב במזוזה בפתחים שבקומה העליונה, למרות שהוא שותף בבעלות בכל הבניין, כיון שסוף סוף אינו משתמש במקומות הללו ונחשב שלא גר בהם כלל, וכיון שמזוזה היא "חובת הדר" פטור ממזוזה.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רבה של שכונת רמת אלחנן בני ברק

מעוניין לפתוח בית כנסת לשם חיזוק קשרי מסחרו

שאלה: ראובן הינו סוחר ממוכל, שבתי מסחרו נמצאים בעיר מסחר מרכזית במדינת סין, ומשם מספק ליהודים רבים סחורות.

באותו אזור בסין, הוקם ע"י ארגון קירוב מסויים בית כנסת גדול, אליו מגיעים הסוחרים היהודים הרבים. והנה, מגלה ראובן, שלאחר התפילה בבית הכנסת, בשעה שיוצאים הסוחרים לחוץ, מטבע הדברים הם פוגשים ספקים ותגרים אחרים, ובאים עמם בקשרי מסחר, כך שהוא מפסיד חלק מלקוחותיו לטובת ספקים אחרים. התברר עוד שישנם יהודים ש'טורחים' להגיע במיוחד לתפילה בבית הכנסת, כדי לחפש קליינטים חדשים ולספק להם סחורות.

החליט ראובן לייסד בית כנסת חדש, ולפרסם בקרב לקוחותיו אודותיו, ובאופן זה חשב בליבו, אוכל 'לשמור' על לקוחותיו, ואף למצוא סוחרים אחרים, ע"י פרסום בית הכנסת בקרב הסוחרים שמגיעים מארץ ישראל.

פנה אפוא ראובן אל יהודי ירא ה' בשם שמעון, שהינו בעל אולם רחב ידיים באזור, וביקש לשכור את האולם שלו לשם הקמת בית כנסת. תוך כדי המשא ומתן, גילה שמעון את מניעיו של ראובן להקמת בית הכנסת, ושיגר אלינו מכתב ושאל: האם מותר לי לשתף פעולה עם ראובן ולהשכיר לו את המקום לשם ייסוד בית הכנסת, כאשר אין כוונתו לשם שמים אלא לשם 'מסחר'?

תשובה: בספר 'מעשה איש' (ח"ז עמ' קמ) מסופר בשם הגאון רבי אליהו מייסקובסקי זצ"ל: במקום יישוב קטן, חפצו מתפללים לפתוח בית כנסת נוסף לזה שקיים כבר. רב בית הכנסת הקיים, חפץ היה למנעם, ובא לפני רבינו החזון איש זצ"ל, וטען שישנם בעל בתים שאילו לא יראו את הרב מרא - דאתרא לפחות בתפילה, אזי לא ירגישו כשייכים לקהילה. השיבו החזון"א: אין למנוע הקמת בית כנסת נוסף, ויש בכך גם עניין של קידוש ה', שכן העוברים והשבים על פניו של בית הכנסת שואלים "מה כאן?", ועונים להם "בית הכנסת", וכבוד שמים מתרבה. [והוסיף לציין לדברי הרמב"ן בפרשת יתרו. ואולי הכוונה למה שכתב שם הרמב"ן: "ובכל המקום אשר יזכירו את שמו יתברך, יבוא בכבודו עליהם, לשכן שכינתו בתוכם ולברך אותם".]

וכך נאמר גם בשאלתנו, הקמת בית הכנסת תביא לקידוש ה', ויתפללו בו יהודים ויתקרבו להש"ת, ויתרבה כבוד שמים.

והגם שכוונת ראובן אינה לשם שמים, אלא לשם שמירת וחיזוק קשרי מסחרו, מכל מקום כבר אמרו רבותינו (פסחים דף נ ע"ב, סוטה דף כב ע"ב) "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

הגאון רבי אשר אנשיל שווארץ שליט"א ראש כולל צאנז בבית שמש ומח"ס מעדני אשר

מהמצוה או דילמא אינם פטורים וחייבים לתת.

תשובה: הנה בשו"ת תרומת הדשן

סימן ז', ומובא במגן אברהם סימן ל"ח ס"ק ז' נשאל האוכלים בסעודת חתן וכלה, בשבת קודם המנחה, שהיא עיקר שמחת סעודות חתן וכלה באלו הארצות, והשעה עוברת לתפלת המנחה, פטורין הן מן התפלה בשביל שמחת חתן וכלה או לאו

ומסיק: דפטורין מתפילת המנחה, וכן זכורני, בימי חורפי, בחתונה אחת, בת ת"ח מופלג זקן, והוא וכמה תלמידי חכמים אחרים, היו מסובין באותה סעודה, והגיע שעת המנחה, בסוף זמנה, ואכלו וסעדו לפניהם, ולא

התפללו, רק אחד עמד להתפלל על השלחן, והאחרים תמהו עליו קצת, וכשהגיעו הדברים לפני אחד מהגדולים, שלא היה שם, אמר אילו הייתי שם, הייתי סומך בפשיטות אהא דתניא בגמ' סוכה כ"ה ע"מ ב' דשושינין ובני החופה פטורין מן התפלה, ע"כ, אי"כ לפי דבריו לכאורה פטורים מלתת צדקה באמצע סעודת חתונה דעוסק במצוה פטור מהמצוה.

הנה בשו"ת חתן סופר סימן י"ד דן האם המיסב בסעודת חתן וכלה פטור מלינת פרוטה לעני באמצע סעודת החתונה, ומצוי דבר זה, כי עיניהם של עניים נשואות בסעודת נישואין, ואז חוזרים חלילה וגלגול חוזר משלחן לשלחן, ומפסיקין בין גברא לגברא לבקש על המחיה ועל הכלכלה, מטעם עוסק במצוה פטור מן המצוות

ומסיק: דאף לדעת התרומת הדשן והמגן אברהם דהמיסב בסעודת חתן וכלה פטור מכל המצוות, עם כל זה אין לפטור המסובין בסעודת נישואין מלתת פרוטה לעני, ולא מבעיא לשיטות הראשונים תוס' סוכה כ"ה ע"מ א' דעוסק במצוה פטור מהמצוה רק כשאין יכול לקיים שניהם, אבל כשיכול לקיים שניהם אינו פטור, אי"כ ודאי שחייב לתת צדקה באמצע סעודת החתונה דיכול לקיים שניהם, אלא אפילו לשיטת הר"ן דעוסק במצוה פטור מהמצוה אף כשיכול לקיים שניהם, מ"מ מודה הר"ן היכי דבקל יכול לעשות שתיהן בלי טירחא כלל מחויב במצוה מקרי, וא"כ במסובין בסעודת חתן הלא אין מבטלין כלום ממצות שמחת חתן וכלה בנתינת פרוטה דעל מקומן הם יושבין והעני בא, והא דפטור מפרוטה דרב יוסף במשיב אבידה, התם דעסוק הוא בידו לשטוח ולנעור האבידה והיא מלאכת ידים, אבל מצות שמחת חתן וכלה אין המצוה לשמחם ביד דווקא, דגם אם מיסב בסעודה, ומשמחו בדברים, פעמים בדברי תורה המשמחים או בדברים המשמח לב שומעיהם, ואין היד פועלת למצוה זו, על כן בודאי אי אפשר לפטור המסובין ממצות צדקה.

וסיים שם: אמנם המנגנים בסעודת חתן לשם מצות שמחת חתן, דידיים עסקניות באמת פטורים מלתת אז פרוטה לעני.

בענין מנהג ישראל כשחתן דורש מפסיקים אותו באמצע הדרשה

שאלה: מה טעם של מנהג זה להפריע לחתן באמצע הדרשה, כך מקשה בשפע חיים (עניני נישואין ע"מ ט' י'), וכן בפני מנחם (מועדי שמחה ע"מ פ"ה).

תשובה: איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה שכתב בשו"ת התשב"ץ סימן תס"ז שכל המנהגים של חתן וכלה אנו למדין ממתן תורה שה' היה מראה עצמו כחתן נגד כלה שהם ישראל, ולכן מכניסין אותם תחת החופה, כמו ויתיצבו בתחתית ההר, לפי הנ"ל זה גם טעם שמפסיקין לחתן דבשעת מתן תורה שכשהתחיל הקב"ה לומר עשרת הדברות הפסיקוהו ישראל שנאמר יתרו כ' ט"ז ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים, כך כתב דברי תורה מונקאטש מהדורא א' אות א', וכן בספר מטעמים בשם גאולת ישראל, וכן בשלחן העזר סימן ו'.

ב. להראות שעיקר התורה זה תורה בטהרה לכן מפסיקין אותו באמצע, כך תירץ בשפע חיים עניני נישואין ע"מ ט' י'.

ג. לפי שחתן פטור מתלמוד תורה, ואפילו מקריאת שמע שגם היא נחשבת כתלמוד תורה, ועל כן אינו מאריך בדברי תורה, כך תירץ בפני מנחם מועדי שמחה ע"מ פ"ה.

ד. להראות שאפילו קצת תורה נחשב תורה לכן מפסיקין, כך תירץ בפני מנחם מועדי שמחה ע"מ פ"ה.

ה. להראות שאפילו יש מפריעים צריך להמשיך ולשבת וללמוד, כך תירץ בפני מנחם מועדי שמחה ע"מ פ"ה.

ו. כיון שאמרו חז"ל המשמח חתן זוכה לתורה רוצים להראות שלא רק החתן זוכה לתורה, כך תירץ בפני מנחם מועדי שמחה ע"מ פ"ה.

ז. מרמזים לחתן שעתה צריך לדעת שלפעמים גם באמצע הלימוד צריך להפסיק כדי לעזור לאשתו מה שהיא מבקשת, כך תירץ הגאון גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

האם המשתתפים בסעודת חתונה אין צריכים לתת צדקה משום דעוסקים במצוה ופטורים ממצוה אחרת?

שאלה: איתא בגמ' (נדרים ל"ג; ב"ק נ"ו) דעוסק במצוה פטור מהמצוה, ולכן מי שעוסק במצוה פטור מלתת צדקה לעני, דעוסק במצוה פטור מהמצוה

יש לחקור האם אלו משתתפים בסעודת חתונה ודרך העולם שבאים נצרכים לבקש צדקה באמצע החתונה האם הם פטורים מלתת משום דעוסקים בסעודת החתונה מקיימים מצוה והעוסקים במצוה פטורים

הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות זצ"ל

בעל ה'שערי תשובה' (על שו"ע או"ח) ט"ז בשבט תק"פ

פרסום רב בעולם התורה זכה שמו של הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות.

ספרו "שערי תשובה" נדפס במהדורות הרבות של שולחן ערוך אורח חיים ומשנה ברורה.

עמומות הידיעות על קורות חייו ופעולותיו, ובעיקר מזכירים אותו כאחיו של הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד בעל בית אפרים.

אביו הגאון רבי מנחם מאניש מרגליות היה רבן של הקהילות ויטקוב, דינוביץ לכוניץ ועוד. רבי חיים מרדכי נמנה על חכמי הקלויז בבראד ששמעו יצא בכל הארץ, ושם מילא כריסו בשי"ס ופוסקים.

בשנת תק"ס לערך נתקבל לרבנותו הראשונה בקהילת ברסצ'קה, כעבור כמה שנים נתעלה לכהן ברבנות החול טרוד במילי דשמיא או של שתי הקהילות, כמו בהסכמתו לספר 'מחצית השקל'.

רבינו רבי חיים מרדכי נסתלק לגנוזי מרומים ביום ט"ז בשבט שנת תק"פ.

מצות ביקור חולים בשבת

כתב בשם חכמי המוסר דמי שסיפק בידו, לא יפה עושה לבקר חולה בשבת וילך בחול לבקר עניים חולים, ויראה ענים וצרכם וירחם עליהם כפי אשר תשיג ידו והוא מצות ב"ח כתקונה כו' ע"ש. ונראה מי שבימות החול טרוד במילי דשמיא או דעלמא, ובשבת שיש לו פנאי הולך לחולה אוהבו שיודע בו שיש לו נחת מזה, שהוא בא אליו לבקר, מצוה קא עביד ואין לו למנוע מללכת בשבת וי"ט. (שערי תשובה או"ח סי' רפז סק"א)

הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל

אב"ד בערז'אן, בעל דעת תורה ושו"ת מהרש"ם ט"ז שבט תרע"א

הגאון המפורסם מוה"ר שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל אבד"ק ברעזאן, נולד כ"ז ניסן תקצ"ה לאביו מוה"ר משה הכהן מזלאטשוב. בימי נעוריו למד אצל הגאון ר' יואל אשכנזי זצ"ל אבד"ק זלאטשוב מח"ס שו"ת מהר"א אשכנזי.

כמה שנים אחר חתונתו נתקבל לאבד"ק פאטיק, משם לאבד"ק יאזלאוויץ ובוטשאטש, ולבסוף נתעלה על כסא הרבנות בעיר ברעזאן. עמוד ההוראה בדורו, משיב כהלכה אלפי תשובות לכל קצוי תבל. הסתופף בצל צדיקי דורו, הגה"ק מוה"ר שלום מבעלזא זצ"ל, הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין זצ"ל והרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל.

חיבר שו"ת מהרש"ם ז' חלקים, משפט שלום על שו"ע חו"מ, דעת תורה על או"ח וי"ד, דרכי שלום כללים, תכלת מרדכי עה"ת, ועוד. נפטר בברעזאן ט"ז שבט תרע"א.

גם מי שעוסק בתורה במחשבה בלב מקרי עוסק בתורה

בגמ' ברכות (ה, א): ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר "אמרו בלבבכם". בתשו' מהרש"ם (חלק ח סי' יט) הביא מדברי הגמרא ראי', דגם מי שעוסק בתורה במחשבה בלב מקרי עוסק בתורה, דהרי הגמרא כאן לומדת את העצה לנצח היצ"ר ע"י תורה מקרא ד'אמרו בלבבכם', ומשמע דאע"ג דרק מחשב בלב, מ"מ מקרי עוסק בתורה ויכול לנצח היצ"ר ע"ז, והא דנקט בלשון אמירה, משום דגם במחשבת הלב שייך לשון אמירה וכמש"כ בקרא ויאמר המן בלבו, וכן אמרתי אני עם לבי.

(שו"ת מהרש"ם - ח"ח סי' יט)

הרה"ק רבי חיים פאלאגי מאיזמיר זי"ע

בעל 'מועד לכל חי' י"ז בשבט תרכ"ח

הגה"ק רבי חיים פאלאגי נולד לאביו חכם יעקב פאלאגי בשנת תקמ"ח באיזמיר. בשנת תקע"ג קיבל את הסמכתו כחכם השלם על ידי סבו הראשון לציון חכם רפאל יוסף. כל ימי חייו אביו, חכם יעקב, לא נאות חכם חיים פאלאגי לקבל עליו תפקיד ציבורי, ורק בשנת תקפ"ח הסכים לכהן כדיין בבית דין וכראש ישיבת 'בית יעקב רבי' באיזמיר.

בשנת תקצ"ז נתמנה מרן הגר"ח פאלאגי לאב בית דין הגדול באיזמיר, ובשנת תרט"ו נתמנה למשרה הרמה ביותר באיזמיר 'החכם באשי'.

מרן הגר"ח פאלאגי היה לפה לעניי קהילתו, והיה מוכיח את העשירים בדרשותיו. תיקן תקנות והקים מוסדות צדקה וחסד. חכם חיים פאלאגי פעל להקמת בית חולים יהודי באיזמיר ולשם כך גייס נדבנים ידועים.

רבינו חכם חיים פאלאגי התפרסם בספריו הרבים, כ-80 במספר, אותם התחיל לכתוב בגיל 16. ספריו עוסקים בקשת רחבה של נושאים: 7 חיבורים על התנ"ך, 9 חיבורים על התלמוד, 15 ספרי מדרשים ודרושים, ספרי מוסר 241 חיבורים בהלכה, קבלה, שו"ת וספרים רבים נוספים. בסיום כתיבת כל ספר, חכם חיים פאלאגי היה עורך סעודת מצווה, והיה מחלק את ספריו ללא תמורה. את ספריו מעולם לא מכר.

ביום י"א באב תר"א, התחוללה שרפה באיזמיר, בה חרבה שכונת היהודים ועלו באש 54 מספריו. במהלך השנים, שיחזר רבי חיים חלק מכתביו, והוציא לאור עשרות מהם, מיעוטם נותרו עדיין בכתב יד.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ז שבט תרכ"ח. הוא נקבר בבית העלמין העתיק באיזמיר.

לומר שירת הים בטעמי התורה בניגון ובשמחה

כתב רבינו חיים פאלאגי זצ"ל בספרו כף החיים (סימן יב אות כד):

אחת מעשר סגולות שמכפרין עונותיו של אדם בלי סיגוף ועינוי, הוא מי שקורא ויושע בשמחה ובניגון, כמו שאמרוהו ישראל בקריעת ים סוף, ולכן צריך לאומרו בניגון הטעם כקורא בתורה, ורמוז בתורה לדורות, מדכתיב ויאמרו לאמר.

(כף החיים - סימן יב אות כד)

הגאון רבי בנימין ביינוש פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר - י"ח בשבט תש"ן

דפים בעיון פורצת מהומה גדולה... הוא היה יושב ומצפה לביאת המשיח באופן מוחשי ביותר. בשעה שהיה קורא בעיתון את מאורעות העולם, היה מחשב על פי זה את זמן ביאת המשיח. זכורני שבעת מלחמת ששת הימים הוא למד וביאר איך כל מאורע שייך לביאת המשיח. כמה ימים לפני פטירתו נכנסתי לשאול אותו על נושא כלשהו השייך להנהגת הישיבה, והוא השיב לי [באידיש]: "ממני לא תשמע כלום". תחת הנהגה מרוממת זו, בני הישיבה גדלו ונתעלו מעלה מעלה.

והנה בודאי שאין די בשמיעת סיפורים אלו, אלא חובה עלינו ללמוד מהם שאפשר להוסיף ולהגיע עד מעלות גבוהות אלו. מי שאוהב תורה יוסיף להתעלות על ידי לימוד התורה, היא חביבה עליו, והדרך להגיע לכך היא רק על ידי ביקוש מבלי להסתפק במועט. זו הדרך היחידה לצמוח תלמידי חכמים מובהקים!

(שיחות רבי נתן צבי)

היו מספיקים שלושה דפי גמרא, ולאחר מכן היה עליו לומר לאביו דבר חידוש על דפים אלו.

כל ספר שהיו מביאים לו היה לומד אותו מתחילתו ועד סופו. פעם הבאתי לו את הספר 'דברות משה' של הגאון רבי משה פיינשטיין 'צוק' והוא ישב ולמד בו מתחילתו ועד סופו, רק מי שידוע את כל הש"ס יכול ללמוד את כל ספר זה ולהבינו כדבעי.

הוא תבע מאברכים שילמדו את כל המסכתא ולא להסתפק בחלקה בלבד, בכל 'זמן' הוא מסר שיעורים לכל חבורת 'לומדי הדף', אך דרש מהם שילמדו זאת בעיון. אני זוכר שכשהייתי מכין את המבחנים לאברכים, הוא היה טוען כלפי שאלו מבחנים קלים מידי, שכן צריכים לשאוף לגדלות ולא להסתפק בבנינויות.

הוא סיפר שבישיבת מיר כולם ידעו את מסכת ברכות ואת הלכות ברכות על בוריים, למרות שלא למדו את ענינים אלו בישיבה עצמה, משום שלמדו זאת 'בין הסדרים'. ואילו כיום, אם מבקשים מבני הישיבה ללמוד בזמן אחד שלושים

הגאון רבי ביינוש פינקל זצ"ל, נולד בעיירה מיר שבבלארוס לאביו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל, ולאמו מלכה בת הגאון רבי אליהו ברוך קמאי, שניהן אז כראש הישיבה וכרבה של העיירה מיר.

בהיותו בן שנה פרצה מלחמת העולם הראשונה, והוא עבר עם משפחתו לעיר סטויבץ, יחד עם תלמידי ישיבת מיר. כעבור זמן עברה הקבוצה לפולטבה. עם סיום המלחמה נפטר סבו ראש הישיבה הרב קמאי, ואביו התמנה תחתיו כראש הישיבה. לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר עם משפחתו, יחד עם תלמידי הישיבה, לוולנה, שם שהו עד אמצע שנת תרפ"א, בקיץ תרפ"א שב עם משפחתו למיר, ואביו חידש את פעילותה של הישיבה במקום. בבחרותו למד בישיבת מיר, והיה מתלמידיו של אביו.

בשנת תש"א עלה לארץ הקודש עם קבוצת תלמידים בראשות אביו, והוא התיישב בירושלים. הוא סייע לאביו בהקמת הישיבה בירושלים, ולאחר מכן סייע לו במשך עשרות שנים באחזקתה. בשנת תש"ב נישא לבתו של הג"ר שמואל גריינמן, במשך תקופה התגורר בבני ברק והתפלל בבית הכנסת של החזון איש, שחיבבוהו מאוד וקרהו ביותר.

לאחר פטירת אביו הגרא"י פינקל, ביי"ט בתמוז תשכ"ה, התמנה תחתיו כראש הישיבה ומנהלה. לצדו עמד גיסו, הגאון הג' רבי חיים שמואלביץ. נודע בענוותנותו ובצניעותו הרבה.

בגדלותו הרבה הוא הצליח לכסות את הגדלות שלו

שח הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר: היום הוא יום הזכרון של מורי חמי מרן ראש הישיבה רבי ביינוש פינקל זצוק"ל. הוא היה אדם מפורסם, אך לא היה אף אחד שהכיר אותו.

פעם אמר עליו אדם חשוב שבגדלותו הרבה הוא הצליח לכסות את הגדלות שלו. זו הגדרה שאינה פשוטה אך היא מאוד אמיתית!

הוא היה ידוע כצדיק גדול, ענק שבענקים - עד כמה שיכולתי להבין, הנהגותיו היו מופלאות, היה לו מזג מאוד נוח. הוא קירב כל אחד ואחד בסבר פנים יפות, תוך שהוא משתמש בחכמת חיים ופיקחות נפלאה שניחן בה.

הוא שקד על תלמודו בהסתר לילות שלמים, אך בבית לא היו רואים אותו לומד. אם משהו היה נכנס לחדר שלמד בו, היה סוגר את הגמרא במהירות כביכול אינו לומד, ומחמת זריזותו לא היה אפשר להבחין בכך. בקיאותו בש"ס, פוסקים ותנ"ך היתה לשם דבר, כל כולו היה תורה!

מרן ראש הישיבה רבי נחום פרצוביץ זצוק"ל היה אומר עליו: "אין דבר בכל חלקי התורה שרבי ביינוש אינו יודע".

היה יהודי אחד שהכיר אותו היטב - אביו, מרן ראש הישיבה רבי אליעזר יהודה זצוק"ל, עוד לפני שהגיע לגיל בר מצוה הוא היה לומד איתו כל בוקר לאחר התפילה כעשרים דקות שבהם

במסילה
העולה בית ה'

מסילת ישרים המבואר
לרבינו משה חיים לוצאטו זיע"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הגאון חכם רבי עובדיה הדאיה זצ"ל בעל שו"ת ישכיל עבדי - כ' שבט תשכ"ט

(ח"ז י"ד סי' ב) שמנהג מקובל אצל הספרדים מדור דור שנמנעים לקחת ב' פעמים סנדקאות הוא מצד זוגות, ומי הבטיחו שיוכל לקבל פעם שלישית.

ומי שכבר קיבל סנדקאות פעמיים, מחפש לו בכסף לקנות סנדקאות שלישית, וכנראה יסודו מצד זוגות המובא בגמ' בפסחים, ועם שבזמנינו זה לא קפדינן אזוגות, אך הם נשאר במנהג זה וכו', ומשום שדמיון פועל - לזה השאירו אותם במנהגם, ואף בשאר הדברים לא מקפידים על הזוגות, אבל כאן שנמצא בספר חסידים (סי' מ) שכתב לא יעשה חבירו סנדק לשני בניו אא"כ מת האחד, נכנס בדעתם שיש חשש סכנה להסנדק או ח"ו לילד אם הוא זוגי, ומאן דקפיד קפדי בהדיה, ונהרא נהרא ופשטיה זה הנלע"ד עכ"ד.

חידוש לימודי הקבלה בישיבת בית אל, שנחרבה במהלך שנת תש"ח. בשנת תשי"ח הישיבה נוסדה מחדש במערב העיר, בשכונת 'גייע כפיים'.

חכם עובדיה הדאיה כנס את כתביו בספרים: שו"ת 'ישכיל עבדי' - חיבור בן שמונה כרכים על ארבעת חלקי השולחן ערוך; 'דעה והשכל' - אוסף תשובות בענייני קבלה, נדפס בתוך כרכי 'ישכיל עבדי'; 'ויקה עובדיהו' - דורשים בן ארבעת הכרכים; 'עבד המלך' - חידושים על הרמב"ם; 'עבדא דרבנן' - חידושים על התלמוד.

חכם עובדיה הדאיה נפטר, בשבת פרשת יתרו, כ' שבט תשכ"ט. הוא נקבר בהר המנוחות בירושלים.

אי נטילת סנדקאות פעמיים משום זוגות

דבר פלא כתב רבינו בספרו ישכיל עבדי

חכם עובדיה הדאיה נולד לאביו חכם שלום הדאיה בארם צובא, היא חלאב שבסוריה, בכ"ז בטבת תר"ן. בשנת תרנ"ה, בהיותו בן חמש, עלתה משפחתו לישראל והשתכנה בירושלים.

חכם עובדיה הדאיה החל ללמוד בתלמוד תורה 'דורש ציון', ובהמשך למד אצל חכם שלום בוחבוט, ועם אביו חכם שלום הדאיה, ורבתינו חכם יצחק אלפיה ואצל חכם יצחק שרים.

חכם עובדיה הדאיה הצטרף לישיבת המקובלים 'בית אל' ברובע היהודי. הוא לימד בישיבת 'פורת יוסף' ומסר שיעורים בשכונת 'אהל משה' בירושלים. בשנת תרצ"ט מונה לדיין בפתח תקווה, עבר לגור שם, ונחשב לרבה של העיר, אף כי לא מונה באופן רשמי.

בשנת תשי"א נבחר כחבר בית הדין הגדול בירושלים, וחזר לעירו ירושלים. בירושלים יזם את

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע בעל 'חלקת יהושע' - כ"א בשבט תשמ"ב

טוב ואם הוא נוטל ידים בכל בוקר, והילד השיב בחיוב.

רבינו קם ממקומו, ונטל את ידיו לסירוגין כהלכה, כשהוא אומר לילד שיעקוב אחר נטילתו ויאמר לו אם גם הוא נוטל את ידיו כך. משראה הילד את סדר הנטילה, נענה ואמר שאינו נוטל ידיו כך, כי לא לימדוהו שכך צריך ליטול. מילא רבינו את הספל במים והורה לו ליטול ידיו כפי שהוא נוהג. נטל הילד את ידיו ארבע פעמים על היד האחת וארבע פעמים על היד השנייה.

מיד הבין רבינו את שורש הבעיה, שהילד אינו נוטל ידיו כהלכה ומשכך נותרות ידיו טמאות במשך כל היום והתורה הקדושה אינה יכולה להיתפס בו. שוב מילא רבינו את הספר במים וביקש מהילד ליטול ידיו בשנית, אך עתה ייטול כפי שראה בראשונה, נטילת ידים לסירוגין כשרבינו עומד עליו בסבלנות ומסביר לו במפורט כיצד ליטול: תחילה יד ימין ולאחריה יד שמאל, שוב חוזרים ליד ימין ולאחריה יד שמאל, כך ארבע פעמים.

בסיום, הורה לו רבינו לשוב לביתו ומהיום והלאה ייטול את ידיו כפי שלמדו. ואכן מאותו יום ניכרו בו שינויים גדולים לטובה, ובתוך תקופה קצרה הצליח להשלים את הפער הגדול שהיה בינו לבין חבריו לספסל הלימודים עד כה.

החל לחדש את חסידות ביאלא בירושלים, וביתו נהפך לתל תלפיות של כל מבקש ה'. האדמו"ר מביאלא היה חבר במועצת גדולי התורה גדולי התורה וחשובי האדמו"רים העריצוהו וראו בו את אחד משרידי הדורות הקודמים אוד מוצל מאש, והחשיבו מאד את דעתו בעניני הכלל.

תפילותיו היו בקול חוצב להבות אש ופעל ישועות בתפלתו לכלל ולפרט. מן ה'בית ישראל' מגור צוק"ל קרא לו בשם 'עמוד התפילה'. עלה בסערה השמימה בן פ"א שנים ביום כ"א שבט תשמ"ב.

נטילת ידים שחרית כהלכתה - סגולה להבנת הלימוד

לאדמו"ר בעל 'חלקת יהושע' מביאלא זצ"ל, נכנס יהודי ושח לו שהוא בעל משפחה גדולה עם הרבה ילדים, אך משום מה בנו הגדול בן ה-11 אינו מצליח בלימודו. ראשו חתום וסתום ועל אף שהחליפו תלמוד תורה ושינו את המלמדים נותר בסתימותו למגינת לב כולם.

רבינו עיין בקוויטל וביקש מהאב שיביא הנה את בנו הילד. כשהגיע הילד ביקש רבינו מהמשמש שיכניס לחדר קערה עם נטלה. לאחר מכן פנה רבינו אל הילד ושאל אותו אם הוא ילד

הרה"ק רבי יחיאל יהושע רבינוביץ זצוק"ל מביאלא, נולד בה' טבת תרס"א לאביו כ"ק אדמו"ר רבי ירחמיאל צבי מביאלא שעדליץ (ובנו של הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא) דור חמישי בן אחר בן וממשיך שושלת הקודש של היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפשיסחא. ומגזע האדמו"רים לבית אוז'רוב ואוסטרובה ולענטשנא. אביו ר' ירחמיאל צבי שהוכתר לאדמו"ר באדר ב' תרס"ה נפטר לאחר כמה חדשים בהיותו בן כ"ח שנים, והשאיר את בנו היחיד הילד יחיאל יהושע יתום בן חמש. הוא גדל בבית סבו האדמו"ר מאוז'רוב והוכתר לאדמו"ר ע"י חסידי ביאלא בשנת תרפ"ד בהיותו בן כ"ג שנים.

האדמו"ר הצעיר רבי יחיאל יהושע ביסס את החסידות בשעדיליץ והקים ישיבה שלמדו בה מאות תלמידים. בזמן הישואה סבל מאד בגוף ובנפש אבל הצליח לברוח והיה מטולטל בסיביר ובקזחסטאן, גם בזמן טלטוליו מסר את נפשו על כל עניני הקדושה והיה שובר את הקרח בכדי לטבול בנהר.

בשנת תש"ז ניצל עם משפחתו בנסים גדולים, והצליח לעלות לארץ הקודש כשהוא שבור מהיסורים שעבר ורצוף מיסורי הנפש על אבדן כל בית ביאלא. בתחילה גר בתל אביב, ובשנת תשט"ו עבר לירושלים בכוחות נפשיים עצומים

חסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

המלאכים שנבראים מהמצוות

(החפץ חיים חייו ופעלו' ח"ב עמוד תקלה).

***

על הפסוק (שמות יח כא): 'וְאַתָּה תִּחְזָה מִכָּל הָעַם אֲנָשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֱמֶת שְׂנֵאֵי בְּצַע וְשִׁמְתָּ עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֹת', פירש הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'פתוחי חותם' שיש בו רמז על המלאכים שנבראים מהמצוות, והמלאכים נבראים בהתאם למצוות, כי העושה מצוות שלא לשם הרי הוא מקלקל בבריאת מלאכים אלו, וזה לשונו: אפשר לרמז לפי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ד יא) דעל ידי מעשים הטובים שהאדם עושה נבראים מלאכים טובים, הני מילי אם עושה לשם שמים, בדחילו ורחימו. אבל העושה שלא לשמה אין נבראים מלאכים טובים, ואדרבא - הוא מקלקל ולא מתקן. וזהו שכתוב 'וְאַתָּה תִּחְזָה מִכָּל הָעַם אֲנָשֵׁי חַיִל' הם שעושים המצוות לשם שמים, ונבראים מהם חילות של מלאכים. וקתני ומפרש מי הם הנבראים על ידי מעשיהם הטובים: חילות של מלאכים הם 'יראי אלהים', והנה 'יראי אלהים אנשי אמת' ראשי תיבות, הם בגימטריא 'אהבה', לרמז דעושים מיראה ומאהבה. וכל העושה מיראה ומאהבה, בוודאי שכל מידות הטובות כלולות בו. וזהו 'אנשי אמת ושונאי בצע', שכיון שיש בהם יראה ואהבה, בהכרח שיהיו אנשי אמת ושונאי בצע. ולא להא להאנשים ראוי שמלאכי המרכבה ישמרו אותם. וזהו שכתוב 'ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות'.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

חנתנו הצעיר של מרנא ה'חפץ חיים' זיע"א, רבי מנחם זקס זצ"ל, היה מתגורר יחד עם חותנו והיה דר בעליית הגג בביתו ושם עסק בתורה. לפני החתונה התנה עמו ה'חפץ חיים' תנאי שלמשך שעתים ביום עליו להעמיד את החדר לרשותו, כדי שיוכל להשתמש בו באין מפריע. חפץ הוא בשעות אלו להיות לבדו, בכדי ללמוד מוסר, הסביר לחתנו. בסקרנותו צותת ר' מנחם לא פעם והקשיב כיצד היה חותנו טוען כלפי עצמו בשעות של לומדו מוסר. מספר הוא שפעם בעשרת ימי תשובה שמע כיצד תאר החפץ חיים בצבעים חיים תמונה של עצמו כאילו הוא כבר מת. מביאים אותו לפני בית דין של מעלה וכרוז יוצא שיביאו את פירוט זכויותיו. באים מחנות שלמים של מלאכים קדושים שנוצרו על ידי תורתו שלמד, מצוותיו שקיים במשך כל ימי חייו וזכויותיו הגדולות שזכה להן על ידי ספריו שהופצו לזכות הרבים בין כלל ישראל. הוא הופתע ממש בראותו לפניו המון רב שכזה, אך מיד לאחר זה יצאה פקודה להביא את כל עונותיו וכשלונותיו, ורעדה אחזתו בראותו את המחנה העצום. כאן מלאכים נכים שנוצרו על ידי המצוות שקיימן שלא בשלמות, ללא לב וללא מחשבה, ללא חשק וללא דבקות. וכאן סתם מלאכים שחורים שמיצגים את פגמיו. שקלו מדדו עד שיצא הפסק שהוא בינוני, זאת אומרת, לא רשע ולא צדיק. ובכן גם זה איננו רע לגמרי. 'ורב חסד - מטה כלפי חסד'. עומד איפוא כביכול בכבודו ובעצמו להכריע בחסדו לטובה. שומע הוא כיצד כביכול שואל: ישראל! אם מאיר מהו עתה, חי או מת? חי! מגיעה התשובה מבית דין של מעלה. אם כן, הרי יכול הוא לחזור בתשובה על חטאיו! לאחר מכן באה שורה של חירופים כלפי עצמו, אגב קריאה: ישראל מאיר אל תישן חזור בתשובה!

הדפוס כרך רביעי בסט המיומנוסטרלי

מכתלי בית החין

שרית בענייני חזקן משפט, טאת הנאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
ענשאלו בבית החין, וכו' מור"ם החלמתי ודברי הפוסקים, עד מסקנת החיובת.

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

נפילת חסד ופסוקה וזאת אה"ח וזאת חסד

הבעל שם מוב

כל חידת רבי הבעל שם טוב ד"ק
מליקט סודות הלמדו טוהו וחסרות
ככל החיות עם כבוד טוב ומשולב
כולל מקורות ודרכות מנבחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

הלכות שבת

מאת הגאון רבי אהרן מרדכי גריץ שליט"א

ב"ה ג'תתק"א

הלכות קידוש בשבת

הפסק. [רמ"א, מ"ב וביאורו"ל שם ס"ג, ערוך השולחן שם ס"ד].

ג. כתב המשנה ברורה [שם סק"ה], דהאוכל כזית ממיני מזונות לאחר קידוש, הרי זה נחשב לקידוש במקום סעודה, ובמעשה רב כתב שהגר"א לא היה מקדש אלא במקום סעודה ממש, ולא על אכילת מזונות. [ביה"ל ד"ה כתבו הגאונים].

ד. האוכל פירות גם אם אוכל מהם הרבה, אין אכילתו נחשבת לסעודה, ואינו יוצא ידי חובת קידוש. [שו"ע שם ס"ה]. אמנם אם חלש לבו קצת, ואין לו מיני מזונות לקדש עליהם, בקידוש של שחרית יכול לסמוך על דעת הראשונים שגם פירות נחשבים לסעודה. [מ"ב שם סק"ז].

ה. בשו"ע [שם ס"ה] הביא שיטת הגאונים, דגם שתיית רביעית יין נחשב לקידוש במקום סעודה, וכתב המשנה ברורה [שם סק"ז] דיש אומרים שצריך לשתות רביעית יין נוספת מלבד הכוס של קידוש, ומסיק המשנה ברורה [שם סק"ה], דכיון שהרבה ראשונים חולקים בזה, אין להקל אלא במקום הדחק. [בנשמת שבת סק"א הביא מהרבה אחרונים דמיץ ענבים דינו כיון לענין אם שתה ממנו רביעית נוספת].

ו. בברית מילה, כתב הרמ"א [שם] דנהגו ליתן לתינוק לשתות מכוס של מילה, ולא הקילו בשתיית ב' כוסות משום חומרת המשנה ברורה הנזכר למעלה, אכן כשהכינו במקום הברית קידוש עם מיני מזונות, יכול המברך לשתות הכוס בעצמו ולסמוך על זה. [שש"כ פנ"ד ס"ג, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי ח"ט ס"ט דלכתחילה נכון יותר לסמוך על אכילת המזונות, אך היתנה שם דדוקא אם לא היה הפסק הפוסל, ויש לעיין אם אמירת עלינו נחשב להפסק, ובתשובות והנהגות ח"ב סת"ק כתב, דמיד אחר הברית יקדש אחד מהציבור בקול, וכיון להוציא את כולם ידי חובת קידוש].

ז. ירדו גשמים בסוכה ונכנס לקדש בבית, ולאחר הקידוש הפסיקו הגשמים, ורוצה להמשיך הסעודה בסוכה, כתב המשנה ברורה [שם סק"ה], דישתה רביעית יין נוספת ואז הוא קידוש במקום סעודה, ואחר כך יוכל להמשיך הסעודה בסוכה.

ח. אם קידש בסוכה ולאחר הקידוש התחיל לירד גשם, יאכל תחילה כזית בסוכה שיהא הקידוש במקום סעודה, ואחר כך ימשיך הסעודה בבית. [שעה"צ שם סק"ה].

כח. קידוש בבית הכנסת האם יש ענין לקדש שוב בבית.

א. בשו"ת נשמת שבת [ח"ב סק"ו] מסתפק, באחד שקידש בבית הכנסת על מיני מזונות, וגם בני הבית קידשו כבר, האם יש ענין לחזור ולקדש שוב קודם הסעודה על הפת, וכתב דנכון לחזור ולקדש, לצאת דעת הראשונים שסוברים דלא חשיב קידוש במקום סעודה אלא בסעודה גמורה על הפת, ולא על מיני מזונות, וכן כתב בשו"ת שלמת חיים [סקס"ו], וכן נהג הגאון בעל המנחת יצחק.

ב. מאידך בחוט המשולש [עקב"ג] הביא עובדא מרמן החתם סופר שלא חזר לקדש קודם הסעודה ממש, וכן כתב בספר ועלהו לא יבול [ע' קמא] בשם הגרש"ז אויערבאך, דהעולם לא נהגו לחזור ולקדש, אלא שאם ישתה יין בתוך הסעודה יזכור לברך בורא פרי הגפן.

כט. המקדש בבית הכנסת אם מברך שהכל ובורא נפשות על שאר משקים. המקדש בבית הכנסת שברך ברכת הגפן ושתה מהיין כמלוא לוגמיו, אינו מברך שהכל על שאר משקים, דברכת היין פוטרת שאר משקים שברכתם שהכל, אולם שאר המסובים, אם לא טעמו כלל מהיין, אין ברכת המקדש פוטרתם מברכת שהכל על שאר משקים, ואם טעמו מעט מהיין, הרי זה ספק אם נפטרו מברכת שהכל בברכת המקדש, ולכן אם ירצו לשתות משאר המשקים, יבקשו ממי שלא טעם עדיין מהיין שיוציאם בברכת שהכל, או שיקחו מאכל אחר [כגון הערינג וכדו'] שברכתו שהכל, ויכוונו לצאת בזה גם על שאר המשקים.

[שו"ע סימן קעד ס"ב, ומ"ב וביאורו"ל שם, ואם אין לו הערינג וכי"ב לברך שהכל ולהוציא המשקים, יברך תחילה מזונות ושהכל על המשקים, ורק אחר כך יטעם מהיין של קידוש, מהגר"ד רוסמן]. וכמו כן ברכה אחרונה דעל הגפן, פוטרת ברכת בורא נפשות על שאר המשקים. [שו"ע סימן רח סט"ז].

כד. שלא לקדש על יין מגולה.

א. בשו"ע [שם ס"א] כתב, דאין מקדשין על יין מגולה, גם בזמנינו שאין נחשים מצויים, והטעם כתב במגן אברהם [סק"א], משום שאינו מהכבוד לקדש ביין כזה לפני מלכו של עולם, עוד כתב שם, דאם עמד מגולה זמן מועט, אין להקפיד מלקדש עליו, אלא אם כן פג ריחו וטעמו, וכתב בשו"ת אז נדברו [ח"א ס"ז] בשם שו"ת דברי מלכיאל [ח"ד ס"א] דהזמן שיפוג טעמו וריחו הוא לערך ה' או ו' שעות, ומסיק שם, דלכתחילה יש להחמיר שלא לקדש על יין שהיה מגולה גם בזמן מועט, שהוא לערך עשרים דקות.

ב. כתב בכף החיים [שם סק"ט], שאם היה היין בתוך ארון [או במקרה], גם אם היה מגולה אינו נפסל בכך, אלא אם כן פג טעמו וריחו.

כה. האם אפשר לקדש ביום על יי"ש ושיעור שתייתו.

א. במשנה ברורה [שם ס"ק כט-ל] כתב, דאף על פי שמצוה מן המובחר לקדש על היין גם בקידוש היום, מכל מקום מי שחביב לו לשתות יין שרף, כיון שהוא משקה שרגילים לשתותו כמשקה חשוב, יכול לקדש עליו ביום גם לכתחילה.

ב. לדעת המשנה ברורה צריך להקפיד לשתות מהיי"ש כמלוא לוגמיו שהוא רוב רביעית, אולם באשל אברהם [בוטשאטש, שם סק"ה], מלמד זכות על המקדשים על יי"ש בכוס קטנה ושותים ממנה מעט, דגם לענין ברכה אחרונה סובר ה"ט"ז [סימן רי סק"א], דהשתיה מעט יי"ש כיון שנרגש הרבה, מברכים עליו ברכה אחרונה, והוא הדין לענין קידוש. [עיי' בפסקי תשובות ס' ערב אות ו שהביא משו"ת מהרש"ם שכן נהגו הגה"ק מלובלין ומרופשיץ זיע"א, ומאורחות חיים שכן נהג בעל הדברי חיים מצאנז זיע"א].

כו. דין קידוש על הפת, והאם אפשר לקדש על שאר משקאות.

א. מי שאינו יכול לשתות יין בין מחמת חולי ובין מחמת שאינו נהנה ממנו, ואין שם אדם אחר שישתה מהיין ויוציאו ידי חובת קידוש, או שאין לו יין-מיץ ענבים, דינו כדלהלן.

ב. בלילה יקדש על הפת, דהיינו שיטול ידיו קודם הקידוש, ויניח ידיו על הלחם משנה כשהם מכוסים, ויאמר הנוסח של קידוש, וכשיגיע לברכת המוציא יגלה הלחם משנה, ואחר כך יכסם שוב עד לאחר ברכת קידוש, ואם אין לו פת, יקדש על חמר מדינה.

ג. ביום, לכתחילה יקדש על יי"ש, ואם אינו יכול לשתות גם מהיי"ש, יקדש על משקה שרגילים לשתותו באותו מקום כמשקה חשוב, כמו בירה, קפה או תה, ובתנאי שלא יהיו רותחים כדי שיוכל לשתותם בבת אחת, שגם הם בכלל חמר מדינה, על פי מה שכתב בשו"ת אגרות משה [ח"ב סע"ה], דחמר מדינה היינו משקה ששותים ממנו גם כשאינן צמאים, כגון שמגישים אותו לכבוד, ובשעת הדחק, כשאינן לו כל משקה מלבד מים, יקדש על הפת.

[ע"פ שו"ע ונו"כ רמ"א סימן ערב ס"ט, שש"כ פנ"ג סע' ה-ד, משקאות קלים למיניהם אינם בכלל חמר מדינה, דבעינן שיהיה משקה חשוב, ושדרך בני המדינה לשתותם].

ד. אם אין לו שום דבר מאכל ומשתה שיכול לקדש עליו, ואינו יודע אם יקבלם אחר כך, יאכל ממה שיש לו בלא קידוש, ויסמוך על מה שהזכיר השבת בתפלתו, ואם יקבלם אחר כך יקדש עליהם, ואם הוא ביום יאמר כל נוסח הקידוש חוץ מויכלו. [מ"ב סימן רפט סק"י, רמ"א סימן רעא ס"ז].

כז. דיני קידוש במקום סעודה.

א. אין קידוש אלא במקום סעודה, דכתיב וקראת לשבת עונג, במקום עונג שם תהא הקריאה של קידוש, ואם לא סעד כלל לאחר הקידוש, לא יצא ידי חובת קידוש. [שו"ע ס' רעג ס"א ומ"ב שם].

ב. צריך להיזהר שלא לעשות הפסק בין קידוש לתחילת הסעודה, וביותר צריך להיזהר שלא יצא מחוץ לביתו בין הקידוש לסעודה, לדעת כמה פוסקים כשיצא מביתו צריך לקדש שנית גם אם היה בדעתו בשעת קידוש לאכול הסעודה מיד, אמנם לצורך הסעודה מותר להפסיק בכל ענין, כגון להביא המאכלים מהמטבח וכיוצא בזה, וכן אם יצא לעשות צרכיו, לא הוי

פנים
מתוך הספר

ספר זיהרון

עברת קודש

ראשית ערסתכם חלה הפרשת חלה

ימי בחורתיך

וממנו נקח לעבד את הבורא בכל עניני האדם, וללמד מן הפרט אל הכלל, שבשם שאדם הראשון שהיה חלתו של עולם – ראשון לכל הברואים ותכלית היצורים, נדרש להיות מפרש לה בטהרה, ובזה פגמה האשה כשהאכילתו מעין הדעת, כך על כל אדם ואדם לרומם את חיו ולהפריש מהם לעבודת הבורא.

ובכלל זה היא היגיעה בעבודת הבורא ביהוה שאת בשנות הראשית של האדם, הן שנות נערוותו, וכידוע, הפליגו צדיקים מאד ביקרת שנים אלו שהן אכן היסוד לכל חיו של אדם.

וכפי שהיה רגיל הרב הקדוש רבי ישראל מגור ז"ע בעל 'בית ישראל' לחזר ולשנות את הרמז בפסוק 'ראשית ערסתכם חלה תרימו' לראשית חיו של האדם ולראשית סדר יומו, שבהן סגולה מיוחדת לקבע את המושך תהליכותיו של האדם, ואם יקבל עליו אז על הטהרה ומצוות, יקדשו כל חיו למען כבוד שמים.

וכן כתב הרב הקדוש רבי חיים משטרוביץ ז"ע בעל 'באר מים חיים', בספרו 'סדרו של שבת' (ח"ב דרוש ד פרק א), כי באשר אדם מקדש את הראשית מעטתו בתרומה לה, הרי הכל הולך אחר ההתחלה, וכל העשה כלה בטלה לגבי חלק הראשית, חלת התרומה. וזהו ענין תחלת היום, שיש בכחו לגרר אחריו את כל המושך היום.

מעין הדברים כתב המגיד הקדוש רבי ישראל מקוזניץ ז"ע בספרו 'עבודת ישראל' (פר' שלח) על כל מהלך חיי האדם.

טבע האדם שבאשר הוא צעיר לימים, אומר הוא לעצמו 'שמוח בחור בילדותיך', אינו חש בצורך למהר כל כך ולשוב בתשובה, כי בודאי יעשה כן בימי נערוותו, ואז יעבד את הבורא כראוי.

וממציאות חלה יש ללמד שעקר העבודה עליה להיות בימי הראשית – אלו ימי הבחורות שבהם האדם שלם בכחו, וממנו אלו הימים ימשיך כך כל ימיו עד זקנה ושיבה.

נמצא שמוציאות חלה נתן ללמד גם על סדר העבודה שבעל יום ויום, וגם על סדר עבודת כל ימי חיי האדם. ועקרו של דבר, שיעצד אדם בעצמו ולא יהיה כסוס שוטף במלחמה לרדף אחר תאוות עולם הזה, אלא יטרח קדם להפריש חלתו של יום ושל ימי חיו תרומה לה.

ביוצא בדבר, מפרש הגאון רבנו משה סופר ז"ע בספרו 'חתם סופר' (פר' שלח) את הפסוק 'תרימו אברהם האלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עגות' (בראשית יח ו). כי היה הדבר ביום השלישי למילתו, ולאחר שמל כבר נתתיב במצות, ומשום כך הפריש חלה מן העשה, ולכן בקש הימנה שתביא שעור חלה.

וכעין זה כתב רבנו המהר"ל מפראג (גור אריה, חיי שרה), לפרש ענין הפרכה שהיתה בעסתה של שרה, שהיתה מפרשה חלה מן העשה, ומשום כך היתה בה פרכה.

הרי שמאז ומקדם ידעו האבות הקדושים עקר זה, שהכל הולך אחר ההתחלה, ומשום כך הדרו לקיים מצות חלה אף שלא נצטוו בה, כי בזה מתקדש כל האדם וכל הברואה עמו.

דחילו ורחימו

עוד יש להביא בענין זה דברים עגמים ממה שכתב הרב הקדוש רבי קלונימוס קלמן הלוי עפשטיין מקראקא ז"ע בספרו 'מאור ושמש' אודות סודה של מצות הפרשת חלה.

תכן דבריו, שהקדוש ברוך הוא ברא את עולמו כדי שיעבד אותו, ושנדע שמלכותו בכל משלה, ועבודה זו צריכה להיות מתוך יראה ואהבה.

עקר היראה מתבטאת אצל האדם בעת קריאת שמע, אז מקבל הוא על עצמו על מלכות שמים, והאהבה – בעת התפלה.

על האדם לעבד את הבורא בהדרגה, תחלה מתוך יראה ולאחר מכן יעפיל למדרגת האהבה, שלאחריה יבוא לראות הרוממות שהיא הבחינה המשלמת ביותר.

במדת היראה יש שתי דרגות: בתחלה יש לאחוז ביראת העניש, ורק לאחר מכן יכול לזכות האדם לראות הרוממות.

המשלים עבודתו ביראה ובאהבה זוכה למדת הענוה שהיא למעלה מיראה, ככתוב 'עקב ענוה יראת ה' (משלי כב ד), ואמרו 'חכמים ז"ל במסכת אבות (פ"ג מ"ט), שכל מי שיראת חטאו קודמת לחכמתו – חכמתו מתקיימת.

ובשעומד אדם בתפלה צריך שיהיו לו שתי יראות: תחלה יראת שמים שהיא קודמת לאהבה, ויראה זו היא פתח ראשון בעבודת הבורא, ככתוב 'ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא י), ולבסוף יראת הרוממות, והתפלה שהיא אהבה – באמצע.

נמצא שבנגוד לאהבה שהיא אחת, ישנן שתי יראות, ועל פי זה יתבארו הכתובים בפרשת חלה הדק היטב:

'בבאכם אל הארץ – דוקא, כי עקר העבדות היא בארץ ישראל, שרב מצות תלויות בה. והיה באבלכם מלחם הארץ, כלומר, כשתרצו ליחד את השכינה עם הקדוש ברוך הוא, כי 'אכילה היא לשון 'חוד, ככתוב 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל (בראשית לט ו) הנסוב על האשה המותחנת עם בעלה, ואמר הכתוב, שבאשר תעשו יחוד, 'תרימו תרומה לה', פרוש, שתרומונו את השכינה הקדושה למעלה.

וכל זאת על ידי 'ראשית ערסתכם, שתבכף בעת שתקומו מהמטה הקרויה 'ערש' (דברים ג יא) – 'חלה – תעמדו להתפלל, מלשון 'יחל משה' (שמות לב יא), באופן שהיתה תפלתכם סמוכה למשתכם, וממילא צריך תחלה לקבל על מלכות שמים, ועל ידי זה 'תרימו תרומה ותגדו ליחוד.

מן הדברים הקדושים הללו נוכל ללמד על דרכי עבודת האדם בזה העולם, כי מבין שכל אדם יש בו ניצוץ אדם הראשון והוא בבחינת חלתו של עולם, הרי שעליו ללמד מתקוון הלחם על תקוון עצמו, ולהבין כי מראשית עריסתו עליו להרים עצמו תרומה לה.

על מוצא פי ה'

ובדרך זו באר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מליובאוויטש ז"ע את דברי חכמים במדרש (ויק"ר טו ט):

"אמר רבי יוחנן: למה נסמכה פרשת חלה לפרשת עבודה זרה? לומר לך, שכל המקיים מצות חלה כאלו בשל עבודה זרה, וכל המבטל מצות חלה כאלו קיים עבודה זרה".

מהו הקשר בין מצות חלה לאסור החמור ביותר בתורה – שלא לעבד עבודה זרה? בהנהגותיו של רבנו מהר"ם מרוטנבורג על ספר 'משנה תורה להרמב"ם' (הגהות מיימוניות הלכות חלה אות ל) הובא כי 'תרי"ג עולה בגימטריא זו היא מצות החלה, ובא לרמז ששקולה היא בכל המצוות, ואמנם ודאי שלא מבח הגימטריא ללמדו דבר זה.

אלא כיון שיתרונו הבולט של האדם על פני כל הברואים מתבטא באפיקת הלחם, במצוה זו עליו להדגיש ולהראות ביצד כל אשר לנו – מידי הבורא הוא.

עלול היצר הרע לומר לו לאדם: ראיה את שכבך הגוי, שאינו מפרש חלה ואף הוא אוכל את לחמו לאחר שחרש, ורע וקצר, זרה, שחן, לש ואפה בדייק כמון.

זוהי תמצית הנסיון בהנהגת העולם בדרך הטבע, בו לא תמיד נראית לעיני בשר השפגת הבורא, ועלול האדם לשכח לעתים שמיידי הבורא כל מזונו.

על כן מפרשים אנו חלה, להראות ולהדגיש – הוא הנותן לנו כח לעשות חיל, ונאמרו מזוונותנו, ועל כן מפרשים אנו תחלה את חלקו של הקדוש ברוך הוא מתוך העשה, להצדיק שהכל מאת היושב בפרומים.

זוהי הכוונה בדרך רבי יוחנן שכל המקיים מצות חלה כאלו בשל עבודה זרה.

מלון יקירן ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי חזקיה אביהצדק שליט"א

מִי־הָיָא חֲזִיקְיָא

חֲזִיקְיָא דְאֲזַרְיָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

לימוד ממשה רבינו - לרדת לרמתו של כל תלמיד

הקדושה לפי דרגתו, אלא ירד מן ההר אל העם לעסוק בעניניהם ולרומם אותם בעבודת ה'.

לא ישנה אדם ממנהג המקום

ויובן ביותר על פי הביאור בדברי הגמרא (ב"מ פו.) אמר רבי תנחום בר חנילאי, לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם. ולכאורה אינו מובן, כי אף שהמלאכים כל אכילתם בעולם הזה היתה בכדי שלא לשנות מן המנהג, מכל מקום המנועות משה רבינו מלאכול בשמים הרי היתה דבר הכרחי, כי בשמים אין מציאות אכילה ושתייה בכלל, ואי אפשר ללמוד ממנו שלא לשנות מן המנהג כשהדבר אפשרי. ופירש הרה"ק מקאצק זלה"ה שאין פירוש הדברים כפשוטם לענין העדר האכילה בשמים, אלא אדרבה ברדת משה רבינו לארץ היה ביכולתו להמשיך ולהימנע מאכילה ושתייה, אלא כדי שלא לשנות מן המנהג חזר לאכול ולשתות כמנהג בני אדם.

וזהו הרמז בדברי המכילתא שלא פנה משה רבינו ע"ה אל עסקיו, ונמנע מכל עסקיו במדרגות מרוממות ונישאות, ולא המשיך להתעלות לבד בעבודת הקודש שלו, אלא ירד למדרגת בני ישראל בכדי לרומם אותם ולהעלותם למדרגות יותר גבוהות, ולימד אותם תורת ה' ומצוותיו.

ירידת המחנכים ממדרגתם להתעסק עם החלשים

מכאן נלמד לתפקידם של המנהיגים והמחנכים בכל הדורות, שלא ימנעו מלרדת ממדרגתם הרמה בכדי לרומם את התלמידים משפלותם וחולשתם, וכך מובא בשם הגרי"ז מבריסק ע"ה שהמלמדים דרכם להתחסר בעיקר אל הטובים שבתלמידיהם, ועיקר תפארתם על הצלחת התלמידים הטובים, וכל שיחם ושיגם בהצלחת הטובים שבתלמידיהם, ומאידך גיסא האבות דרכם להיות עסוקים בעיקר בחלשים שבבניהם, ומירב כוחותיהם מושקעים בקידום הילדים החלשים, ובזה יובן היטב מה שמצינו בדברי חז"ל שהתלמידים קרויים בנים, כי זהו הנדרש מהמלמדים והמחנכים להתייחס אל התלמידים כאילו הם בניהם, וישימו את מירב כוחם ומרצם בקידום התלמידים החלשים, ולא יסתפקו בכך שהם מקדמים את התלמידים הטובים.

מן ההר אל העם, ודברי רש"י תמוהים, וכי איזה עסקים היו לו למשה רבינו לפנות אליהם.

אלא פירוש הדברים כי משה רבינו אף שהתעלה מאד למדרגות גבוהות, ובהיותו בשמים 'לחם לא אכל ומים לא שתה' (להלן לד כח), וקיבל את התורה מאת הקדוש ברוך הוא בכבודו, עם כל זה עתה ברדתו מן ההר לא ביקש לפנות לעסקיו להוסיף ולהתעלות במדרגות

וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם (י"ד). כל תכלית ענינו של הצדיק היא לעסוק עם בני ישראל, לרוממם להגביהם מן הארציות והחומריות ולקרבתם אל הקדושה, כמו שמצינו אצל משה רבינו ע"ה שהניח כל עבודתו כדי להתמסר אל בני ישראל, וכן נאמר בו ברדתו מהר סיני וירד משה מן ההר אל העם, ופירש רש"י: מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא

מִי־הָיָא דְפִלְיָא

שבע נשמות ישראל לקיים המצוות

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וגו'. לא תשחח להם ולא תעבדם (כ-ג-ה). במצווה זו ששמענו מפי הגבורה וכן בכל מצוות התורה נראה, כי לא נאמרו בלשון צווי כי אם בלשון עתיד. למד מכך הרה"ק הרמ"ע מפאנו ע"ה ודרש דברים מופלאים וטמירים, שלפיכך נאמרו המצוות בלשון עתיד, כי התורה מבטיחה לנו שיזכו ישראל לעמוד בקיום כל מצוות התורה, ולכן נאמר בלשון עתיד לומר שכך בוודאי יהיה שלא יהיה לך וכו'. וכך הם דברי קדשו בעשרה מאמרות (מאמר חיקור הדין ח"ד פ"ט): גלוי וידוע לפני שלא יהיה לך אלהים אחרים' וכן כולם, כי טבע המחצב לא יסבול מעשה העבירה, והיה הנכשל בה מקרה הכסיל אשר לא יתמיד, עכ"ל.

כשהאדם מעמיק בזה יצליח לגבור על כל המניעות

זהו כח עצום ונפלא שנתן לנו הבורא בנשמתנו, שנשמתו של כל יהודי קשורה בקשר חזק ואמיץ במקור מחצבתה בכסא הכבוד, עד שלא נוכל מטבענו להיפרד מקדושה עליזונה זו. ומכאן ישכיל איש נבון ויוסיף אומץ בראותו שהיצר הרע גובר עליו ועומדים עליו נסיונות בסור מרע או בעשה טוב, להניא לבבו ולהטות נשמתו מדרכי החיים, ויכול לקרות לפעמים שכל כך גוברים עד שמרים ידיים כמתיאש.

אך לא זאת, אל יתן למוטט רגליו. רק ידע ויחדיר לעצמותו ומוחו בכל עת היכן קשורה נשמתו. הלא מכסא כבוד חוצבה ועדיין קשורה שם בכל רגע, ואף אם נפל ונדמה לו כי התרחק מהקדושה, מגלה לנו רבינו הקדוש הרמ"ע מפאנו ע"ה, כי רק דמיון הוא, כי טבעו לא יסבול מעשה העבירה, ואם קרה ונכשל, אין זה כי אם מעשה כסיל ורוח שטות שעברה עליו במקריות בעלמא, אך נשמתו קשורה לעולם בכסא הכבוד וממילא בכל מצב שנמצא יכול לגלות את הקדושה שהסתתרה מבינתו ולשוב לחיק אביו שבשמים.

דיבור ה' חקוק בנשמות ישראל

עוד מוסיף הרמ"ע על עוצם הכוח שיש בתוכנו עד שנאמרו כלל המצוות בלשון עתיד, כאומר, גלוי וידוע לפני שכך יהיה, וזה לשונו: וגם הדיברות מסייעות הכח ההוא ומוציאות אותו לפועל. מדמה זאת לפתרון חלום שאמרו חז"ל (ברכות נה:): כי מאמר פיו של האדם מסייע להוציא לפועל את דבר החלום וכפי שפתר במאמר פיו. כל שכן בהיות הדיבור מכתב אלוקים חרות על הלוחות, שכה הדיבור האלוקי החרות על הלוחות נתון כח לכל יהודי שבוודאות ישמור מצוות ה' וחלילה לא יעבור על אחת מהנה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ההתחדשות בתורה - יסוד לדבקות בקדושתה

אחר, וכל יום יש לו עבודה מיוחדת ותפקיד מיוחד, וכבר אמרו חז"ל (ברכות מ.) בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, ואדרבה בכל יום צריך לשוב בתשובה על מיעוט העבודה ביום אתמול, כי כפי מה שמתעלה האדם היום הוא מבין עד כמה התעצל אתמול ונגרע בעבודה השלימה, וכן לעולם כל ימיו בתשובה לפי מה שהוא מוסיף להתעלות.

קביעות בעבודת השם

וכיון שטבע האדם להיות מהלך מדרגה לדרגה ואינו ניצב על עמדו במקום אחד, על כן יש להזהר שיהיו כל הליכותיו בדרך עליה ולא בדרך ירידה, שלא יתרפה מעת לעת בעבודת ה', כמו שנרמז בדברי חז"ל (ברכות ו:): 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו', שיהיה נזהר שתהיה תפילתו ועבודתו בדרך קביעות בלי רפיון, וכן כתב **בנועם אלימלך** (ליקוטי שושנה ד"ה זורחה) בשם אחיו **הרבי ר' זושא ע"ה**, על הכתוב (ויקרא טז ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש', אדם שיש אצלו שינוי עתים וזמנים, לפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים ייחלש, לא יבוא באופן זה לעבודת הקודש, אלא יתנהג באופן של קביעות והתמדה ועל ידי כך יזכה להכנס לפני ולפנים.

לכו מחיל אל חיל

וענין זה שיתעורר האדם להוסיף תמיד בעבודת ה' הוא בתורה ובעבודה ובגמילות חסדים, ונרמז בלשון הכתוב (תהלים קלג א) 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים', 'אחים' ראשי תיבות 'לכו מחיל אל חיל' (שם פד ח), להוסיף עוז ותעצומות ללכת ולהתעלות ממדרגה למדרגה ברוחניות, ותיבת 'אחים' כוללת גם את ענין תלמוד תורה וגמילות חסדים, כי 'אחים' ראשי תיבות 'מה יקר חסדך אלקים וגו' (שם לו ח), וכן ראשי תיבות 'אשת חיל מי ימצא' (משלי לא י), היא התורה הקדושה הנקראת 'אשת חיל', והוא רמז לאדם שיהיה הולך ומוסיף כל ימיו בתורה וגמילות חסדים, ועל ידי זה יזכה לסיוע הכתוב שם (תהלים קלג ג) 'כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם'.

ניתנו, ומתוך כך הוא מוצא בהם טעם מחדש בכל שעה.

התחדשות בעבודת ה'

ובזה יבוארו דברי הכתוב (שמואל א' כ כז) 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום', 'בן ישי' הוא משיח צדקנו מזרע דוד בן ישי, והטעם שעדיין לא בא לגאול אותנו, 'גם תמול גם היום', כי נוהגים אנו בעבודתנו היום כמו שנהגנו בה אתמול, ואין מתחדשים מיום ליום בתוספת התחדשות בעבודת ה'. וכן אפשר להוסיף ולבאר דברי הגמרא (סנהדרין צח.), ששאל רבי יהושע בן לוי את המשיח אימתי יבוא לגאול את ישראל, והשיב לו המשיח 'היום' והסביר כוונתו לפסוק (תהלים צה ז) 'היום אם בקולו תשמעו'. ויש להוסיף ביאור בדבריו שביאת המשיח תלויה בכך שתהיה עבודת ה' מתחדשת בכל יום, ובכל יום יעבדו את העבודה המיוחדת לאותו יום, ולא לחזור ולשנות כתמול שלשום.

ועל שם כך, היה מפרש **הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה**, נקרא הצדיק 'בן איש חי', כמו מעיין מים חיים אשר לעולם אין המים נחים במקומם, אלא הם נובעים בכל עת ממקור חיותם, ובזה הם מתחדשים תמיד, ואם תיפסק נביעתם ויהיו מכונסים כך במקום אחד הרי הם יבואו לידי עיפוש וסרחון, כך גם דרך הצדיקים להוסיף ולהתחדש תמיד בעבודתם ולא לשקוט במנוחה על מקומם, אלא להיות בבחינת מוסיף והולך בהתחדשות תמידית שלא לאבד את החיות, כי ההתחדשות בכל עת היא סימן החיות.

עבודת כל יום מעולה מיום אתמול

וכן היא דרכם של עובדי ה' להוסיף ולהתעלות בעבודתם מיום ליום, ואין עבודת יום זה דומה לעבודת היום שעבר, ותמיד הם מתאמצים להוסיף ולהתחדש בעבודתם, על דרך שכתוב (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום ידרושון' כל יום בדרישה מחדשת, כי באמת אין שום יום מבריאת העולם הדומה ליום

ביום הזה באו מדבר סיני (יט א). מפרש רש"י הקדוש שלפיכך כתוב 'ביום הזה' ולא 'ביום ההוא', כדי שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו. ויש לדעת שלא בכדי יזכה האדם להשגה זו, אלא רק על ידי הכנת הלב כראוי וזכה להתחדשות תמידית, ואז דברי תורה מתחדשים בו בכל יום, כמו שמבשרים 'ברוך נותן התורה', לשון הווה, לומר שנתנת התורה מתחדשת בכל יום ויום, כמבואר **בשל"ה הקדוש** (תולדות אדם בית ה') בשם **הדרת קודש**, שלפיכך תקנו לברך 'נותן התורה' לשון הווה, על הארת התורה המתחדשת בכל יום.

להיות מוסיף והולך בהכנה למתן תורה

תורת ה' מקודשת היא ואינה יכולה לחול באדם אם לא יקדש עצמו מתחילה, ואמר **מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה** כי קודם מתן תורה נאמר למשה רבינו (להלן פסוק י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר', ונאמר הציווי בלשון זו דוקא ולא אמר 'וקדשתם יומיים', כדי שתהיה קדושת היום השני יתירה על קדושת היום הקודם, ובכל יום יהיה מוסיף והולך בקדושה כדי להיות ראוי לקבל את קדושת התורה.

התחדשות תמידית מביאה חיות של קדושה

וכפי מה שמוסיף והולך בקדושה כך משיג חיות תמידית, וכן הזהירה התורה (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', להוסיף בכל יום ידיעה מחדשת ולא לעמוד על מקום אחד, כי דבר העומד על עומדו בלי התקדמות הרי הוא מתיישן ומאבד את חיותו. ועל שם כן נקראת עבודת הבורא בתואר הליכה, כמו שנקרא עסק התורה 'אם בחקותי תלכו' (ויקרא כו ג), וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט א) 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'', ולא אמר 'הלומדים תורת ה'' כי הלימוד צריך להיות במדרגת מהלך המוסיף והולך בכל יום בלימוד התורה, ועל ידי תוספת ההליכה בכל יום מתחדשים עליו דברי תורה כאילו באותו היום

תכלית בריאת העולם - גילוי האלוקות שבמתן תורה

'אתה הראת לדעת'.

בגלות מצרים נתברר שבתוך הדין וההסתר נמצאת מלכותו יתברך

ועניינו הוא, כי אחר שהיו ישראל בגלות מצרים, זכו שע"י עשר המכות שהם גילוי מלכותו בעולם, וכפי שביאר בשפת אמת (ר"ה תרס"ג ד"ה כתיב אשרי), כי כל עניין הדין הוא כדי שידעו דאית דין ואית דיין ויש מנהיג לעולם, וכדכתיב (קהלת ג יד) 'והאלקים עשה שייראו מלפניו', ולכן מילוי אותיות 'דין' גימטריא 'מלכות', דהיינו דל"ת י"ד נו"ן, מילואם הוא ל"ת ו"ד ו"ן עולים בגימטריא 'מלכות'. לרמוז כי בתוך הדין נמצאת מלכותו והנהגתו של הבורא. ואחר שעשה ה' דין ברשעים בעשרת המכות נעשה ה' בירור בעולם, וע"י זה, נעשה שמעשרה מאמרות שנסתר בהם הנהגת ה', נעשו עשרת הדברות שנתגלה הנהגת הבורא בעת מתן תורה.

בלשון אמירה נעימה, ובעת מתן תורה כתיב עשרת הדברות, שהוא לשון חוזק כעין שאמרו 'דבר אחד לדור' (סנהדרין ח.ו), וזאת הואיל ובעת הבריאה היה צמצום והסתר שלא יהיה ניכר הנהגת הבורא בבריאה, נזכר לשון אמירה שאינו בגילוי כמו דיבור. ועוד אמרו צדיקים שאמירה מלשון 'אימרא' - לבוש, המסתיר פנימיות הנהגת הבורא בעולם.

אך במתן תורה בא אל הגילוי מה שהיה נסתר בעת הבריאה, ולכן כתיב בלשון דיבור וחוזק כי אז ראו עין בעין כי ה' הוא הבורא ומנהיג לכל הברואים וכפי שאמר להם משה (דברים ד לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו', וכתב רש"י: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים. וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים. וראו שהוא יחידי, לכך נאמר

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר. אֲנִכִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים וְגו' (כ א-ב). עשרת הדברות פותחים בלשון 'וידבר' שהיא לשון חוזק, וכך גם נקראים 'דברות' מלשון זה. והביאור בזה, הדנה תכלית בריאת העולם נתקיימה במתן תורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח.): אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (בראשית א לא) 'ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי', ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

ואמר **החידושי הרי"ם** שהעולם נברא בעשרה מאמרות (אבות פ"ה מ"א) ובמתן תורה נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות. שבכוח עשרת המכות נתבררו עשרה מאמרות עד שנעשו בחינת עשרת הדברות. וביאור דבריו כי העולם נברא

הקב"ה נותן כח להישאר בדרגת הקדושה

מהר ממדרגתם, ולכן ביקשו ממשה רבנו שיעמוד הוא במקומם וימסור להם מה שישמע מפי הגבורה.

מדרגתכם מכח רצון ה' לרוממכם ולכך הוא שיתן הכוח להישאר בה

אבל משה רבינו ענה להם שכיון שבאה להם ההתרוממות מאת הקב"ה אין להם לחשוש שמא יבואו לידי נפילה, **כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים נסות** לשון הגבהה והרמה, כי הקב"ה חפץ להרים אותם למעלה ממדרגתם, והוא יתן להם את הכוחות להחזיק מעמד שלא תהיה עלייתם מביאה לידי ירידה.

צריך להכיר את מקומו ודרגתו שלא יבוא חלילה לידי נפילה.

ועל כן בשעת מתן תורה בקשו ישראל שלא יוסיף ה' לדבר עמם, הגם שהיו במדרגה מאוד גבוהה והיו דומים למלאכי השרת, וכשפרחה נשמתם מרוב פחד החזירה להם הקב"ה, בכל זאת בקשו **ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות** - 'מיתה' לשון נפילה, כי בראותם האש הגדולה חששו שמא אינם ראויים למדרגה גבוהה זו, להסתכל בגדלות הבורא באופן שאין למעלה ממנו. ולמרות שבאותה שעה הלא סייעו בידם מן השמים, בכל זאת חששו שלא יהיה קיום לעמידתם ויפלו

וְאֵל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת. וַיֹּאמְרוּ מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירְאוּ כִּי לְבַעֲבוֹר נְסוּת אֲתֹכֶם בְּאֵי הָאֱלֹקִים וּבְעֲבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ (כ טז-יז).

לימוד גדול למדנו מבקשתם של עם הנבחר במעמד הנשגב והמקודש ביותר כפי שכתב **בתולדות אדם** (להרה"ק מאוסטרובה ע"ה יתרו ד"ה ויאמרו), כי על כל אחד מוטל לעבוד את ה' יתברך לפי מצבו ומדרגתו, ולא יבקש לצאת חוץ למעמדו ולמעלה ממדרגתו. הדבר דומה לכלי המתחמם על גבי האש, והיה אם יגבירו את האש יותר מידי, לא יוכל הכלי לעמוד בחום הגבוה ויתבקע, כך האדם

עבודת ה' בעולם הזה חשובה יותר מעולם הבא

בשלחנו הקדוש, מה חששו בני ישראל להסתלק מהעולם מתוך דביקות וכלות הנפש אליו יתברך, הלא זהו כל התכלית והרצון היהודי להגיע לזה, ומיד כשדיבר כן התעלף הרה"ק מקוברין עד שהיו מוכרחים לקחת אותו לחדרו, ואחר כך השיב ואמר שבודאי יש להקב"ה מלאכים ושרפים רבים האומרים שירה לפניו יתברך ומיד מתבטלים במציאות (חגיגה יד.), אבל עיקר רצונו יתברך שיתגלה כבודו בתחתונים על ידי עבודת ישראל, וזאת היתה יראתם 'פן נמות' ולא נוכל עוד לקיים מצוות ולעבוד את ה' בעולם החומרי דוקא.

שעיקר הנחת רוח העולה לפניו יתברך היא מעבודת קרוצי חומר המשכינים השכינה בארץ ובגשמיות. לכן היה חשוב בעיניהם חיי העולם הזה בעבודת הבורא עוד יותר מדביקות נפשם בה' בדביקות שאין למעלה הימנה, מאחר שבמצב זה לא יוכלו להוסיף ולעובדו בעולם הזה.

כיוצא בזה איתא בספר תורת אבות שהרה"ק ר"מ מקוברין ז"ל הרעיש מאד

וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאֵל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹקִים פֶּן נָמוּת (כ טו). לכאורה קשה, הרי דור מקבלי התורה היו דור דעה, ואיך לא חשקו לשמוע בעצמם דבר ה', וכי לא היה מוטב להם למסור נפשם בדביקות בה' יותר מחיי העולם הזה. פירש הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה** (זרע קודש שבועות ד"ה דבר) שעובד ה' האמיתי אינו רוצה בשכר מצוותיו בעולם הבא, אלא להוסיף ולעבוד את ה' יתברך בעולם הזה, ועל דרך מאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא,

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

אֵלֶּזְנֹת

כס"ד, ז' אב תשס"ד

לְשִׁמּוֹת שְׂפָת

פְּרֻשַׁת יִתְרוֹ

ומאֲהָבָה. וְכָל הַעוֹשֶׂה מִירָאָה וּמֵאֲהָבָה, בּוֹדֵאֵי שְׁכָל מִדּוֹת הַטּוֹבוֹת כְּלוּלוֹת בּוֹ. וְזֶהוּ 'אֲנִשֵּׁי אִמַּת שְׂנֵאֵי בְּצַע', שְׂכִינֵן שֵׁישׁ בָּהֶם יִרְאֶה וְאֲהָבָה, בְּהִכָּרַח שִׁיחֵיו אֲנִשֵּׁי אִמַּת וְשְׂנֵאֵי בְּצַע. וְלֹאֵלָה הָאֲנִשִּׁים רְאוּי שְׂמֵלֶאכֵי הַמְּרַבָּה יִשְׁמְרוּ אוֹתָם. וְזֶהוּ שְׂכֵתוֹב 'וְשִׁמַּת עֲלֵיהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרוֹת'.

זְרִיזוֹת לְלִמּוּד הַתּוֹרָה

עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת י"ב ב): 'וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינִי וַיַּחֲנוּ בַמְּדִבְרָ וַיַּחֲנוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֹגַד הָהָר', פֶּרֶשׁ רַבְנֵי ה'אֹר הַחֲסִידִים הַקְּדוֹשׁ זִיע"א שְׂכֹנֵת הַפְּתוּב הוּא לְהַקְדִים וְלִהְיוֹדִיעֵנו שְׁלוֹשׁ עֲנִינִים שֶׁהֵם מִעֲקָרֵי הַהִכָּנָה לְקַבְּלַת הַתּוֹרָה, שְׂבָאֲמָצְעוֹתָם נִתְרַצָּה ה' לְהַנְחִילָם נִחְלַת שְׂדֵי הַיָּם תּוֹרַתְנוּ הַנְּעִימָה, וְהִרְאִשׁוֹן שְׂבָהֶם הוּא עֲנִין הַזְּרִיזוֹת לְלִמּוּד הַתּוֹרָה: הָאֶחָד הוּא הַתְּגַבְרוּת וְהַתְּעַצְמוֹת בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה, כִּי הַעֲצָלוֹת הוּא עֵטֵב הַמְּפַסֵּד הַשְּׁגָתָה, וְלִזְה תִּמְצָא כִּי כָּל מְקוֹם שִׁיזְכִּירָנָה ה' לְתוֹרָה יִדְקֶדֶק לומר לְשׁוֹן חֹזֶק וְאִמְץ עַד גְּדֵר שִׁמִּית עֲצָמוֹ עֲלֵיהָ... וְתִרְאֶה כִּי לֹא תוֹשֵׁג הַהֲשָׁגָה אֲלֵא בְּהַתְּעַצְמוֹת גְּדוֹל, וְכַנְגֵד זֶה אָמַר הַפְּתוּב 'וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים', לֹא בָּא לְהוֹדִיעַ מְקוֹם שְׂמֵמָנֵנוּ נִסְעוּ שָׂאֵם כִּן הִיָּה לוֹ לְהַקְדִּימוֹ קוֹדֵם תַּחְנוּתָם, אֲלֵא נִתְפָּן לומר שְׂנִסְעוּ מִבְּחִינַת רַפְיוֹן יָדִים כְּמוֹ שְׂמִצְנוּ שְׂדָרְשׁוּ כִּן רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סְנֵהֲרִין קו). בְּפִסּוּק (לְעִיל י"ז ח) 'וַיִּלַּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיֹתָם' בְּרַפְיֹתָם יָדִים עַד כָּאן. וְהֵן עֲתָה נִסְעוּ מִבְּחִינָה זֶה וְהִכִּינוּ עֲצָמָם לְעֵבֶד עֲבַדְתָּ מִשָּׂא בְּנַעַם ה', וְהוּא אָמַר 'וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינִי'.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

גַּם זֶה אֵינְנוּ רַע לְגַמְרֵי 'וְרַב חֶסֶד - מִטָּה כְּלָפֵי חֶסֶד'. עוֹמֵד אִיפּוֹא כְּבִיכּוֹל בְּכּוֹדוֹ וּבְעֲצָמוֹ לְהַכְרִיעַ בְּחֶסֶדוֹ לְטוֹבָה. שׁוֹמֵעַ הוּא כִּי־צַד כְּבִיכּוֹל שׁוֹאֵל: יִשְׂרָאֵל מֵאִיר מֵהוּ עֲתָה, חֵי אִו מֵת? חֵי! מְגִיעָה הַתְּשׁוּבָה מִבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה. אִם כֶּה, הֵרִי יִכּוֹל הוּא לְחַזֵּר בְּתְשׁוּבָה עַל חֲטָאָיו!

לְאַחַר מִכּוֹן בָּאָה שׁוֹרָה שֶׁל חֲרוּפִים כְּלָפֵי עֲצָמוֹ, אֲגַב קְרִיאָה: יִשְׂרָאֵל מֵאִיר אֵל תִּשְׁן חֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה! ('הַחֲפֵץ חַיִּים חֵייו וּפְעֵלוֹ' ח"ב עֵמוֹד תְּקֵלָה).

...

עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת י"ח כ"א): 'וְאֵתָה תַּחְזֶה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵּׁי חֵיל יִרְאֵי אֲלָקִים אֲנִשֵּׁי אִמַּת שְׂנֵאֵי בְּצַע וְשִׁמַּת עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרוֹת', פֶּרֶשׁ הַרַ"ק הָאֲבִיר יַעֲקֹב זִיע"א בְּסִפְרוֹ 'פְּתוּחֵי חוֹתֵם' שֵׁישׁ בּוֹ רִמְזוֹ עַל הַמְּלֶאכִים שְׂנֵבְרָאִים מֵהַמְּצוֹת, וְהַמְּלֶאכִים נְבְרָאִים בְּהַתָּאֵם לְמַצּוֹת, כִּי הַעוֹשֶׂה מַצּוֹת שְׂלֵא לְשִׁמְם הֵרִי הוּא מְקַלְקֵל בְּבְרִיאַת מְלֶאכִים אֵלוֹ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: אֲפִשֶׁר לְרַמְזוֹ לְפִי מֵה שְׂאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָם לְבְרָכָה (אֲבוֹת ד' י"א) דְּעַל יְדֵי מַעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה נְבְרָאִים מְלֶאכִים טוֹבִים, הֵנִי מִיְלֵי אִם עוֹשֶׂה לְשֵׁם שְׂמִים, בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוֹ. אֲבָל הַעוֹשֶׂה שְׂלֵא לְשִׁמָּה אֵין נְבְרָאִים מְלֶאכִים טוֹבִים, וְאֲדַרְבָּא - הוּא מְקַלְקֵל וְלֹא מִתְקַן. וְזֶהוּ שְׂכֵתוֹב 'וְאֵתָה תַּחְזֶה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵּׁי חֵיל' הֵם שְׂעוֹשִׂים הַמַּצּוֹת לְשֵׁם שְׂמִים, וְנְבְרָאִים מֵהֶם חֵילוֹת שֶׁל מְלֶאכִים. וְקַתְנִי וּמְפָרֵשׁ מִי הֵם הַנְּבְרָאִים עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הַטּוֹבִים: חֵילוֹת שֶׁל מְלֶאכִים הֵם 'יִרְאֵי אֱלֹהִים', וְהֵנָּה 'יִרְאֵי אֱלֹהִים אֲנִשֵּׁי אִמַּת' רְאִשֵׁי תְבוּתָה, הֵם בְּגִימְטְרִיא 'אֲהָבָה', לְרַמְזוֹ דְּעוֹשִׂים מִירְאָה

הַמְּלֶאכִים שְׂנֵבְרָאִים מֵהַמַּצּוֹת

וְאֵתָה תַּחְזֶה מִכָּל הָעָם אֲנִשֵּׁי חֵיל יִרְאֵי אֲלָקִים אֲנִשֵּׁי אִמַּת שְׂנֵאֵי בְּצַע וְשִׁמַּת עֲלֵהֶם שְׂרֵי אֲלָפִים שְׂרֵי מֵאוֹת שְׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרוֹת (י"ח, כ"א).

חֲתָנוּ הַצְּעִיר שֶׁל מְרַנָּא ה'חֲפֵץ חַיִּים' זִיע"א, רַבִּי מְנַחֵם זְקַס זצ"ל, הִיָּה מִתְגַּוְוֵר יַחַד עִם חוֹתָנוּ וְהִיָּה דָר בְּעֵלִית הַגַּג בְּבֵיתוֹ וְשֵׁם עֶסֶק בְּתוֹרָה.

לְפָנֵי הַחֲתָנָה הַתְּנָה עֵמוֹ ה'חֲפֵץ חַיִּים' תְּנֵאֵי שְׂלִמְשָׁה שְׂעֵתִים בְּיוֹם עֲלוֹי לְהַעֲמִיד אֵת הַחֲדָר לְרִשׁוּתוֹ, כְּדֵי שִׁיכּוֹל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּאֵין מְפָרֵעַ. חֲפֵץ הוּא בְּשַׁעוֹת אֵלוֹ לְהִיֹּת לְבָדוֹ, בְּכַדִּי לְלַמֵּד מוֹסֵר, הַסְּבִיר לְחַתְנּוֹ. בְּסִקְרָנוֹתוֹ צוֹתֵת ר' מְנַחֵם לֹא פִּעַם וְהַקְּשִׁיב כִּי־צַד הִיָּה חוֹתָנוּ טוֹעֵן כְּלָפֵי עֲצָמוֹ בְּשַׁעוֹת שֶׁל לוֹמְדוֹ מוֹסֵר. מִסְפֵּר הוּא שְׂפַעֵם בְּעֶשְׂרוֹת יְמֵי תְשׁוּבָה שְׂמַע כִּי־צַד תֵּאָר הַחֲפֵץ חַיִּים בְּצַבְעִים חַיִּים תְּמוּנָה שֶׁל עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא כְּבָר מֵת. מְבִיאִים אוֹתוֹ לְפָנֵי בֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְכוּזוֹ יוֹצֵא שְׂבִיבָא אֵת פְּרוּט זְכִיּוֹתָיו. בְּאִים מַחְנוֹת שְׂלָמִים שֶׁל מְלֶאכִים קְדוּשִׁים שְׂנוֹצְרוּ עַל יְדֵי תּוֹרַתוֹ שְׂלָמָה, מְצוּתָיו שְׂקִים בְּמִשְׁךָ כֹּל יְמֵי חַיָּיו וְזְכִיּוֹתָיו הַגְּדוּלוֹת שׁוֹכָה לְהֵן עַל יְדֵי סִפְרָיו שֶׁהוֹפְצוּ לְזִכּוֹת הַרְבִּים בֵּין כָּלל יִשְׂרָאֵל. הוּא הַפְּתַע מִשֶׁ בְּרִאוֹתוֹ לְפָנָיו הַמּוֹן רַב שְׂכוּה, אֲךָ מִיד לְאַחַר זֶה יִצָּאָה פְּקוּדָה לְהִבְיֵא אֵת כָּל עוֹנוֹתָיו וְכִשְׁלוֹנוֹתָיו, וְרַעְדָה אַחְזוֹתוֹ בְּרִאוֹתוֹ אֵת הַמַּחְנָה הַעֲצוּם. כְּאֵן מְלֶאכִים נִכִּים שְׂנוֹצְרוּ עַל יְדֵי הַמַּצּוֹת שְׂקִימֹן שְׂלֵא בְּשִׁלְמוֹת, לְלֹא לֵב וְלֹא מַחְשְׁבָה, לְלֹא חוֹשֶׁק וְלֹא דְבָקוּת. וְכֵאֵן סָתֵם מְלֶאכִים שְׁחוּרִים שְׂמִיִּצְגִים אֵת פְּגָמָיו. שְׂקֵלוֹ מְדוּדוֹ עַד שִׁיִּצָּא הַפְּסֵק שֶׁהוּא בִּינוֹנִי, זֹאת אוֹמְרָת, לֹא רִשְׁעַ וְלֹא צְדִיק. וַיִּבְכֵן

חידון אֵלֶּזְנֹת - נושא פרסים היכן מצינו בפרשתנו 2 דורות, 3 דורות, 4 דורות?

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו א"ה בגיליונות הבאים הפותרים נכונה יכנסו להגרלה א"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר". את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני למספר פקס: 077-470-26-81 או למייל: magdenot@gmail.com

פתרון החידה - פרשת וירא: ש. אילו שני אנשים שואלים את ה' אם הוא יירוג צדיק בפרשה זו? ת. אברהם שואל את ה' אם הוא יירוג את צדיקי סדום (בראשית י"ח כה). גם אבימלך שואל את ה' אם הוא יירוג צדיק (כשהוא מתכוון לעצמו על זה שהוא לא נגע בשרה) (בראשית כ"ד). שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר": פרשת וירא: ה' אברהם אבא אליאס מת"ת צאנו חיפה.

מקושרים

גיליון שבועי בענייני כוונת וביאורי תיבות התפילה

מתוך אוצרות סידורים ומחזורים מתיבתא

גיליון י"ז

פרשת יתרו | תשפ"ה

ראני תפילתי

צדיקים ועבודת התפילה - בראי הפרשה

כחלק ממצות ההגבלה על הר סיני, נצטווה משה רבנו להרחיק מן ההר את האנשים, הנשים והטף, ולא די בכך אלא אף על הבהמות חל ציווי נחרץ זה (יט, ג): "לא תגע בו דב כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשך היבל המה יעלו בהר", עד כדי כך שבהמה הנכנסת לתחום ההר האסור לה - אחת דינה.

אלא שהדבר אומר דרשני.

ידועים דברי חז"ל (עבודה זרה ג, א): "אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו". בהתאם לכך, היות ויסוד עיקרי בהנהגת הבורא יתברך את עולמו והתנהלותו עם בריותיו היא הבחירה החופשית, היכולת לנקוט בצעד כזה או אחר ולזכות לגמול טוב או רע על כך, אם כן מה מקום יש לו לאותו עונש אשר יושת על בהמה, חסרת תבונה ורוחקה מדעת, נטולת כל בחירה?

עדות מבהילה שנמסרה מאת הרה"ק ר' אלימלך שפירא מגרודז'יסק ז"ע (הובאה בספר בעש"ט בפרשתנו) שופכת אור על הענין ומאירה אותו באור חדש, תוך שהיא גם מלמדת אותנו פרק ושניים בעבודה שבלב זו תפילה, ואלו דבריו:

"שמעתי ממורי ומחותני הרב הקדוש מרוז'ין זצ"ל שסיפר כי הרה"ק בעל שם זצ"ל כאשר התפלל פעם אחת מנחה ערב שבת בשדה, התקבצו אליו צאן הרועים בשדה וצעקו כולם כל עת תפילתו, ואמר כי הריב"ש העלה אז בתפילתו כל מדריגות הנמוכים, עד שגם הבהמות והצאן היה להם דעת להכיר את קונם, וצעקו כולם לה' עמו".

נשווה בנפשנו, וננסה לקרב מעט אל הדעת תיאור מבהיל זה.

עדר כבשים יוצא החוצה, אל האחו הפורה ואל כרי הדשא המוריקים, מלחך את העשב להנאתו ומקפץ בחדווה השמורה לבהמות נטולות דאגות. הקשר הכי קרוב שיש לאותם כבשים עם בני האנוש הינו עם הרועה המגושם וההמוני, עם חליל הרועים שלו ועם המקל בו הוא אווז. לא מי-יודע-מה הלך רוח אנושי, שלא לדבר על השגה רוחנית.

אך הנה מופיע איש האלקים, מלאך ה' צב-אות היוצא לשווח בשדה ולקבל את פני שבת המלכה, ובאחת הם מתרוממים טפח וטפחיים מעל המציאות הרגילה, הבהמות והמנושמת, ויחד מתלכדים ליחידה אחת שכל כולה תפילה יוקדת להשי"ת.

הוי אומר - לכל בריה יש בחירה, יש השגה ברמה כזו או אחרת.

משמע - פרק שירה אינו רק אוסף של מטאפורות, משלים ורעיונות, כי אם מבטא באופן פשוט ומילולי ביותר את הכמיהה, ההשתוקקות והצמא שיש לכל יצור נבאר - להודות, לשבח ולהלל לקונם.

ואנו, על הדרך, למדנו משהו אודות תפילת הצדיקים. קיבלנו הצצה לקרבת האלקים הנוראה לה זכה מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב בעבודתו את בוראו, ואם נזכה לקחת מזה רק משוה מן המשוה, את הקמצוץ הנדרש על מנת לעורר את עצמנו בלבד, והיה זה שכרנו.

אותיות מן התיבות וגם תיבות מן הפסוקים כקמח הדק הנופל ויורד מן הנפה, וזוה תחלליה שיבאו הדברים לידי חילול וכפרנות, כמ"ש ידגיש הע"י"ן כשאומר בעל גבורות שלא יבולע ונראה אומר בל גבורות ח"ו, וכן ידגיש האל"ף כשאומר מאת ה' שלא יבולע ונשמע כפרנות ח"ו, וכאלה רבות בדברים שבתפלה הן כשיבולעו האותיות או תיבות דאז באים הדברים לידי חלול (בן איש חי).

"ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עלי" (כ, כג).

הנה תפלה היא עבודה, ובמקום הקרבנות שמקריבין ע"ג מזבח נתקנו השלש תפלות כי תפלות במקום מידין תקנום (ברכות כו, ב), ואמרו חז"ל שם (שם נה, א): "שלשה דברים מזכירים עוונותיו של אדם", ואחד מהם עיון תפלה, ומפרש בתוס' כגון שחושב שראוי הוא שיקובל תפלתו מצד מעשיו הטובים, אלא יחשוב שהקב"ה בחסדו הגדול ישמע תפלתו ואנקתו תמיד.

וזה יש לומר על דרך רמז ומוסר, 'ולא תעלה במעלת' דהיינו שתחשוב שיש לך מעלות שבהם תעלה 'על מזבחי' להקריב דהיינו להתפלל. לא תעשה כך, כדי 'אשר לא תגלה ערותך עלי' - פן ימצאו עוונותיך מרובין ויגלה ערותך, רק תחשוב כי הקדוש ברוך הוא שומע תפלת כל פה ברחמים אמן (שיר מעוז).

פשוטם וכפי שהובאו בחז"ל.

על פי הגמרא (ראש השנה לא, א) נבחרו מזמורים אלו על שם משמעותם הייחודית לענין בריאת העולם, על ההיבטים השונים שבה ועל כך נעמוד להלן.

יצוין כי על פי זוהר הקדוש [וראה באריכות בביאור הגר"א למשניות (תמיד ז, ד)] כלל המזמורים נאמרו כנגד שבעת אלפי שנות העולם - ששת האלפים הראשונים בהם העולם מתקיים כסדרו, ולאחריהם האלף השביעי.

יום ראשון

"לְךָדוּ מְזֻמָּר לְה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה תָבֵל וַיֵּשְׁבִי בָהּ" (תהלים כד, א).

מזמור זה נאמר כנגד ראשית בריאת העולם. ביום זה החל הקב"ה לברוא את עולמו וברא את השמים ואת הארץ, ובמצעות בריאתם 'קנה' אותם. כהמשך שיר לקנייתו את השמים ואת הארץ בפרט, ואת היקום כולו בכלל - עד כמה שהדבר רחוק מהשגתנו האנושית, הקנה הוא יתברך את תבל ליושבים בה.

כמו כן מציינת הגמרא כי לא בכדי נאמר לגבי יום זה בדווקא 'לה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה', כי אם יש בכך התייחסות לעובדה שביום הראשון לבריאה טרם נבראו המלאכים, וכלשון חכמינו: "ושלטי בעולמו", ופירש רש"י: "יחיד, שלא נבראו המלאכים עד יום שני".

יום שני

"גְדוֹל ה' וּמְהִלָּ מְאֹד בְּעֵיר אֱלֹקֵינוּ הַר קְדִשׁוֹ" (מח, ב).

ביום השני לבריאה חילק הקב"ה בין המים העליונים לתחתונים, יצר את ההבדלה בין השמים - ליםים, ושכינתו התעלתה ושכנה החל מאז בשמי מרום.

פעולה זו של 'התיישבות' השכינה כביכול בשמים העליונים, משולה היא להשראת השכינה בעיר קדשו ובבית המקדש, ולכן נאמר: 'בְּעֵיר אֱלֹקֵינוּ הַר קְדִשׁוֹ'.

המשך בעמוד ד

התפילה בפרשה

אמרי שפר ממאורי האומה

"לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (כ, כ).

ויש לפרש 'לא תעשון אתי' - כשאתם עומדים בתפלה אתי לא תחשבו בכסף וזהב אשר עמכם, שאם תעשו כן מעלה אני עליכם כאלו עשיתם אלהי כסף ואלהי זהב (רבינו בחיי).

"ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית פי חרבך הנפת עליה ותחללה" (כ, כב).

רמז בזה על התפלה, שבזמן שאין בית המקדש קיים יהיה פיו של האדם במקום מזבח והתפילות במקום קרבנות, וכמ"ש רז"ל (ברכות כו, ב): 'תפילות כנגד תמידין תקנום'.

וידוע כי האותיות נקראים בספר יצירה בשם אבנים... והתפלות הם אותיות, ולכן הפה שבו בנין התפלות שהוא במקום המזבח קורא אותן מזבח אבנים, לא תבנה אתהן גזית, שתוציא האותיות והתיבות שלמים ולא תבלע את האותיות, שבוז אתה חותך האותיות והתיבות לחצאין מכח המהירות, כי חרבך זה הלשון, הנפת עליה שמפיל

צהר לתיבה

הארת מושגים ומונחים בתפילה

לאחר תפילת שמונה עשרה, כחלק מסדר הקטעים החותמים את תפילת שחרית [מיקומו המדויק של קטע תפילה זה תלוי במנהגי העדות, ואכמ"ל], אנו אומרים מדי יום מזמור תהלים אחר, אותו היו משוררים הלויים בבית המקדש בעת הקרבת קרבן התמיד, וליתר דיוק - בזמן ניסוך היין המתלווה לקרבן.

מקור המנהג קדום ביותר, והוא מובא בתלמוד ירושלמי (תענית ד, ה) שם קיימת מחלוקת בין האמוראים רבי יוחנן ורבי יוחנן בננוגע לאמירתו אף בזמן שאין המקדש קיים ואין קרבן ונסכים. לדעת רבי יוחנן יש לומר זאת אף בזמן הזה, והוא מוכיח מהכתובים שהיו אומרים זאת בתקופה שבין בית המקדש הראשון לשני.

לצד מנהגים שונים באמירת אותם מזמורים, כמו גם מזמורים שונים המיועדים לאמירה במועדי השנה השונים, ראוי להקדיש התייחסות לאלו הנאמרים בימים שבשגרה, מדי יום ובשבת קודש, ולהבין מה הרקע לקביעת אותם מזמורים דווקא ומהי משמעותם.

ראוי לכל אחד להתבונן בתוכן הדברים ומשמעותם בעת אמירת מזמורים אלה, הן משום שעלינו לעשות הכל כדי להימנע מלאומרם כמצות אנשים מלומדה והן בשל העובדה הפשוטה שהבנתם תעורר בנו את החיבור לתכלית הבריאה ויסודות האמונה.

מפאת קוצר המקום, כמו גם לאור העובדה שרבו המנהגים והביאורים בנוגע לאמירת מזמורים אלו, לא נאריך במסגרת מדור זה בביאורים ויחידושים שונים שהובאו בענין, אלא נתייחס לדברים על פי

ידועה התבטאותו של הרה"ק ר' משה מקוברין ז"ע, כי אדם אשר זה עתה רצח נפש, הסכיך עוונה תחת ידו נוטפת דם, והוא אינו מסוגל לגשת לתפילה ולשפוך את נפשו לפני קונו - טרם דרך על מפתן החסידות.

אך מה לגבי רצח בשעת התפילה עצמה?

המקובל האלקי רבנו שמשון חיים נחמני ז"ע, בספרו 'זרע שמשון', מבאר ודורש באופן מופלא את הקשר המיוחד של עשרת הדברות שניתנו בהר סיני לענין התפילה.

ואלו דבריו: "אנכי ה' אלקיך" בא להזהיר את האדם שישתדל לכוון בתפילתו, כי תפילה בלא כוונה כגוף בלי נשמה, אנכי ה' אלקיך, כמו שאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כה, ב) 'וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים'.

בהתאם לדרשה יסודית זו - כי יכיר האדם את בוראו וידע לפני מי הוא ניצב בתפילתו, מבהיר רבנו כי בתפילה נטולת כוונה ראויה - הרי יש בכך משום חסרון בקיום מצות הידיעה הבסיסית: 'אנכי ה' אלקיך'.

אך בכך לא די.

רבנו מתייחס לעובדה הידועה הנזכרת בדברי הקדמונים כי תפילה ללא כוונה הרי היא כגוף ללא נשמה, ולאור העובדה שהתפילה היא המשפיעה שפע ברכה וטובה בעולם ומביאה חיים לכל חי, הרי כי המתפלל ללא כוונה - הרי הוא עובר בבחינה מסוימת על הלא הנורא: 'לא תרצח'!

הרי לנו שמשוגל האדם להתייצב לפני קונו, עטור בתפיליו ועטוף בטליתו ואף אבנט משתלשל ממותניו בחן, ועדיין - במידת מה ובבחינה מסוימת הוא חוטא, לא עליו, באחת החמורות שבעבירות!

ענין זה מובן היטב, לנוכח דברי רבותינו הקדושים מרן הבעל שם טוב ותלמידיו, מאורי החסידות לדורותיהם, כי עבודת התפילה מהווה את הקשר הבולט אמצעי והטהור ביותר בין האדם לקונו, את החיבור הקדוש בין היצור הנברא לזה שבראו ואת החיות אותה שואב כל אדם כדי להמשיך את קיומו בזה העולם.

אי לכך, שטוט וברור שתפילה הנעדרת את הכוונה הראויה פוגעת בחיות הנדרשת, ומשכך - באופן ישיר משפיעה לרעה על המשך הקיום וריבוי השפע האלקי בעולם כולו.

ביטוי מיוחד לענין זה מצאנו במעשה שהובא בחז"ל (ברכות לב, ב): "מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך, בא הגמון אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, המנין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו אמר לו, ריקא, והלא כתוב בתורתכם (דברים י, ט): 'ירק השמר לך ושמר נפשך' וכתוב (שם פסוק טו): 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם', כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי ראשך בסיף, מי היה תובע את דמך מיד?'.

החסיד, כלמספר בגמרא, השיב לאותו שר תשובה ניצחת והבהיר לו היטב את רום מעלת התפילה וכיצד ראוי להתייחס לאותה שעה של התייחדות האדם עם קונו.

"אמר לו, אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום - היית מחזיר לו? אמר לו, לא. ואם היית מחזיר לו, מה היו עושים לך? אמר לו, היו חותכים את ראשי בסיף. אמר לו, והלא דברים קל וחומר, ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר - כך, אני שהיית עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה!"

את הסיפור מסיימת הגמרא בציון העובדה הבאה: "מיד נתפייס אותו הגמון, ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום", אולם לכשנתבונן דברים נבין כי אין זה אלא נספח של הסיפור עצמו, סיום הגורם ללומד אנוח רוחה בידועו כי אותו חסיד לא ניזוק מכך.

הסיפור שלעצמו, עם או בלי הסיום המדובר, מעביר את המסר המהדהד שיש לכל יהודי הלטימיע בעצמותיו: "אני, שהיית עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים - על אחת כמה וכמה!"

ההכרה הברורה בכך שכל ניתוק מהדביקות בבורא כל העולמים, כל הפסקה מהעבודה שבלב זו תפילה, יש בה כדי לכרות את הענף עליו אנו יושבים, זו למעשה תמיצת המעשה כולו והנקודה היסודית ביותר עליה אמור כל יהודי להיות אמון בבואו לשפוך שיח לפני קונו ולהפיל תחינתו לפניו.

התפילה אינה חלק מסוים בחיננו, היא לא שלב כזה או אחר בסדר יומנו ואין היא רק אמצעי להשגת חפצנו או אף לקיום סעיף בשלחן ערוך. זו נשמת אפנו, החיבור שלנו לאילן החיים, והיא המאפשרת את הקיום שלנו כאן בעולם, הן מבחינה גשמית ועל אחת כמה וכמה מבחינה רוחנית.

נתייחס אפוא לנושא הכוונה הראויה בתפילה ברצינות ובכובד הראש הראוי, ונבין כי זו אינה המלצה ואף לא חובה הכרחית, אלא זו תמצית התפילה ועיקרה.

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

קרבת אלוקים
לאורם של גדולי הדורות

'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי' נשמעה הנעימה המתנגנת, המתחננת, הנשפכת בן מיוחד לחלל האוויר, 'בארץ ציה ועיף בלי מים'. ושוב, בטון ממיס לבבות: 'צמאה לך נפש', וחוזר חלילה: 'כמה לך בשרי'!

השומע, חסיד ואיש מעשה רם המעלה אשר נמנה לימים על דמויות ההוד בחסידות סלוונים, היטה אוזן והתרפק על הרגש המשתפך, על העוצמה הנושבת מבין המילים ועל הצלילים הנוגעים בכל נימי הלב ופורטים עליהם בעוז.

העובדה היחידה שעוררה את תהייתו, היתה העובדה שהיה זה בעיצומו של יום חולין מן השגרה, בשעה בה בית הכנסת אמור להיות דומם למדי. אם היה זה קודם תפילת שחרית או בעיצומו של השבת הקדושה, ניחא. היה הוא מבין כי השלהבת היוקדת, המתפרצת הזו, מקורה בקדושת השבת או בדביקות שבתפילה. אולם סתם, באמצע יום בהיר? אתמהא.

הוא לא היסס, אלא פנה על אתר לברר במה דברים אמורים. להפתעתו מצא במקום יהודי מן השורה, אדם שעל פניו נחשב כאחד מהמון העם ומהפשוטים שבהם, כזה שמעולם לא משך אליו את אור הזרקורים ולא זכה להימנות על יושבי כותל מורח כזה או אחר. סתם, 'עמך' לכל דבר וענין.

בירור קצר העלה במה מדובר, וראוי הוא המעשה שייכתב לדורות. עסק פעיל למכר י"ש היה לו, לאותו יהודי, ממנו פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. לא שהעסק הניב לו רווחים עצומים וכלל אותו בין שועי עולם, אף לא רווחה של ממש היתה לו מכך, אולם כדי להביא לחם לפי הפת היה בכך די והותר.

אך הנה, שוד ושבר. ביום מן הימים נפוצה השמועה כאש בשדה קוצים: 'הרשעים כאן'!

לאוזני אותם רשעים, או בכינויים הרשמי: נציגי השלטונות הממונים על המס, גונבה שמועה אודות שוק מפותח ופורח של הברתת י"ש המתקיים בעיירה, והם הופיעו במלוא עוצמתם ועם פלוגות

מעוררות אימה לתור אחר הי"ש המוברח ולעשות שפטים באלו הסוחרים בו בניגוד לחוק.

ליבהם של יהודי המקום יש לציין כי לא היתה זו הוצאת דיבה. אכן, שוק זעיר - אם כי לא פורח ומלבלב כפי שתואר, אכן התקיים במקום והוא היה מבוסס רובו ככולו על סחורה מוברחת מתחת לעיניהם הפקוחה של פקדי המס.

רוץ אל השטיבל' זעקה הגברת בקול נואש ומתוך להט של אמונה תמימה לבעלה, החסיד התם והישר, 'אמור נא כמה פרקי תהלים, אולי יחוס אולי ירחם ולא ימצאו אלה את החביות הרבות שברשותנו!' היהודי, כעצת אשתו, הועיד תיכף את צעדיו במרוצה אל השטיבל. הוא ניגש לארון הספרים, שלף ספר תהלים קמוט ובלוי מרוב שימוש והחל לשפוך את מר לבו. אלא שכאן אירע מה שאירע.

'צמאה לך נפשי', מצא את עצמו משתלהב, מתלהט וקורא בקול לא-לו, 'כמה לך בשרי'! ניצוץ קל שניצבו עוז הפך עד מהרה לשלהבת אש ויקודת, רתיחה עזה של דביקות באביו שבשמים וכיסופין עצומים להתעלות, להתרומם ולרומם את נשמתו ברגעים נשגבים של קרבת אלקים.

כך מצא אותו עובר האורח, ולמים כאשר נודע בשערים כאחד הזקנים ודמויות ההוד שפקלו והיה מספר את שראו עיניו, כאן - לידו, הסתיים הסיפור.

'הנה סיפורי לכם מה יהודי יכול לעשות' נתן מבט פקחי בשומעי לקחו, אולם היטיב להבין לליבם והמשיך, 'אבל אתם ודאי משתוקקים לדעת מה הקב"ה יכול לעשות, אז הנה - אספר לכם את שאירע לאחר מכן'. הגברת, בחששה הרב להיתפס על חם כשברשותה הסחורה המפלילה, פעלה באופן ספונטני. היא נטלה מאי-שם ערמת קש וכיסתה באופן ארעי את פתח המרתף בו ניצבו החביות, שיהיה. אם לא יועיל - לא יזיק.

י"ש, מסתבר, ואת זה היא לא ידעה, אינו יכול לשרוד כשבקרבת מקום יש קש. הדבר גורם לו להחמיץ, לקבל טעם לוואי ולרדת לטמיון. פלוגת החיילים שעברה מבית לבית ראתה את הקש על פתח המרתף, והניחה בפשטות כי אין ולא היה שם י"ש, אחרת מי השוטה שיאכסן אותם זה לצד זה...!

פנינה לשבת

מבית מדרשם של רבותיו

'ויאמר ה' אל משה פה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם: לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם' (כ, יט - כ).

המקובל האלקי רבי מרדכי הכהן זצ"ל מבאר בספרו 'שפתי כהן' בדרך נפלאה את הפסוקים הללו, ומצביע בדבריו על כך שבלשון הכתוב כאן שזור הציווי האלקי לכל איש ישראל - לבל ישכח כי יש לו אב גדול בשמים, אליו הוא יכול לפנות ואשר לתפילתו הוא מתאוה.

במעמד נורא ההוד של מתן תורה נכחו ישראל לראות את הקולות ואת ההר העשן, לשמוע את קול השופר הגדול ולהשיג את מציאותו יתברך דרך כל אותן תופעות רוחניות.

אי לכך, ועל מנת שלא יסיקו מכך את

המסקנה השגויה כי רק כן ניתן להתקרב לבורא העולם, באמצעות קול השופר ושאר התופעות המרוממות שהיו בעת מתן תורה, תיכף ומיד מבהירה לנו התורה הקדושה כי לא כן הוא.

אם כי 'אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם' בקול שופר גדול ובמעמד נורא, אולם דעו לכם כי בעת שנכספה נפשכם - 'כסף' מלשון כיסופין, להתקרב אליו יתברך ולפנות אליו, אל לכם חלילה לעשות זאת על ידי אמצעי כל שהוא! 'לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב', אלא וכלול לעשות זאת על ידי פנייה ישירה לאביכם שבשמים. לא זו בלבד, אלא שהתורה מלמדת באותנו בפסוק זה עד כמה גדול כח תפילת רבים, כפי שנאמר (איוב לו, ה): 'הן אל כפיר ולא ימאס' ודרשו חז"ל (ברכות ה, א) שהכוונה לתפילת רבים שגדולה מעלתה. דבר זה רמוז בלשון הכתוב: 'לא תעשון', בלשון רבים.

פרשה ופשרה

נידון בפרשה בענייני תפילה

בפרשתנו מתואר מעמד הר סיני, בו נאמר לישראל עשרת הדברות. בענין זה ישנה ברייתא מעניינת המובאת בחז"ל מתייחסת לעובדה שבבית המקדש - נהגו הכהנים לומר כחלק מתפילת שחרית את עשרת הדברות, ולא זו בלבד אלא שקריאה זו קדמה בסדר התפילה לקריאת שמע. וזו לשון הברייתא (ברכות יב, א): "וקורין [משמר הכהונה העובד באותו יום, עיי"ש] עשרת הדברות שמע והיה אם שמעו ויאמר אמת ויצבי ועבודה וברכת כהנים". על כך מוסיפה הגמרא: "אף בגבולין בקשו לקרות כן" - היינו מחוץ לבית המקדש ושלא כחלק מתפילת הכהנים, "אלא שכבר בטלום מפני תרעומת המינין". בטעם אמירת עשרת הדברות בבית המקדש, כמו גם הרצון לקבוע כן בתפילה לכלל ישראל בכל מקום, כתב הרמב"ם (פירוש המשניות תמיד ה, א): "מפני שהן יסוד הצינו ותחילתנו", ואילו המהרש"א מבאר בשם רבנו סעדיה גאון כי בעשרת הדברות כלולים כל תרי"ג המצוות, ולכן ראו לנכון לקבוע אמירתם בתפילת הכהנים.

לשכנני תדרשו

פולמוס, דרישה וחקירה בנושא התפילה

לאחר קריאת התורה, בגלילת ספר התורה מקובל בעדות רבות כי את הכיבוד המדובר מעניקים אף - ולעתים בדווקא - לילד שטרם הגיע לגיל מצוות. אך, מנהג זה נראה על פניו כסותר את האמור בגמרא (מגילה לב, א): עשרה שקראו בתורה - הגדול שבהם גולל ספר תורה". אולם עיון בדברי המפרשים והפוסקים מעלה כי על אף מטבע הלשון המדוברת, המושג 'גלילה' אינו מתייחס בהכרח לפעולה של גלילת ספר התורה ועטיפתו במעיל. בשורות הבאות נעמוד על טיבם של דברים. ראשית נבין מהי גלילה, עליה התבטאו חז"ל בביטוי מפליג (שם): "הגולל נוטל שכר כולן [היינו - כמבואר שם, שנוטל שכר כנגד כולם]". מנהג הגלילה מוזכר לראשונה במסכת סופרים (יד, ח): "מיד גולל ספר תורה עד שלשה דפין, ומגביהו ומראה פניו כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים ונשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר (דברים ד, מד): "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל".

התייחסות זו שבמסכת סופרים, לאדם המגביה את ספר התורה - כגולל, מודגשת במשנה ברורה (קמ"ז ס"ק ה) המציין כי 'הגולל' הנוכח במשנה ובגמרא הינו דווקא זה המגביה את ספר התורה, ומעלתו הגדולה נובעת מכך שהוא מראה את תוכן ספר התורה לקהל. אכן יש החולקים על כך, ואכן תמה הערוך השלחן (או"ח קמ"ז, ט) על המנהג הרווח לכבד אף ילדים בגלילת ספר התורה, היות ולטענתו המושג 'גלילה' מתייחס דווקא כן לפעולת הגלילה שלחן האחר ההגבהה. בהתאם להבנה של המשנה ברורה, אשר נתקבלה בתפוצות ישראל וכפי שניכר מהמנהג במרבית קהילות ישראל, נסקור את שתי הפעולות הבאות - הגבהה וגלילה, ולהלן נתייחס אליהן על פי הלשון השגורה והמקובלת.

הגבהה

האדם הזוכה בכיבוד זו פותח את ספר התורה למלאו רוחב שלשה עמודים, מגביה אותו ומראה את תוכנו למתפללים, תוך שהוא אף מסתובב על עומדו כדי שיוכלו הכל לראותו ממקום עמידתם. יש הנוהגים לבצע את הסיבוב המדובר באופן מלא, היינו סיבוב של שלש מאות ושישים מעלות ברצף, ואילו במרבית קהילות האשכנזים נהוג דווקא לבצעו בשני שלבים, תוך הפניית הספר מימיה ושמאלה [או להיפך, תלוי במנהגים] בזווית של שלשים מעלות.

המתפללים מצידם, בקהילות רבות, מצביעים על מקום הקריאה הפתוח ואומרים את הפסוק המובא במסכת סופרים (ראה לעיל), ובעדות מסוימות מוסיפים ומקדימים לומר נוסח זה: "ה' אלקינו אמת, משה אמת ותורתו אמת". את ההצבעה, במקומות בהם נהוג כן, יש המבצעים

עשרת הדברות - בתפילה

'תרעומת המינין' האמורה, הינה טענתם המגוחכת לפיה חלילה אין שאר התורה אמת, והראיה לשיטתם היא מכך שדווקא את עשרת הדברות שנאמרו מפי הגבורה אנו אומרים בתפילה.

היו שדייקו (תפארת ישראל ח"ב) מלשון הגמרא: 'שכבר בטלום', כי אכן היתה תקופה בה נהגו לומר כן אף בגבולין, ורק בדורות מאוחרים יותר נמלכו חכמינו ובטלו מנהג זה בשל תרעומת המינינים.

למעשה יש מקום, לדעת חלק מהפוסקים, לומר את עשרת הדברות שלא במסגרת שהייתה מקובלת בבית המקדש.

כך למשל דעת הטור שיש לאומרם קודם התפילה, וכתב הבית יוסף כי האיסור תקף אף ורק בציבור אך לא ביחיד, אולם האריז"ל לעומתו אסר אף ביחיד, למעט בתוך לימודו. הוסיף על כך הדרושה וסייג את האיסור לאומרם דווקא בברכה, כקריאת שמע, אולם לא בפני עצמם. כן הוסיף בשם המהרש"ל שתיקן לאומרם אחרי 'ברוך שאמר'.

באמצעות האצבע או הזרת, ויש העושים זאת דווקא באמצעות חוטי הציצית. אכן יש מקומות שלא נהגו להצביע כלל, אלא רק להביט בספר ותו לא.

פרט אחד בולט באופן ההגבהה בין עדות ישראל השונות, נובע מההבדל בין ספר התורה האשכנזי לזה של עדות המזרח. בעוד שהאשכנזים מגביהים את הספר - על ידי אחיזה בעצי החיים' - כשהכתב כלפי המגביה, הרי שאת ספר התורה המקובל בעדות המזרח - העומת בתוך תיבה - אוזח המגביה כשצידו החיצוני כלפיו, והכתב פונה כלפי חוץ אל הציבור.

אכן, בשמחת תורה נהגו אף האשכנזים להגביה את הספר כשהוא מופנה כלפי חוץ ואל עבר הציבור, וזאת באמצעות הצלבת הידיים וסיבוב ספר התורה לאחר הגבהתו.

על פי 'נוסח הספרדים' הקדום, כמו גם בנוסח רומניא ועוד וכן גם בקרב מקהילות האשכנזים, יש לקיים את ההגבהה קודם קריאת התורה [ראה ערוך השלחן (או"ח קמ"ז, ט) המציין כי כך נהגו היה בזמן הגמרא], כשלאחר הקריאה נגש מתפלל המכובד בכך ורק נוטלו מן הבימה ומתיישב עמו לצורך עטיפתו במעיל. לעומת זאת, במרבית קהילות אשכנזי מתבצעת ההגבהה לאחר קריאת התורה, כשהמגביה מתיישב בסיוע ההגבהה על מקומו מאחורי הבימה ואחר גולל את הספר ועוטפו במעיל. אם כי בקהילות מסוימות נהוג שלאחר ההגבהה שב המגביה ומניח את הספר על בימה, גוללו, ורק לאחר מכן מתיישב ומאפשר לאחר לעוטפו במעיל.

אודות מעלת ההבטה בספר התורה בשעה זו כתב הערוך השלחן (או"ח קל"ד, ג): "ומי שמסתכל היטב בהאותיות כראוי - יגיע לו אור גדול אם ראוי לכך".

גלילה

בעבר נהוג היה לכבד בגלילת ספר התורה אנשים חשובים ורמי מעלה, עד כדי כך שבקהילות מסוימות היה שמור כיבוד זה לרב בית הכנסת.

אולם כיום - בעיקר לאור דברי המשנה ברורה הני"ל, מכבדים בכך במרבית המקומות אף אדם פשוט ולעתים קרובות אפילו ילד שעוד לא הגיע למצוות. אדרבה, לדברי המשנה ברורה (שם ס"ק ז) ענין מיוחד יש להעניק כיבוד זה דווקא לילדים, כדי לחנכם למצוות.

בשלחן ערוך נפסק (או"ח קמ"ז, ג) כי את הספר יש לגלול כשהתפר כלפי חוץ, זאת כדי למנוע את קריעתה של היריעה עצמה חלילה במידה וייתלחח הספר יותר מדי. בנוגע לכריכת האבנט, מנהג אשר כשעלצמו אינו נידון בפוסקים המוקדמים כיון שעצם המנהג נחחדש בדורות המאוחרים יותר, יש שנהגו לכרכו בשליש העליון של הספר ויש שנהגו דווקא בשליש התחתון.

מנהג עתיק נזכר בספר הכלבו, לפיו בעת הגלילה יש לציבור לומר (דברי המינים א טז, יא - יג): "יְהוָה ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה" וגו' עד "וּמְהִלִּים לְשֵׁם תְּפָאֲרָתְךָ". יש שכתבו כי אין לכבד אב ובנו - זה בהגבהת ספר התורה וזה בגלילתו, זאת מחשש לעין הרע, כשם שאין להעלות לתורה אב ובנו או לחילופין שני אחים בזה אחר זה.

מילתא חדת"א

פניני תפילה מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

גדל מעלת ההכנה

בכל מצוה ומצוה, גדולה היא ההכנה למצוה עוד יותר מהמצוה עצמה. כך מוכח מדברי הגמרא (יומא כד:) שהדלקת המנוחה אינה נקראת עבודה, אך הטבת הנרות עבודה היא ויש לעשותה רק על ידי כהן (ראה רמב"ם ביאת מקדש פ"ט ה"ה, ז), והכיצד יתכן קזאת, שעצם המצוה יהיינו הדלקת המנוחה כשרה בזה, אך ההכנה למצוה בהטבת הנרות פסולה בזה, הרי לנו מפרש שהכנה למצוה גדולה אף מהמצוה עצמה.

עוד מצינו בספרים הקדושים על שנקרא יום ראשון של חג הסוכות 'ראשון לחשבון עונות' וזאת לאחר שבארבעת הימים שלאחר יום כפור כתב בטור (או"ח סי' תקפ"א): במוצאי יום הכפורים עוסקים במצות סקה ולולב ואין עושין עונות, לקב קורא יום טוב ראשון 'ראשון לחשבון עונות'. והקשה הט"ז (או"ח סי' תקפ"א ד"ה בטור) כיצד בהכנה למצוה אין עושים עברות וכשמגיעה המצוה עצמה ביום טוב ראשון של סוכות אז הוא ראשון לחשבון עונות.

אלא, כי אכן זו חכה של הכנה למצוה, שפאשר מתכוננים למצוה אין מקום לחטאים עוד יותר מזמן המצוה עצמה, וכלשון הרה"ק השפת אמת ע"ה (פר' האזינו תרל"ד ד"ה בטור): אכל אין הדבר רחוק שיותר כח והצלחה יש בהכנת המצוה מגוף קיום המצוה. ומבאר שני טעמים בדבר: האחד, כי עשיית המצוה היא רק לשעה וההכנה הוא לעולם. ועוד, כי מי יוכל לקיים המצוה כמשפטה. אבל הרצון והכנה להמצוה הוא לעשותו כרצונו יתברך, ולזאת ההכנה והשמחה לבוא להמצוה חשוב מאד.

וכאן מוסיף השפת אמת למוד גדול: ויש לדון קל וחקר ממה שאמרו ז"ל (יומא טז) הרהורי עברה קשים מעברה, כל שכן מדה טובה הרהורי מצוה, שאדם מהרהר ומשתוקק לקיים פקדת ה' יתברך טובים מהמצוה ושומרים האדם ועל ידי זה אין עושין עונות. כמה אם כן יש לנו לעסק בהכנה לתפילה, ברצון ובתשוקה שתהיה כמשפטה ובהלכתה, בכל עמק פנימיותה, שהכנה זו גדולה מעלתה עוד יותר מן התפילה עצמה העומדת ברומו של עולם, וכאמור.

פרשה למעשה

הלכות תפילה לאור הפרשה

הובא בתלמוד ירושלמי (ברכות א, א): "זהו שעומד ומתפלל צריך להשוות את רגליו", ומביא הירושלמי כי נחלקו האמוראים רבי לוי ורבי סימון באשר למקור הלכה זו - האם היא מתוך השוואה לכהנים או שמה כדמיון למלאכים.

לדעה שהענין הוא להידימות לכהנים, הדבר נלמד מהאמור בפרשתנו (כ, כג): "ולא תעלה במעלת על מזבחה", וכלשון הירושלמי אודות הכהנים בעבודתם: "שהיו מלאכים עקב בצד גודל וגודל אצל עקב".

בשלחן ערוך פסק המחבר כי אכן כך יש לנהוג, והוא תולה את הטעם דווקא בדמיון למלאכים, זאת על פי הלכות אבות בבלי (ברכות י, ב) הנוקט שזה אמת, וזו לשונו (או"ח צה, א): "כיון רגליו זה אצל זה בכיון, כאלו אינם אלא אחד, להדמות למלאכים".

יש מאחרונים שכתבו כי אם התפלל 'עקב בצד גדול' ככהנים יצא ידי דיבעד, אף שלא השווה רגליו ממש למלאכים, אולם אם אף את זאת לא עשה - כתבו רבים מהפוסקים שלא יצא ידי חובתו כלל. אמנם במשנה ברורה (שם ס"ק א) הסיק כי דיבעד יצא אף אם כלל לא השווה רגליו.

ביאו לפניו - בדיעה

הכרת קטעי התפילה - מתוך סידור עוז והדר

מתוך התייחסות לתפילה כעבודה הבאה זכר לקרבנות (ראה ברכות כו, ב), כללו הקדמונים בסדר התפילה של שחר את פרשיות הקטורת והתמיד, הכיור ועוד, וכך גם את סדר עבודות בית המקדש כפי שפירט באריכות האמורא הקדוש אביי (מובא ביומא לג, א).

הקטע המדובר, הפותח במילים: "אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא", הינו למעשה דעתו המכרעת של אביי בנוגע למחלוקת תנאים אודות סדר עבודות המקדש.

הטור (אוי"ח מח) מציין כי ראוי לומר את סדר העבודות שמסר אביי, והמשנה ברורה (שם ס"ק א) מביא כי נתפשט המנהג סדר זה מדי יום קודם תפילת שחרית. לצד זאת מדגיש המשנה ברורה כי פשוט וברור לו שעל כל יודע ספר ללמוד את הקטע המדובר ולהבינו על בוריו, כדי שיבין מה הוא מוציא מפיו.

המשך מעמוד א'

יום שלישי

"מזמור לאֶסֶף אֶלְקִים נָצַב בְּעֵדַת אֱ-ל בְּקָרֵב אֶלְקִים יִשְׁפֹּט" (פב, א).

כך נאמר ביום השלישי (בראשית א, ט): "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה". היינו שגילה בקב"ה ביום זה את האדמה והכשיר אותה ליישוב בני אדם.

על שם יישובה של הארץ לאחר מכן - כרצונו יתברך, על ידי בניו חביביו עם ישראל, אנו אומרים 'אלקים נצב בעדת א-ל, כלומר - הציב את עדתו בארץ אותה גילה והכשיר.

יום רביעי

"א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע" (צד, א).

ביום הרביעי נבראו החמה, הלבנה והכוכבים, אשר ברבות הימים היו מוקד לעבודת אלילים מצד גויי הארץ, אשר שגו אחריהם ובכך ירדו לשפל המדרגה עד כדי כפירה בעיקר והתרסה כנגד בורא העולם.

על שם בריאה זו, לצד העובדה שעמי הארץ אכן טעו אחריה ועתידים לתת את הדין על כך וינקם בהם הקב"ה, נאמר: א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע.

יום חמישי

"הרנינו לאלקים וזנונו הריעו לאלק יעקב" (פא, ב).

הביטוי 'הרנינו לאלקים' משמעו שבח מיוחד, הודיה יוצאת מגדר הרגיל ורננה עצומה לבורא העולם על שברא את עולמו

יד ושם

פסקי שמות והטמון בהם

דב

"דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיהו נה, ו).

בכמה פנים דרשו חז"ל פסוק זה, אולם מבט נוסף מעניק לנו האברבנאל ויש בו כדי להאיר את התפילה ולקרב אותה ללבנו.

'קראוהו' בתפילה ובתחנונים, 'בהיותו קרוב', היינו כיון שהוא קרוב. העובדה שזוכה כל יהודי להיות קרוב לאביו שבשמים, להתדבק בו ולהתעלות עד לדרגה הנשגבת של 'קרבנות אלקים לי טוב', זו סיבה כשלעצמה לקרוא אליו יתברך.

הנאה ומושלם בכל מידה.

ההתפעלות מעולמו של הבורא ונפלאותיו ניכרת ביתר שאת לנוכח העופות והדגים השונים שבבריאה, אשר ייחודיותם נעוצה בריבוי הסוגים והזנים שבהם, על הסוגניות השמורה רק להם והגוון העצום שלהם.

יום שישי

"ה' מלך גאות לבש ה' עז התאזר אף תכון תבל בל תמוט" (צג, א).

ביום השישי, הלא הוא היום האחרון לבריאת העולם, כילה הקב"ה את כל מלאכת הבריאה ובכך החל למלוך על הברואים כולם. משום כך דווקא ביום זה אנו בוחרים לומר מזמור זה, המבטא יותר מכל את העובדה שהבורא יתברך לובש מלכות ושולו בבריאה כולה.

שבת קודש

"מזמור שיר ליום השבת" (צב, א).

בנוגע לאמירת מזמור זה דווקא, נחלקו התנאים הקדושים. דעת רבי עקיבא היא, כי כוונת מזמור זה כנגד היום הארוך - יומו של הקב"ה הנמשך אלף שנה, בו ישבות העולם כולו. דבר זה יקרה לאחר ששת אלפי שנות קיום העולם, למשך האלף השביעי. נמצא שאמירת מזמור זה מכוונת על העתיד לבוא.

לעומתו, רבי נחמיה סבור שאף מזמור זה נאמר כלפי העבר, על שהתרחש בימי הבריאה, ולשיטתו המזמור מתייחס ליום השביעי לבריאה - בו שבת הקב"ה מכל מלאכתו.

סדרא הצלותא

תפילות הקדמונים ואבות האומה

דניאל איש חמודות, לאחר שנכח לראות כי הישועה מתממהת וישראל עודם בגלות, בנוסף לעובדה שטעה בחשבון שבעים שנות הגלות והגיע למסקנה שגויה כי הן היו אמורות להסתיים זה מכבר (עיי' מגילה יב, א), פנה אל אביו שבשמים ושפך את לבו בתחינה מזועזעת על גאולת ישראל ובנין בית המקדש.

וכך מתואר בספר דניאל עצמו (ט, ב - ג): "בשנת אחת למלכו אני דניאל בנתיב בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה: ואתנה את פני אל א-ל דני האלקים לבקש תפלה ותחנונים בצום ושק ואפר".

בהמשך מפורטת תפילתו זו, כשחלקים מתוך תחינה זו אף נקבעו בתפילה לדורות: "לך ה' הצדקה ולנו בשנת הפנים: ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה" ועוד.

שני פרטים מעניינים מצאנו בחז"ל אודות תפילה זו, ושניהם מתייחסים ללשון מסוימת בה נקט דניאל.

חז"ל מציינים (ברכות ז, ב) כי מעת בריאת העולם לא היה אדם שקרא לקב"ה 'אדון', עד שבא אברהם אבינו וקרא כן. הגמרא מציינת כי בתפילת דניאל, הוא התייחס לזכות גדולה זו של אברהם אבינו ועל כן אמר (שם פסוק יז): "ועתה שמע אלקינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השם למען א-לני", היינו למען אברהם שקרא 'אדון'.

כך גם מתייחסים חז"ל לנוסח הפותח את תפילת דניאל: "הא-ל הגדול והנורא", ולעובדה שהוא לא נקט בלשון המלאה אותה ראו לנכון אנשי כנסת הגדולה לתקן: 'הגדול הגבור והנורא'. דניאל עצמו לא ראה סיבה לומר כן, וכלשון חז"ל (יומא סט, ב): "אמר, נכרים משתעבדים בבני, איה גבורותיו? לא אמר גבור".

היכן מצאנו בתפילה ייחול לכן שכבר בימי בחרותנו נזכה לנאוה השלימה, ואיזה ביטוי מתייחס לך?

- א) בנוסח הקדיש: "בחיכון וביומיון".
- ב) בברכת הגאולה: "וגאולנו גאולה שלמה מהרה".
- ג) בפסוקי קדושה: "מלך ה' לעולם אלקיך ציון לדר ודר".

בתפילת 'שתבח' נאמר: 'הא-ל המלך הגדול והקדוש, בשמים ובארץ'. במילים 'בשמים ובארץ' רצונו להביע -

- א) כי השי"ת מנהיג את העולם כולו, ואף העליונים ומלאכי מעלה נתונים לשליטתו.
- ב) את העובדה שהקב"ה שוכן כביכול בשמי מרום, ומנהיג את העולם הגשמי שבארץ.
- ג) להבהיר כי גדולתו היא גם בארץ, ומאידך הוא קדוש ונבדל אף בשמים.

במזמור 'שירו לה' שיר חדש' הנאמר בפסוקי דזמרא אנו אומרים: "עלוזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם". אחד הפירושים הבאים למילים 'ירננו על משכבותם' אינו נכון. התדע מהו?

- א) ירננו ישראל להשי"ת על שהביאם לשכון בארץ ישראל.
- ב) ירננו על תחיית המתים העתידית, לאחר שישכבו במיתתם.
- ג) ירננו לפניו בשוככם על מיטתם בלילה.

הפלא ופלא

שאלות וחידות מבני התפילה

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה בסידור המבואר ובמדוריו מבית מתיבתא.

שם הזוכה
בגיליון פר' שמות:
ה' מאיר פוקס,
בית שמש

תשובות מגילון קודם פר' בשלח:

1. תשובה ב, היות ופרעה עצמו ניצל ועלה מן הים, שלא כשאר בני עמו.
2. תשובה א, ברצון השי"ת מעמיד את יצרי הרע, המכונה ה'ר' (עיי' סוכה נב, א) שיהיה עז ותקיף מולי ולא אוכל להתגבר עליו, ואלמלא עזרתו יתברך אין אני יכול לו.
3. תשובה א, חכמינו זכרונם לברכה בגמרא.

פתרונות יש לשלוח עד יום רביעי הקרוב

לכתובת מייל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או ב'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'מקושרים'. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק לאור דברי האור החיים

טרם מתן תורה נצטוו ישראל מפני הגבורה (יט, ה): **וְעַתָּה אִם שְׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִייתֶם לִי סֵגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ.**

האור החיים מבאר את פשר הציווי הזה, וכותב: **וְכֹאשֶׁר רָצָה אֱ-ל עליון לַתּוֹרָה זָכָה וּבָרָה, יִסּוֹד הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהָרָה וְרוּחַנִיּוּת הַרוּחַנִיּוּת, צִוָּה לָהֶם שִׁיחֲזְרוּ בַתְּשׁוּבָה אֶפְלוּ מִחֻטָּא קַל. וְכִבְר קִדְּם לָנוּ מֵאִמְרָם וְל (קידושין מט, ב) בְּדִין הַמִּקְדָּשׁ אֵת הָאֱשֶׁה עַל מִנְתָּ שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמור, וְנִמְצָא רִשָׁע, שְׂקִידוּשָׁיו קִידוּשָׁיו, כִּי חִיִּישִׁינָן שְׁמָא עֲשֵׂה תְשׁוּבָה, וּבְאִמְצָעוֹת תְּשׁוּבָתוֹ יִקְרָא צַדִּיק.**

כך אכן נפסק בשלחן ערוך (אה"ע לח, לא): **["המקדש את האשה] על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבו." עם זאת יש לשים לב לדגש: 'הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבו.'**

נידון מעניין כשלעצמו הוא - האם ניתן להניח שהעברין עשה תשובה, ובכך להחזיק את הקידושין כתקפים מספק, גם בשעה שאנו עודנו רואים - לדוגמה - את החפץ הגנוב בידו, והוא טרם החזירו לבעליו.

בעניין זה נחלקו הראשונים והאחרונים (עיי' גוי"כ שם), יש הסבורים כי אכן ניתן להאמין בכך, אך זאת כמובן רק בתנאי שהוא קיבל על עצמו להשיב את הגזילה, ויש החולקים וסבורים כי אף בכך אין די, אלא קידושין אינם קידושין אף מספק כל עוד לא השיב את הגזילה.

יריעה נרחבת מוקדשת בראשונים ובאחרונים לנקודה נוספת - האם אמירתו שהוא הרהר בתשובה, קובעת כי אכן ודאי שב בתשובה, יש הסבורים (בית שמואל) כי אדם נאמן להעיד על עצמו שהרהר בתשובה, אכן לדעות אחרות (טיב קידושין ועוד) הנאמנות נתונה לו רק בעדות של ממש, של שני עדים.

לדעה הראשונה, יש לנידון זה השלכה על הנידון הקודם שהוזכר, הבית שמואל מסתפק בשאלה הנ"ל - האם כשהגזילה עודנה בידו יש להחזיק את הקידושין כחלים מספק, והוא מכריע כי במקרה בו הוא טוען שהרהר בתשובה - ודאי יש להניח כך.

אותו ליל הסדר לא יישכח במהרה מבני המשפחה, קטנים וגדולים גם יחד. עד סמוך לעלות השחר ישב סבא וסיפר, בכה וקונן. על הצרת צעדיהם ועל האקציות ההמוניות, על השאגות מקפיאות הדם והכלבים האימתניים, על המגבלים שהכו בבשר החי ועל הנסיעות הממושכות בתת-תנאים בקרונות הבקר.

הוא נזכר, בקול, בפניו של השטן שחרף את גורלם בהינף יד וקבע מי לחיים ומי למוות. ביפה מרות, לראשונה מזה עשורים, את גורלה של משפחתו הענפה וקהילתו הפורחת שעלו על המוקד, חלקם מול עיניו. צירל וחווה'לה, משה-מרדכי ויידל, אבא ואמא. החברים לשטיבל והשכנים, הרבי וגבאי, המלמד והבלן.

פניו הוצפו דם כשנזכר במפקד הסדיסט שכפה עליהם לרוץ ריצה חרת-תכלית על השלג, ועטו ארשת סלידה כשתיאיר את מרת הפיגולים שחולק להם במשורה.

ההתרגשות לפתה אותו כששיתף בסיפורי הגבורה האמיתית, היהודית. השופר שהושג מאי-שם בדרך לא דרך, התפילין שהוחבאו במסירות נפש והועברו מיד ליד בהתרגשות, ספר תהלים בלוי אותו חלקו בני המחנה. תפילות הימים הנוראים והבכיות המזועזעות, הריקודים בשמחת תורה, שיעורי התורה המחתרתיים והחזיון ההרדי באמונה.

קולו התאווש מעט, התייצב, כשהגיע לשלב בו הופיע הצבא האדום בשערי המחנה וכבש אותו, שחרר את שלדי האדם שבו ואפשר להם לשוב לארץ החיים.

ואז נמלטתי לארץ הקודש, השתקעתי בבני ברק והנה אני כאן סיים באחת, נותן סביבו מבט אוהב, חם. זהו? הנכדים היו המומים.

מה החיפזון הפתאומי של סבא לסיים, לקצר לפתע לאחר האריכות הרבה ולוותר על פירוט העלייה לארץ, חבלי הקליטה והקמת המשפחה, שיקומו האישי ועוד? מה בווער לו?

האהבה מקלקלת את השורה

התורה הקדושה מספרת לנו אודות המעמד נורא ההוד - מעמד הר סיני וקבלת התורה, והפרשה פותחת בפסוקים הבאים (יט, א - ב): **בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי: וַיִּסְעוּ מִרְפְּדִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר וַיַּחֲזוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַת הָהָר. עוֹמֵד הָאֵשׁ הָאֵשׁ הַקְּדוֹשׁ עַל סֵדֵר הַפְּסוּקִים וְעַל הָעוֹבְדָה שֶׁהַפְּסוּקִים וַיִּסְעוּ מִרְפְּדִים נֹאמֵר לֵאחֲרֵי הַפְּסוּקִים הַמְצִיִּין כִּי 'בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי, וְקוֹשִׁיתוּ אִיתָנָה: "קִשָּׁה, לָמָּה אֵיחֹר הַמִּנְקָדָם, כִּי פְסוּקִים זֶה הִיָּה לֹו לְהַקְדִּים קוֹדֵם פְּסוּקִים שְׁלִפְנָיו שְׁאֵמֵר 'בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי'."**

על כך משיב האור החיים הקדוש במילים ליהטות שכל כולן שלהבת אש ויקדת, אודותם התבטאו צדיקים כי 'התיבות בווערות באש', וזו לשון קדשו: **וְאוֹלֵי שֶׁהוּא עַל דְּרָךְ אוֹמְרָם (סנהדרין קה, ב): "אֵהְבָה מְקַלְקֵלֵת הַשְּׁוֹרָה, לְהַקְדִּים הַמְּאֻחָר."**

שְׁלֵהוּיֹת כִּי הוּא זֶה יוֹם הַמְּקוֹנָה לְבוֹרָא, לְתוֹרָה, לְעוֹלָם, לְעֵלְיוֹנִים וְלַתְּחִתּוֹנִים, וּמִיּוֹם הַבְּרִיאָה, וְהֵם יוֹשְׁבֵים וּמְצַפִּים מִתִּי יְבוֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדְבַּר סִינַי.

לְזֶה כְּשֶׁהִגִּיעוּ שָׁמָּה לֹא עֲצְרוּ כַח לְסַפֵּר סֵדֵר הַדְּבָר, וְתִכְף קִדְמָה הַהוֹדְעָה בְּאוֹמְרוֹ 'בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ וְגו', הִגִּיעַ תְּשׁוּקָה

שולחן שבת עם האור החיים

איך שרק תסתכלו על זה, היה יחיאל מיכל חביב הקהל. ממרום גילו המופלג וקונן שופע ההדר, מקומו הקבוע אי שם בכותל המזרח בבית הכנסת השכונתי וקורות חייו שהותירו את חותמם בפניו משופעות הקמטים והתלמים, ירד מיכל'ה אל העם והואיל בטובו להעניק להם עצה ותושייה, חיך חם וגם כוס תה מפעם לפעם, חלוט ביד אוהבת וגדוש קוביות סוכר.

הגדרתו המדויקת שנויה היתה במחלוקת. זקן הקהל, ניצל שואה, סבא חביב או שכן אדיב, כל אלה הינם רק חלק מאותו רצף ארוך של תארים שהוצמדו לו והפכו לחלק מתדמיתו, חלק ממסכת חייו.

שרוליק נכדו, אשר חש קרוב מספיק לסבא הגדול, החליט לעשות שימוש מועיל בכובע אותו חבש מיכל'ה בחיק המשפחה - כובע הסבא החביב.

באותו ליל הסדר עליו נסוב סיפורנו, החליט שרוליק כי די לו להחשות. הוא מוכרח להתחקות אחר סיפור חייו של סבא, להעשיר בפרטים שעוד לא ראו אור עולם וטרם שמעתם אוזן ולמלא את נתיקו בסיפורים נוספי נוסטלגיה מעברו הנסתר של סבא.

תכנית מורכבת נטווחה מבעוד מועד, וכך מצא את עצמו שרוליק בווה בסבו משך כל הסדר, עוקב בדריכות אחר מעשיו ומצפה לרגע הגורלי בו תשתנה המשוואה. הרגע בו הוא יוכל לדרוש, ולעמוד על שלו.

'נו? אז מי גנב את האפיקומן?... הפנה סבא מבט חמים לנכדים, בקולו נשמעת היטב שמחת החג אך לצד זאת מעיד רעד קל כי השנים לא פסחו עליו.

נדמה לו שהוא שמע משהו. מיי? 'אני' נשמע שוב הקול, צלול וצעיר, מפיו של שרוליק, 'אני גנבתי את האפיקומן!'

'ומה תרצה בתמורה?' סבא לא בזבו זמן. 'אבקש את אשר חפצתי' הבהיר שרוליק בטון עסקי שאינו משתמע לשתי פנים, 'אך ורק אם יואיל הסבא להבטיח לי נאמנה כי יגשים את משאלתי.'

'במה כבר יכול להיות מדובר?... סבא הפך משועשע, 'אוסף הבולים היקר שלי? הכרז העתיק של סלאוויטא? 'לא ולא' הגיד שרוליק בראשו.

'נו?' נימה קלה של קוצר רוח נרמזה בקולו של סבא. 'תבטיח לי, סבא.'

'נו נו, אני מתחייב בזאת' נעתר סבא והתפייט, 'והכל שריר וקיים.'

'סִפֵּר לָנוּ עַל אוֹשׁוּוּיָךְ, סַבָּא!' נעץ שרוליק את הסיכה שפוצצה באחת את הבועה המשועשעת ששררה סביב, **'סִפֵּר לָנוּ עַל החוּוִיָּה. עַל הַקְּשִׁיִּים וְהַאֲתַגְרִים, הַנִּיּוּסִים והִישׁוּעוֹת, הַגְּבוּרָה וְהַחֲצֵלָה, אַנָּא!'**

סבא הרצין באחת, פניו האפירוי. זהו טאבו, ידעו הכל. על הנושא הזה לא מדברים, לא מזכירים אותו ולא דשים בו. אין שאלות על הנושא ולא רמזים, כלום. סבא הגיע 'משם', ידע כל נכד מקטנותו, וזהו. הוא לא מדבר על כך ולא משתף.

'הבטחה זו הבטחה' הזכיר שרוליק בטון חושש, וסבא נאנח והתרווח על כסאו, לקח נשימה ארוכה והחליט לקיים את הבטחתו. לראשונה בחייו נאלץ לנבור בפצעים הישנים ההם, המדממים ללא הפוגה, לרוש בהם ועוד לעשות זאת בפומבי.'

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

וראה גוי רוסי - שבו מלחמה, מגודל ובנוי לתפארת כמו שרק בריון תוצרת רוסיה יכול להיראות.

יתן את הלחמנייה! נבח הלה. היהודי נישא לשאת ולתת עמו, להתווכח ואפילו לסרב, אך למול מסת השרירים העצומה והמבע המאיים לא היה לו כל סיכוי.

ניסיון נוסף להתמקח עלה לו ביוקר, והתגובה - כמה צפוי, היתה פיזית.

הבריון המגודל שלח את אגרופו הישר למרכז גופו של היהודי הצנום, הולם בו בעוצמה וממשיך ביתר שאת להכותו בכל חלקי גופו. עד מהרה מצא את עצמו היהודי מוטל על הקרקע המושלגת, מדמם וחבול קשות, עיניו פלפלו לרגעים ספורים והוא איבד את הכרתו, מתערפל לתוך ענן של ייאוש קודר.

חלפו אך מספר שעות, והיהודי פקח את עיניו בחולשה.

מספר שניות של התאושות, והוא שם לב לשקט המחריד. הדממה המצמררת ששלטה במחנה כולו, לא צעקות השומרים ולא יללות האסירים הכאובים, לא נביחות הכלבים ובעצם לא כלום. דממה עמוקה כשאלו, שקט מבהיל.

הוא נשא את עיניו והביט סביבו, או אז התגלה למול עיניו המחזה המוזעזע.

אלפי גופות שכבו שם ללא ניע, קפואות חלקית ופניהם מעוותות בסבל - מנת חלקם ברגעים האחרונים לחייהם. הלחמניות הטריות והמגרות, מסתבר, היו מורעלות.

באחת התברר לו כי דווקא המצב הנורא בו חשב שהוא שרוי, הרגעים המייאשים בהם ניטלה ממנו פיסת החיים האחרונה בה תלה את תקוותו, הם אלה שהצילו אותו. ההשגחה הפרטית דאגה לכך שהוא יוכף, ייעשק על ידי גוי שפל וייפול מעולף - והכל כדי שלא יאכל מאותם לחמניות ויאבד את חייו ברגעים האחרונים והגורליים הלה.

בדבריו על עשרת הדברות, בציווי (כ), (ב): 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ, כותב רבנו דברים מבהילים הממחישים היטב מסר זה: 'עוד יִרְצֶה עַל דָּרְךָ אֹמְרוֹ (תהלים קטו, ג - ג): 'כֹּס יְשׁוּעוֹת וגו', וְכֵשֶׁם ה' אֶקְרָא צָרָה וְיִגְוֶן וגו' וְכֵשֶׁם" וגו', וְדָרְשׁוּ י"ל (ברכות ס, ב): 'מְבָרְכִין עַל הָרְעָה בְּשִׁמְחָה כֶּשֶׁם" וְכוּ' [כוונתו לדרשת חז"ל על הלשון: 'צָרָה וְיִגְוֶן אֲמַצָּא' לעומת כֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא, מידת הדין לעומת מידת הרחמים, ובשניהם: 'כֵּשֶׁם ה' אֶקְרָא, להודות לו ולשבח לפניו]. וְהִשְׁעֵם כִּי בְחֵינֵת הַמוֹסֵר מֵה' אֵינוֹ אֶלָּא לְצַד הַטּוֹב וְהַחֲסֵד, והוא אומר: 'אֲנֹכִי ה' [שם הוי"ה], פִּירוּשׁ מִדַּת הַחֲסֵד וְהַרְחָמִים, אֲפִילוֹ בְּזִמְן 'אֶלְקִיךָ' פִּירוּשׁ שְׁאֵינִי מִיִּסְרָךְ'.

תמיד, גם כשאדם רואה נכחו רק את מידת הדין והוא משיכנע למעלה מכל ספק שהנהגה האלקית פועלת לרעתו חלילה, אין זאת אלא משום שהוא אינו רואה את התמונה הגדולה בשלימותה, את החסד שבתוך הדין ואת הרחמים המסתתרים בעומק מידת הגבורה.

מחנה ברגן בלזן, תש"ה.

המקום הנורא עלי אדמות, הגיהנום בהתגלמותו בו נחשפו בני אנוש בשפלות חייתית לצד יהודים בני העם הנבחר שדווקא התגלתה נשמתם הטהורה וגבורת הנפש שלהם, בדמדומי הגסיסה שלו.

לצד שנאת ישראל שהניעה את הגרמנים ימ"ש לטבוח ללא רחם בבני עמנו, מנער ועד זקן טף ונשים, הם נאלצו לפעול ולהתמודד במקביל גם במישור המלחמתי - אל מול האויבים המאגפים אותם בתנועת מלקחיים וכופים עליהם היכנע ללא תנאי.

הצבא האדום שטט מצד אחד, בעלות הברית תקפו מצד שני, וגרמניה בתווך - מיואשת, מובסת, אך בעיקר - למרבה הפלצות, להוטה לסיים את המשימה שראתה כתכלית ייעודה - השמדת כל אשר בשם ישראל יכונה, בדרך אכזרית ככל הניתן, ולדידם - המרבה בכמות ובאיכות הרי זה משוכח רח"ל.

באחד הימים, כשהדי ההפגזות נשמעו קרוב מאי-פעם והארטילריה הכבדה של בעלות הברית נצפתה באופק הקרוב, ריכזו מפקדי המחנה את כלל האסירים - יהודים ושאנים מבני ברית, ושיתפו אותם בנתונים מהשטח ללא כחל ושרק.

'האויב כבר כאן ועוד רגע יסתער ויכניע אותנו' הודו בשפל קול ותיכף ניגשו לענין שלשמו התכנסו, 'קעת עלינו לבטח את עתידנו ולוודא שלא נעמוד למשפט על ההתעללות הנוראה שעברתם כאן, על הפשעים הנוראים שבוצעו כאן'.

לנוכח עיני האסירים שנפקחו בתדהמה הוצגו בזה אחר זה ארגונים מדיפי ניחוח טרי, מגרה, עוצר חושים, ובהם לחמניות בשרניות.

'נהג לכם לחמניות טריות' החווה הקצין הממונה בידו, 'וכך וכלו לספר עד כמה טוב ונעים היה לכם אצלנו, במחנה ה'נפלא' ברגן בלזן'.

האסירים אך בקושי האזינו לדבריו האחרונים. הם עטו על הארגונים כאחוזי טירוף, מנסים לפלס את דרכם לפיסות החיים הללו, אולם בגרמניה כמו בגרמניה - הכל חייב להיות מסודר, מוקפד ומנוהל היטב, אין מקום לבלגן.

עד מהרה השתרך לו תור ארוך, מורכב ספיפס עגום של שלדים מהלכים שכל רצונם לזכות בלחמנייה, זו שתעניק להם לראשונה מזה שנים תחושה אמיתית של שובע.

אחד האסירים, יהודי שבקושי שרד את נוראות המלחמה וזוועות המחנה, עמד אף הוא בתור ושם לב לכך שהממונה על החלוקה אינו מודקדק בחלוקה, ואינו בודק בביציותיהם של העומדים בתור. הוא נכח לראות כי הלה אינו אוכף את כללי החלוקה, וכי יש מקום להתגב פעם נוספת לתור ואולי לזכות בלחמנייה נוספת, ואכן כך עשה.

כעבור דקות ספורות, בעודו עומד ומלטף בידיו את צמד הלחמניות שהשיג, לפתו את גרונו לפתע זוג ידיים מגושמות, לוחצות אותו כמין צבת. הוא הביט נכחו

חברותא עם הקב"ה

מה למדים אנו מכך, לעולם המעשה?

כך נאמר בתנא דבי אליהו (תד"ב) רבה פרק כה: "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו וקורא ושונה עמו".

נשווה בנפשנו - חברותא עם הקב"ה, לימוד בצוותא עם נותן התורה, החפץ לרדת ממעונו ולעסוק יחד עמנו בחמדתו הגנוזה. היש למעלה מכך?! הלא זהו הביטוי המוחשי ביותר, החי ביותר, לדברי האור החיים הקדוש: "הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשוק, ושמחו שמים וארץ, כי זה הוא תכלית הבריאה ותקותה".

המינימום שמצופה מאיתנו, הדרושה הבסיסית ביותר, היא לעשות את מה שהתורה הקדושה עשתה בפרשה זו - לעזוב הכל ולקפוץ ישר למדבר סיני! ישר לחברותא המרוממת והנשגבה הזו, לנטוש מאחורינו את הוויות העולם הזה, הטרדות והדאגות, השטויות וההבלים, ולזנוק ישר לתוך האש הבורעת של התורה הקדושה. הבה נקיים בעצמנו: "אֲהַבָה מְקַלְקֶלֶת הַשְּׁוֹרָה".

וְנַחֲשֵׁק לְחוּשֵׁק וְחֻשֵׁק, וְשִׂמְחוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, כִּי זֶה הוּא תְּכֵלֶיֶת הַבְּרִיאָה וְתִקְוָתָהּ. וְאַחַר כֵּךְ חֲזֹר הַקְּתוּב לְהוֹדִיעַ פְּרָטוֹ שֶׁל דְּבָרֵינוּ. נבונון בדברים.

התורה הקדושה, כידוע לכל בר בי רב דחד יומא, אינה רצף סתמי של סיפורים. זוהי החכמה האלקית, חמדה גנוזה אשר כל תיבה, אות ותג שבה מחושבים עד הקצה, עד שנדרש כלל שקיבלו חז"ל במסורה (פסחים ו, ב): "אין מוקדם ומאוחר בתורה", כדי לקבוע שבמקרים מסוימים הקדימה התורה את המאוחר ולהיפך. הכל עם סיבה מדוקדקת, בכל מקרה לגופו ומתוך דיוק אלקי שאין למעלה הימנו. ועדיין, כאן המקרה שונה.

האור החיים מתייחס להקדמת המאוחר שראינו בפרשה זו, ואינו תולה זאת בסיבה הגיונית הנראית לעין, כי אם מייחס זאת לעובדה אחת ויחידה: 'האהבה מקלקלת את השורה', פשוט כך.

מילים קדושות אלו: 'פיוס הגזף פָּאוּ מְדָרֵךְ סִינִי', כביכול נאמרו בלהט הרגע וללא התחשבות באף כלל שנמסר לנו מפי חז"ל, ללא סיבה מוגדרת, אלא אך ורק משום הבעירה היוקדת שהביאה את התורה להקדים אותו!

שביבי אור

ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

מסופר אודות אותו הודי, עובד אלילים פרימיטיבי, בן אחת הכתות במזרח אסיה שהאמין בשטויות והבלים שונים כמיטב המסורת המעוותת שלהם, ובין השאר נמנע בכל תוקף מלהכניס אל פיו דבר מאכל או משקה אשר תוצרתם מן החי.

אידיאלוגיה זו ליוותה אותו נאמנה במשך שנים, עד שנתקל באותו מדען שהחזיק בכלי מזור, 'מיקרוסקופ' הוא קרא לזה. מעין צינור צר ומוארך בעל זוגיות שבת צדדיו.

שמע המדען את דעותיו, בו לו בלבו וגם בפיו ובתנועת נצחון שלף את המיקרוסקופ והציבו מול כוס מים תמימה.

'הבט נא בכוס' המליץ לו, 'וראה כמה יצורים קטנטנים, חיידקים זעירים שהחזיק בכלי מזור, 'מיקרוסקופ' הוא קרא לזה. מעין צינור צר ומוארך בעל זוגיות שבת צדדיו. שמע המדען את דעותיו, בו לו בלבו וגם בפיו ובתנועת נצחון שלף את המיקרוסקופ והציבו מול כוס מים תמימה. 'הבט נא בכוס' המליץ לו, 'וראה כמה יצורים קטנטנים, חיידקים זעירים שאינם נראים לעין אנושית ללא המכשור המתאים, מסתובבים להם במים. האם לא תשתה יותר מים?!

'אמור נא' הגיב הלה בשאלה שלא ממין הענין, 'כמה עלה לך המיקרוסקופ?'

'מאה דולר' המדען טרם הבין לאן מתקדם השיח ביניהם. 'הא לך מאה דולר' שלף ההודי שטר מכיסו, 'ותן לי את המיקרוסקופ'. המדען נעתר, תמה בינו לבין עצמו על התפתחות השיחה למחוזות לא צפויים אלה.

נטל הלה את המיקרוסקופ, השליכו ארצה ורמס אותו ברגליו בחמת זעם. בעט בו שוב עד שהפך אותו לעיסה בלתי-נהירה של חלקיקים מעוכים. 'אתה לא תבוא עם מאה דולר' התיז בבוז, 'ותרסק את האמונה שלי! רבנו האור החיים מבאר מדוע זכה יתרו לכבוד הגדול - שתיקרא הפרשה על שמו, וכך הוא כותב במתק לשונו: 'וְיִנְרָאָה כִּי טַעַם הַדָּבָר הוּא לְהִרְאוֹת ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - הַדּוֹר הַהוּא וְכָל דּוֹר וָדוֹר, כִּי יֵשׁ בְּאַמּוֹת גְּדוֹלִים בְּהִבְנָה וּבְהַשְׁפָּלָה, וְצֵא וְלָמַד מֵהַשְׁפָּלַת יְתָרוֹ בְּעֻצְתוֹ וְאוֹפֵן סוֹרֵךְ בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר בָּחַר, כִּי יֵשׁ בְּאוֹמּוֹת מִכִּירִים דְּבָרִים הַמְּאֻשְׁרִים. וְהַפְּנִינָה בָּזֶה, כִּי לֹא בָּהּ הַבְּחִירָה בִּישְׂרָאֵל לְצַד שֵׁשׁ בָּהֶם הַשְׁפָּלָה וְהַכְּרָה יוֹתֵר מִכָּל הָאוֹמּוֹת, וְזֶה לֶךְ הָאוֹת - הַשְׁפָּלַת יְתָרוֹ. הֵא לָמַדְתָּ כִּי לֹא מֵרֹב חֵכְמַת יִשְׂרָאֵל וְהַשְׁפָּלַת בָּחַר ה' בָּהֶם, אֶלָּא לְחֲסֵד עֲלֵיוֹן וְלֵאחֲבַת הָאֲבוֹת'.

כבר אמרו חז"ל (איכה רבה ב, ג): "חכמה בגויים - תאמין", אך עם זאת יש לזכור שכל חכמתם לא עומדת ואין בה ממש כנגד אהבתו, יתברך אלינו ורצונו שנוכה לדבוק בתורה הקדושה ולקיים חוקיה, ובטח שאין בה כדי לערער או לפקפק חלילה ביסודות דת ישראל וחוקי התורה הקדושה.

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

במהלך חייו סבל רבנו מרדיפות שונות ומשונות, לעתים קרובות אף מצד אֶחָיו בני ישראל שלא ראו את הנהגותיו בעין יפה ועשו הכל כדי להצר את צעדיו. אם כי בדורות הבאים, ועד עצם היום הזה, יצא שמו של רבנו כאיש אלקים קדוש ונורא וכאבקה הגדולה המאירה בתורתה וקדושתה לעם ישראל כולו, אולם בדורו לא כולם הראו זאת כך. היו שענייניהם צרה היתה ברבנו, והם רדפוהו ללא רחם, וכך שתה רבנו את כוס התרעלה עד תומה.

אך באורח פלא, לצד כל זאת נהג רבנו בכל יהודי - ואף ברודפיו המובהקים, מנהג של אהבה ואחוה, שלום ורעות, עד שראה בכל אחד מהם אחיו בשרו ממש.

הנהגה מופלאה זו של רבנו באה לידי ביטוי בדבריו על הפסוק (בראשית מו, ד): **וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו וְגִשׁוּ נָא אֵלַי וְיִגְשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם**, וזו לשון קדשו: **"לְזֶה אָמַר, כִּנְגַד צַד הִירָאָה שְׂאֵתָם יִרְאִים וְנִבְהַלְתֶּם, לֹא תַחֲוֹשׁוּ לְדַבֵּר. כִּי אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם, פִּירוּשׁ, מִתְנַהֵג עִמָּכֶם בְּמִדַּת הָאֲחוּהָ, וְכֹאֲלוּ לֹא הָיָה הַדְּבָר הַהוּא. גַּם סִמָּךְ לֹמַר 'אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מָכַרְתֶּם', לֹמַר שְׂאֵפִילוּ בְזִמְנֵן הַמְּכָר לֹא כִּהְתָה עֵין הָאֲחוּהָ מִמֶּנִּי"**.

אודות כך העיד הרה"ק ר' מרדכי מלעכוויטש ז"ע, כי היה רבנו נאה דורש וגם נאה מקיים, וכוודאי שאחז אף הוא עצמו באותה מדרגה נשגבה.

להשלמת עדות זו יש לציין לדברי הרה"ק הבית אברהם מסלאנים ז"ע, כי אין לו ספק שאף הרה"ק מלעכוויטש ניצב היה ברום המעלה ובדרגה זו, משום שאחרת לא היה מסוגל להתבטא כך אודות רבנו.

כִּי יֵשׁ ב' גְּדִרִים בְּמִשְׁמַעוֹת 'תְּבוּל'. הָא', כֹּל שִׁיגְרַע כֹּל שֶׁהוּא מִכְחוּ הָרֵאשׁוֹן יִקְרָא עֲלָיו הַלְאֹת לְעֶרְךָ הַקּוֹדֵם, אֲבָל עַל כָּל פְּנִים יִכּוֹל עֲשׂוֹת מָה שֶׁהִיא עוֹשֶׂה קוֹדֵם, בְּמַעַט יִיגְעָה. וְהֵב', הוּא הַלְאֹת הַנֶּרְגָּשׁ לְכָל, שֶׁהוּא גֹדֵר הַמוֹנֵעַ הָאָדָם מֵעֲשׂוֹת חֲפָצוֹ, לְצַד כִּי לֹא יִשָּׂאֵר בּוֹ כַח.

"לְזֶה אָמַר אֵלָיו כִּי מָה שִׁיגְעֵי אֵלָיו מֵהַלְאֹת כַּח, לֹא שְׁעוֹר מוֹעֵט, אֲלֵא שִׁעוֹר שְׂכַפִּי הָאֵמֶת יִקְרָא לוֹ 'תְּבוּל', וְהוּא מָה שֶׁגָּמַר אֹמֵר 'לֹא תִכּוֹל עֲשׂוֹהוּ לְבִדָּךְ'."

בכפל הלשון 'נבול תבול' התכוון יתרו לומר למשה, כי לא זו בלבד שכוחו לא יעמוד לו כבראשונה, אלא יתירה מכך - לא תיוותר בו טיפת כח לעשות ולו משהו.

מכאן ניגש ללמוד, בהקדם הכלל שטבעו חז"ל (סוטה יא, א) כי 'מידה טובה מרובה ממידת פורענות', את לשון הכתוב (יהושע א, ז): **"רַק חֶזֶק וְאַמִּץ מְאֹד לְשִׁמּוֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל הַתְּוָךְ"**. לא רק 'חזק', אלא 'חזק ואמץ', ואם נרצה - הרי שיש כאן חיווק על חיווק, מתן כח אדיר לכל יהודי באשר הוא, להתחזק ולעמוד בכוחותיו ואף להוסיף גבורה על גבורתו ולהתעלות מעלה מעלה בניגוד מוחלט לדרך הטבע.

על כך כבר נאמר (דברים ח, יח): **"וְזִכַּרְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנֶּתֵּן לָךְ כַּח לַעֲשׂוֹת חֵיל לְמַעַן הִקִּים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם כִּי הִנֵּה!"**

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

'אין לי כח' - משפט שהפך למטבע לשון בקרב רבים מבני האדם, ולעתים קרובות הוא משמש עבור האדם כתירוץ שטחי, עלוב ורדוד להתחמקותו מלבצע את המוטל עליו.

הדבר נוגע הן במישור הגשמי והחומרי, כשאדם נמנע מלבצע מטלות ומשימות כאלה ואחרות בנימוק שכוחותיו לא עומדים לו כדי לבצע זאת, וכך גם ברוחניות - יש והאדם יכול להתעלות, לצמוח ולבנות את שיעור קומתו הרוחנית עשרת מונים מכפי שהוא עושה בפועל, ותירוצו בידו - 'אין לי את כוחות הנפש לכך'.

אם ננתח את ההתייחסות הבעייתית הזו מנקודת מבט הגיונית, אנושית, נבין על נקלה כמה דברים אמורים. התנהגות זו כינה החכם מכל אדם (משלי יט, כד): **"טֵמֵן עֵצֶל יָדוֹ בְּצִלְחָת גַּם אֵל פִּיהוּ לֹא יִשְׁכַּנְהָ"**, ואף התווה את הדרך להתמודד עמה (שם ו, ו): **לֵךְ אֵל נְמִלָּה עֵצֶל רֵאָה דְרָכֶיהָ וַחֲכָם"**.

אולם אף אם נניח שמדובר באדם שבאמת ובתמים אין בכוחותיו להתמודד עם משימות רוחניות כאלה ואחרות, יכולותיו הנפשיות שואפות לאפס וכל כולו אומר נואש. גם עבור אדם כזה מצאנו בפרשנותו, ובדברי האור החיים הקדוש, את הפתרון המושלם.

יתרו מתרה במשה רבנו (יח, יח): **"נְבַל תַּבַּל גַּם אֲתָה גַם הָעַם הַזֶּה"**. רבנו עומד על כפל הלשון הנאמר בפסוק, וכותב כך: **"לְהִיֹּת"**

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדריים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

האור החיים הקדוש - חלום שהפך לברכה

בזמן שהתגורר מרן האדמו"ר מהר"א מבעלזא בבתי וורשא, בביתו של הרה"ח רבי זלמן אשכנזי ז"ל, שכן בקרבת מקום תלמיד חכם בשם רבי פייבל אידלמן זצ"ל. אף שהיה תלמיד חכם מופלג, היה רחוק מאורחות החסידים ואמונותיהם.

רבי פייבל ורעייתו חוו עשרים שנה של תפילות ותחנונים מבלי שזכו לפרי בטן. בליל ט"ו בתמוז תש"ד, יום הילולת בעל ה"אור החיים" הקדוש, חלמה אשתו חלום שבו נגלה אליה האור החיים הקדוש בעצמו. כשהיא סיפרה את החלום לבעלה, הוא דחה זאת באומרו: "חלומות שווא ידברו" והלך לעסוק בלימודיו.

האישה, שתחושותיה לא נתנו לה מנוח, פנתה לשכנתה, אשתו של רבי זלמן אשכנזי, וסיפרה לה את דבר החלום. השכנה הציעה לה לעלות לפני האדמו"ר מבעלזא, ששהה בביתם באותה העת, ולבקש את עצתו. בעזרת השכנה הצליחה האישה להיכנס אל הקודש פנימה וסיפרה לאדמו"ר על שנות עקרותה, החלום שחלמה, והכמיהה שלה לבן.

הורה לה האדמו"ר לעלות מיד באותו היום לציון האור החיים הקדוש בהר הזיתים. הוא הדריך אותה לומר במקום את כל ספר תהילים, לשטוח שם את תחינותיה, ולהבטיח שאם ייוולד להם בן, יקראו לו "חיים".

כעבור שנה בדיוק, ביום הילולת של האור החיים הקדוש, געשה ורעשה ירושלים לבשורת לידתו של הבן שזכו בו רבי פייבל ורעייתו. ויקרא שמו בישראל "חיים".

(צנצנת המן, עמ' קיב)

מתיבתא אור החיים

מכן הודה על כך שהקב"ה הצילו מחרב פרעה. ד. בספר **חידושי תורה** (איטינגא, חוקת ד"ה ויקחו אליך) יישוב, על פי המבואר בילקוט שמעוני (רמז רסח), שבשעה שעלה משה למרום ראה את הקב"ה שהוא עוסק בפרשת פרה אדומה ואומר 'אליעזר בני אומר, פרה בת שנים, עגלה בת שנתה', ביקש מהקב"ה שיצא אליעזר זה מחלציו, אמר לו הקב"ה 'חייד שיצא מחלצייך'. וא"כ יתכן שמה שקרא לו אליעזר היה על שם ההבטחה שהבטיחו הקב"ה שיצא בן זה מחלציו, וזהו פירוש הפסוק 'כי אלהי אבי בעזרי', דהיינו שהקב"ה בעזרו במה שהבטיחו שיצא מחלציו, ולפי זה מה שכתוב 'ויצילני מחרב פרעה' אינו טעם הדבר שלכן קרא לו אליעזר, אלא הוא וי"ו החיבור והוא תוספת לדבריו, שזה שהיה יכול להיולד לו אליעזר ושתתקיים בו ההבטחה, זהו רק מחמת שהצילו מחרב פרעה, שכן אם היה מת לא היה יוצא מחלציו, אך אין זו הסיבה לקריאת השם 'אליעזר', ובכך מיושבת קושיית רבינו.

ה. **בברכת אברהם** (אלברט) יישוב, על פי דברי התרגום יונתן שתרגם על דברי הפסוק 'ויאל משה לשבת את האיש' (כא), שיתרו הבין שהוא בורח מפרעה וזרקו לבור, ולפי זה מובן שעדיין לא ניצל לגמרי מחרב פרעה עד שיצא מן הבור, ונמצא שהיה גר בארץ נכריה קודם שניצל לגמרי מחרב פרעה.

שעל שם נס זה הוא קרא את השם 'אליעזר'. ב. **ביסוד אמונה ומדת ענוה ובסוכת דוד** (קוויאט, אות יח) ביארו, שלא היה יכול לקרוא לראשון 'אליעזר' מאחר שהוא היה מיוחד לע"ז כפי שהתנה יתרו, כמבואר במכילתא (מכילתא מס' דוישמע פ"א), ולא רצה להזכיר עליו שם שמים 'כי אלהי אבי בעזרי' וגו', ולכן קרא רק לבנו השני בשם 'אליעזר'. ג. **במשמרת צבי** יישוב, בהקדם משל לאדם שהיה בבית האסורים, וקרוביו עשו השתדלות גדולה להוציאו, ולאחר שעלה בידם להוציאו נתפס על רציחה וענשו אותו בעונש מות, והצטרעו על כך שהתאמצו להוציאו שמוטב היה שהיה נשאר במאסר כל ימיו. כך אם משה רבינו לא היה 'גר בארץ נכריה' אלא היה לומד ממעשיהם, אין שום ריוח בכך שניצל מחרב פרעה, שהרי עדיף היה שלא ניצל ולא יעזוב את דרך התורה. ולכן דבר ראשון הוא הודה על כך שהיה 'גר בארץ נכריה' ולא למד ממעשיהם, ורק לאחר

כתב רבינו (שמות יח ד) 'ושם האחד אליעזר' וגו'. טעם אומרם האחד, כי לצד טעם קריאת השמות טעמו של זה קדם לטעמו של שם גרשם שבתחלה הצילו מחרב פרעה ואחר בא למדין וגר שם, וטעם שלא הקדים קריאת שם אליעזר הוא כי קרא למאורע שהיה בו אז בארץ נכריה ואחר כך הלך לחפש מאורעות קודמות, או לפי מה שפירשנו בפסוק 'גר הייתי' (שם) שיכוין על גרותו בעולם הזה בחינה זו קדמה להצלתו מחרב פרעה ולזה הקדימו, ולצד בחינת גרות ב' בארץ נכריה קדם לו כוונה הרמוזה בקריאת שם אליעזר וכנגד זה אמר האחד ולזה הוצרך לפרש מה הוא העזר שכנגדו קרא לו שם ואמר ויצילני וגו', ובוזה יוצדק לומר עליו שם האחד, וזולת אומר ויצילני מחרב פרעה הייתי מפרש שהעזר הוא אחר הגרות והקדימה שהקדים לומר גר הייתי וגו' תחייבני לפרש כן ויסתם בפני ידיעת טעם אומרם 'האחד'.

הנה מבואר מדברי רבינו שהטעם שקרא לבנו 'אליעזר' קדם לטעם של קריאת שם 'גרשום', כי קודם ניצל מחרב פרעה ורק אחר כך היה גר במדין. ומצינו כמה מפרשים שהביאו את דברי רבינו ונתנו טעם להקדמת השם 'גרשום' לשם 'אליעזר' באופנים אחרים:

א. באמרי יצחק (הורוויץ, מאמר י) כתב שיתכן ליישב, שאת השם 'גרשום' הוא קרא על שם הזמן שהיה בבית פרעה, שזה קדם לנס שהוא ניצל מפרעה

שיעור 'עשרה טפחים' נמצא בש"ס פעמים רבות, והוא נוגע למגוון נושאים בהלכה. היכן הזכיר זאת רבנו בפרשה? (א) פרק יט פסוק כ. (ב) פרק כ פסוק ד. (ג) פרק כ פסוק כ. תשובה מגיליון קודם: פרק טו פסוק יא.

מצא חיים
חידה שבועית בעיון
דברי האור החיים

שם הזוכה בעליון
טר ויצא:
הרב חיים מאיר הוס, בני ברק
שם הזוכה בעליון
פרי יושלת:
הרב אביעונם שטראוס, חיפה

פתרונות יש לשלוח לא יאחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או 'נדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'בחרת בחיים' ושם הפרשה. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם. בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

מחוברים להיום
לשמיעת שייעורים ודרשות
חיגור: 02-803-9999

מסוימים, ובוודאי שאינו נעשה מוקצה משום כך.

ב. עוד הקשו כי בדין 'מיגו דאתקצאי בבין השמשות אתקצאי לכלי יומא' נאמר היתר של 'גמרו בידי אדם', כלומר, שהדבר עומד להיות ראוי עוד בשבת כמו בקדירות העומדות ומתבשלות, שכיון שגמרו בידי אדם אינו מסיח דעתו מהם ולא נעשים מוקצים לכל השבת, וכתבו הראשונים (מאירי ביצה כו. בשם בעל ההשלמה, ועוד) והאחרונים (מנחת שלמה שם, באר משה שם, ועוד) שלא דווקא גמרו בידי אדם והוא הדין גמרו בידי שמים, רק העיקר שלא יהיה ספק בכך שבמשך השבת עתיד הדבר לחזור לשימוש האדם. ולפי זה בגדים שעתידיים להתייבש באופן טבעי במשך השבת ולחזור לשימוש דעת האדם עליהם ואינם מוקצים. ומחמת שאלות אלו כתבו האחרונים (מנחת יצחק שם, מנחת שלמה שם, ועוד) שאפשר כי דברי המשנה ברורה נאמרו לפי מציאות ארצו הקרה אבל בארץ ישראל וכיוצא בה שהבגדים מתייבשים אין לאסור.

גם ה'חזון איש' השיב במענה למכתב בו נשאל האם מותר להוריד כבסים שהיו רטובים בערב שבת, ופסק שמו"ר, (גנוי שערי ציון מכתבים מהחזון איש תשובה כה, נשאל ע"י משגיח ישיבת פונב"ו רבי בן ציון במברגר), וכתב הגר"ח קניבסקי (הערה שם) כי דברי החזון איש הם שלא כדברי המשנה ברורה שסבר שמכוח איסור הטלטול נעשו מוקצה לכל השבת.

וכן פסקו לדינא האגרות משה (ח"ה סי' כב סק"ו) מטעם שנחשב 'גמרו בידי אדם', וכתב לחלק בין כבסים שדעת האדם עליהם ובין כבסים שלא נתן דעתו עליהם, ונראה מדבריו שסובר שההיתר של גמרו בידי אדם נאמר רק כאשר האדם מתעסק ונותן דעתו להכשירם לשימוש בשבת. גם ב'ביע אומר' (ח"ו אור"ח סי' לו, ובהרחבה בספרו לווית חן סי' לו) כתב להיתר משום שהכבסים עתידיים להתייבש במשך השבת ונחשב כגמרו בידי אדם. וכן כתב באור לציון (ח"ב סי' כו אות ה, רק שכתב שאטבי כביסה מוקצים מחמת איסור ע"ש), ובילקוט יוסף (שבת ב סי' שא הערה פט) כתב להתיר גם מצד שגם בבין השמשות יכול היה לטלטל את הבגד הרטוב על ידי שני בני אדם.

ביאור טעם המשנה ברורה שנעשה מוקצה

אולם מצאנו פוסקים אחרים שיישבו וביארו את דעת המשנה ברורה (הגר"ש אלישיב אשרי האיש פי"ו סק"ג, או נדברו ח"א סי' ה, וח"ג סי' מב, מנחת יצחק שם ע"פ המאירי ביצה כו.): א. כי ההיתר של גמרו בידי אדם נאמר דווקא במוקצה שנעשה על ידי חתימה של בני אדם, אבל מוקצה שישודו בגזירת חז"ל שלא לטלטל בגד רטוב שמא יסחוט, אין בו היתר של גמרו בידי אדם. [וכעין חילוק זה כתבו גם קרן לדוד סימן קנח, שפת אמת שבת מג. קובץ שיעורים ביצה אות ו]. ולדעת המתירים נראה שגם אם נחדש יסוד זה, בגד רטוב אסור חז"ל לטלטלו בפועל מחשב שמא יסחטנו, אבל לא תיקנו שיהיה בו 'איסור מוקצה', ולכן יש לדון בגד רטוב לפי הכללים הרגילים של מוקצה, שאם יש לו שימוש לאחר זמן אינו מוקצה לכל השבת.

ב. עוד כתבו, כי מה שניתן לטלטל על ידי עשרה בני אדם, או באופן שאין לו כל בגד אחר, אינו נחשב שיש אפשרות טלטול לחפץ לבטל את הקצאתו בבין השמשות, שהרי גם בכל מוקצה יש כמה היתרים בטלטולו, כגון לצורך גופו או מקומו, ולטלטל כלאחר יד או בגופו, ואין בכל אלו כדי לבטל את העובדה שביסודו של דבר חפץ זה מוקצה מטלטול (הגר"ש אלישיב שבות יצחק ח"א פ"ו עמוד קג, ועוד).

אמנם המתירים סברו כי דווקא במוקצה מצד עצמו, וכגון מוקצה מחמת איסור או מחמת גופו וחיסרון כיס, או מתבטל ממנו שם מוקצה מחמת שיש דרך היתר לטלטלו, אבל בגד רטוב אסור לטלטלו שמא יסחוט, אבל לא גורם עליו שם מוקצה.

[וראה בארוחת שבת ח"ב מילואים לפרק יט הערה תקסג].

בגדים שעברו סחיטה במכונת כביסה

בגדים שעברו סחיטה טובה במכונת כביסה יוצאים באופן שאין בהם טופח על מנת להטפוח, ולכן לא ישיך גזירה שמא יסחוט, והגם שמחמת הריביות אין בני אדם משתמשים בהם מוקצים אותם מדעתם, אין אומרים בהם שמחמת שהוקצו בבין השמשות נעשו מוקצים לכל השבת, כי מאחר ובוודאות יתייבשו בגדים אלו מעצמם בשבת עצמה, הרי שגמרום בידי אדם ואינם מוקצים לכל השבת. ויתר על כך נראה כי אף בעודם לחים אינם מוקצים, שהרי בגדים הם כלי, וכל דבר שיש לו שם כלי הגם שאין בו שימוש כעת, כיון שיש בו שימוש בשבת עצמה לאחר זמן אינו מתבטל ממנו תורת כלי להיות מוקצה. אמנם בפסקי תשובות (סימן שא הערה תמו) כתב לאסור כל זמן הבגד לח, ודבריו צריכים ביאור, וגם לדבריו בגד שלובשים אותו בשעת הדחק גם קודם שהתייבש, אינו מוקצה.

מוקצה לחצי שבת

אם היו הכבסים יבשים בכניסת שבת, ונרטבו וחזרו והתייבשו, אף שבשעה שהיו רטובים היה אסור לטלטלם משום סחיטה, לא נקבע שם מוקצה באמצע שבת וכמבואר בשולחן ערוך (סימן שי סעיף ג) ולכן לאחר שהתייבשו שוב מותר לטלטלם.

כבסים רטובים בשבת

במקרה שלפנינו שירד גשם חזק בשבת עצמה, הכביסה עצמה אסורה בטלטול לכלי עלמא שהרי כעת היא רטובה באופן שיש חשש שמא יסחוט, וגם טלטולה באמצעות הזזת המתלה כולו אסור, שהרי נעשה המטלה כולו בסיס לכביסה האסורה. רק שניתן לטלטל בגופו לדעת המשנה ברורה (סי' שח ס"ק יג, ועוד) והגר"ש"ו אויערבאך (מנחת שלמה ח"א סי' יד ענף ב, ובהערה שבוטף ספר ש"כ), אבל למחמירים כדעת החזון איש (שבת סי' מו סק"ב) אין היתר לטלטל בגופו.

והנה הגר"ש"א התיר לכאורה גם לכתחילה, אבל במשנה ברורה (שם, וסי' שח סק"ב, ושער הציון סי' שב סק"ה, ועוד) יש סתירות האם התיר גם לכתחילה או רק במקום הצורך. ובאגרות משה (חלק ח סימן כב ס"ק ו) כתב להתיר במקום שהדבר נחוץ, והגר"ש אלישיב (שבות יצחק חלק א סימן יג עמוד קסט) כתב שאין להתיר כשאינו צורך כל כך, והגר"ש וואזנר (שבט הלוי חלק ח סימן ג אות ג ד"ה ומה) כתב להתיר במקום צורך או הפסד.

להלכה:

א. כבסים שהיו רטובים בכניסת שבת הרי הם מוקצה לדעת המשנה ברורה ואסורים בטלטול למשך כל השבת, שמתוך שהוקצו מחשש סחיטה בשעת כניסת השבת, הוקצו לכל היום. אולם רוב פוסקי הדור חלקו והתירו משני טעמים. א. כי גם בזמן שהבגד רטוב לגמרי אינו מוקצה. ב. כי כאשר הבגד עתיד להתייבש במשך השבת, אינו נאסר משום שבבין השמשות היה רטוב. ולכן יש להקל, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

ב. כבסים שעברו תהליך סחיטה במכונת כביסה, בדרך כלל אין בהם אפילו טופח על מנת להטפוח, ולכן אין בהם איסור טלטול מחשש שישחוט בידיים, וכיון שהם עתידיים להתייבש בשבת גם לדעת המשנה ברורה אינם מוקצים ומותר לטלטלם.

ג. אם הכבסים רטובים לגמרי הם מוקצים, אך לדעת הרבה פוסקים במקום הצורך מותר להזיזם בגופו לדחוף את מתלה הכביסה הנייד ברגל, ולכן אם הדבר גורם צער ניתן להקל לטלטל את מתלה הכביסה ברגל.

טלטול חבלי כביסה מן הצד

בשבת, מכיון שבבין השמשות היו רטובים באופן שיש בו חשש סחיטה, שוב הבגדים מוקצים לכל השבת, וחבלי הכביסה הם בסיס לדבר האסור. אמנם לדעת רוב פוסקי הדור באופן זה הכבסים אינם מוקצים, וחבלי כביסה אינם בסיס לדבר האסור, ולדעת המגן אברהם והתהילה לדוד גם בגד רטוב ממש אינו מוקצה, וכפי שנתבאר כל זה לעיל.

בזמן הזה הכביסה מתכבסת במכונה שסוחטת את הכבסים בסיום התהליך, וכאשר הם יוצאים מהמכונה לאחר סחיטה טובה שוב אין בהם גזירת שמא יסחוט, אלא שמשפחות רבות מייבשות את הכביסה שיוצאת מהמכונה במייבישי כביסה, ועיקר השימוש בחבלי כביסה הוא לסמרטוטים אחרי שטיפה או לבגדים עדינים שמכבסים ידנית, והם רטובים באופן שיש חשש שמא יסחוט, ונמצא שחבלי הכביסה ואטבים גם כשאין עליהם כביסה משמשים ככלי שמלאכתו לאיסור, לדעת הסוברים כן כנזכר לעיל.

אלא שאפשר שחבלי כביסה הם לכלי עלמא כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי אסור לתלות כביסה בשבת מחמת 'מראית העין' שהוראים יסברו שכבס בשבת, וכמבואר בשולחן ערוך (סי' שא מ"ה), וכל דבר שאסור חז"ל משום מראית העין אפילו בחזרי חדרים אסור לעשותו, נמצא שהשימוש בחבלי כביסה מצריך לעבור תחילה על איסור מראית העין. אלא שישוד זה שדבר שכדי להשתמש צריכים לעבור תחילה על איסור ייחשב משום כך לכלי שמלאכתו לאיסור, אינו יסוד כל כך פשוט, כי האחרונים דנות רבות בנידון כל הכלים החשמליים שמלאכתם היתר, אלא שהפעלתם כרוכה באיסור האם הם מוקצים מחמת כן (ראה אגרות משה ח"ה סי' כג; אשרי האיש ח"ב סי' קלו; מנחת שלמה ח"א סימנים ט - יד; שבט הלוי ח"ה סי' קסו סק"ה; מנחת אשר ח"א סי' לג; ועוד).

עוד נראה שכאשר היו תלויים על חבלי הכביסה בגדים שמותר להסירם ולהשתמש

בשבת התארחו אצלנו משפחת בתנו הנשואה לסעודת היום, לאחר הסעודה יצאו בני המשפחה לביתם, אך כעבור דקות מספר שמענו את קריאותיהם מן הרחוב, מיהרנו לחלוץ שבתוית הבניין, ובתי צעקה לי מלמטה ששכחה את תיק עגלת התינוק ובו מספר פריטים נחוצים. מאחר שאנחנו מתגוררים בקומה החמישית, הייתה זו טרחה גדולה לעשות את כל הדרך שוב ולעלות חזרה למעלה כדי לקחת את התיק, ולכן ביקשה בתי באוציא את התיק מהחלון ואניח לו ליפול אל החצר, שם היא אסופה אותו.

בדרכו למטה מוכרח היה התיק לפגוע בחבלי הכביסה של כמה שכנים מהקומות שלמטה, והתיק הזיז את החבלים בשל כובדו והמשך בצניחתו מטה. אחר כך התיק, האם בהזזת חבלי הכביסה בצורה כזו, יש איסור: תשובת מורנו הרב שליט"א:

האם כבסים מוקצים

נתבאר לעיל כי כביסה שהייתה רטובה בין השמשות של שבת נעשתה מוקצה לכל השבת לדעת המשנה ברורה, אבל אחרונים רבים נחלקו, ומשני טעמים. א. שגם בשעה שהבגדים רטובים יש היתרים שונים לטלטלם, ונמצא שאין הבגד מוקצה. ב. כיון שהבגדים עתידיים להתייבש בשבת אין אומרים מתוך שהקצו בבית השמשות הוקצו לכלי יומא. וכתבו כי אפשר שגם המשנה ברורה לא כתב דבריו אלא לפי המציאות בארצו שפעמים רבות אין הכבסים מתייבשים בשבת.

האם חבלי ואטבי כביסה מוקצים

כאשר תלוי על חבלי הכביסה כבסים רטובים שאינם עומדים להתייבש בשבת שאסור לטלטלם בשבת שמא יסחוט, מאחר שהכבסים הם מוקצים, חבלי הכביסה והאטבים הם בסיס לדבר האסור. לדעת המשנה ברורה אף אם הם עתידיים להתייבש

כמה זמן צריך להמתין למנין (א)

דעת המשנ"ב (צ סק"ב) אינו כן.
***

והנה יש לומר קצת סברא להקל בדין יותר מהולך בדרך או יושב בביתו ואינו הולך לביה"כ, כי כאן לפחות מתפלל בביה"כ, ודבר חשוב הוא מאד אפי' שאינו מתפלל במנין כמבואר בפוסקים, ועוד ש"א שזהו עיקר המעלה שהתכוונו חז"ל במצות תפלה בציבור (עי' ב"ח סי' צ ס"ו בשם רבינו יונה, ודוק ברש"י פסחים מו. ד"ה לגבל, ועי' ש"ך יו"ד רכח סק"ב, ואין להאריך), וכיון שמקיים לפחות קצת מצוה יש סברא לומר שלא הטרחיו עליו יותר (עי' כע"ז באגרות משה ח"ב סי' כו ד"ה עכ"פ כיון). [אך מצד שני מבואר בשו"ע הרב (סי"א) להיפך, שחובת היחיד להתפלל בציבור הוא יותר אם כבר הגיע לביה"כ מאשר שיושב בביתו, עיי"ש ודוק היטב].

***

העולה לדינא:

- א. בהולך בדרך יש לילך לפניו ד' מילין [72 דקות] ולאחריו צריך ללכת עד מיל [18 דקות].
- ב. ביושב בביתו ג"כ צריך ללכת 18 דקות [ובתוך העיר יש שכתבו שצריך ללכת יותר].
- ג. ביושב בביה"כ וממתין למנין יש שכתבו שצריך להמתין לערך 36 דקות [וה"א 72 דקות]. וראה עוד בהמשך המאמר א"ה שבוטא שם יתבאר עוד.

ומצד שלישי אולי יתכן לחדש מסברא שבכה"ג, שמצד אחד מבזבז זמן ומצד שני אינו טורח כלל בהליכה, שיש לעשות כעין פשרה [בין 36 ל-72 דקות] ונחייבו להמתין כשיעור ג' מילין [52 דקות].

עוד יתכן שיש לרדן בזה באופן אחר לגמרי, דהיינו שמצד ההלכה יכול עכשיו ללכת למקום שרוצה להיות אחר התפילה [ובלכד שלא יתעסק בצרכיו קודם התפילה], וכאשר מגיע הזמן שמתקיים המנין בביה"כ, אזי יש לו דין של יושב בביתו וא"כ תלוי אם המקום רחוק מביה"כ מהלך [או נסיעה] 18 דקות - מחויב ללכת, ואם המרחק יותר מזה מותר להתפלל במקומו ביחידות.

***

והנה בשו"ע (סי' צ ס"ו) כתב וז"ל: יש מי שאומר שמכל שכן שלא ישכים אדם לילך מעיר שמתפללים בה בעשרה, אם יכול לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול ושלא היא צריך ללכת יחיד אחר התפלה, עכ"ל. אך יל"ע כי לא נתבאר בשו"ע כמה זמן עליו להתעכב בעירו עד שיתפללו. אבל במקור הדין בספר אגודה המבואר בב"י משמע שצריך להמתין שיעור ד' מילין [72 דקות], וכ"כ לפרש באמרי אמת ליקוטם בשו"ע כאן.

מאידך ראיתי להדיא במקור חיים (סי' צ ס"ו) שכתב על מש"כ בשו"ע בסעי' טז שיש לילך עד מיל וז"ל: ונראה ללמוד ק"ו מזה דיתעכב בשביל תפילת הציבור מלכת לדרכו חצי שעה, עכ"ל.

וכ"כ באבני יספה (הל' תפלה פ"ו אות ה) לגבי אדם שיש לו הסעה מאורגנת למקום עבודתו או למקום לימודו בכלול ואיחר לקום עד שאם יתפלל בציבור יצטרך לנסוע בתחבורה ציבורית, אם אורך הנסיעה בתחבורה ציבורית הוא לפחות 36 דקות יותר מן ההסעה המאורגנת, מותר לו להתפלל ביחידות.

ועי' בשו"ת שמתל חיים (או"ח סי' קטז) שנשאל על מי שאוחז במאמצע ברכת קרי"ש ומשער שאם ימתין 40 דקות יהיה לו מנין לשמו"ע, האם הוא מחויב להתמתן, והשיב שבדאי אין עליו חיוב להמתין 40 דקות, דאפילו 36 דקות לרוב הפוסקים המה יותר משני מיל, ע"כ עיי"ש.

***

והנה, ברמ"א (סי' נג ס"ג) כתב שאם אין מנין בבית הכנסת ימתין הש"ץ עם יתבתו וישתוק ולא ידבר כלום עד שיבא מנין ויאמר ישתבח וקדיש, ע"כ. והביא במג"א (סק"ה בשם מהר"ל הובא במשנ"ב ושוע"ר שם) שיכול להמתין ולהשתחו אפילו חצי שעה, אפי' שזוהה כשיעור לגמור את כולה. עד כאן.

והנה לענ"ד אין להוכיח מכאן משמעות שיש חיוב להמתין חצי שעה למנין, כי הרמ"א מיייר רק מדין הפסק בין ישתבח לקדיש שאחריו, עיני כדבריו מוקדם, וזוה כתב שאם הש"ץ ממתין למנין, ימתין קודם ישתבח ודוקא, אבל לא בא להורות שמחויב בזוה. וכן הפוס' שנקטו שם שיעור חצי שעה, דנו בזה רק מדין הפסק כשיעור לגמור את כולה' וכתבו שאין בזה חשש, אבל לא כתבו שיש חיוב המתנה למנין כשיעור זה. אך עי' בהלכות שלמה (פ"ה יד) שהבין מזה שצריך להמתין שיעור חצי שעה אם בוודאי יהי' אח"כ עשרה אנשים. אבל המעניין ברמ"א וכו"כ שם ריאה שאין זו פשוט משמעות דבריהם וכוונתם.

[וגם את"ל שיש מכאן הוכחה שצריך להמתין חצי שעה למנין, אין מזה הוכחה לענייננו, כי שם אם לא ימתינו יתבטל המנין לגמרי, משא"כ בענייננו לא יתבטל מחמתו המנין אלא שהוא לא יתפלל בציבור, ובוה יש פחות חיוב כמו שכתבו הפוסקים (עי' שו"ת רעק"א ח"א סי' יג, שו"ת יד אליהו סי' ו').]

***

והנה יש שכתבו (כף החיים ק"ו בשם שו"ת בנין עולם סי' ג, שו"ת בצל הכהמא ח"ד סי' כא, ועי' שו"ת אגרות משה ח"ב סי' כז) דמה שנתבאר לעיל דביושב בביתו א"צ ללכת יותר ממיל, היינו דווקא בדר יושב ובשביל המנין צריך ללכת חוץ לישוב, אבל בתוך העיר עצמה ראו להחמיר לטרוח ללכת אפי' יותר משיעור מיל, עיי"ש. ולפי דבריהם כ"ש בנידון דידן שאינו טורח בהליכה כלל א"כ ראו להמתין אפי' יותר 36 דקות.

מ"מ נראה (וכן מבואר בדבריהם ע"ש) שזה בעיקר באופן של קבוע דהיינו משמקם מגיריו רחוק מביה"כ ואם לא יטרח יבטל לגמרי מתפלל בציבור כל יום, אבל באופן של אקראי כמו בדין א"צ להחמיר כ"כ (ובעי' מש"כ רמ"א סעי' יח לגבי מי שתורתו אומנתו שלא ירגיל עצמו לפטור ממנין). וגם הרי

חיים הגיע לבית הכנסת לתפילת שחרית ורואה בלוח מודעות לזמני התפלות שמנין הבא עתיד להתקיים רק כעבור ג' רבעי שעה, האם מחויב חיים להמתין עד אז כדי להתפלל במנין או שאין עליו חיוב ככה"ג ויכול להתפלל עכשיו ביחידות ולילך לעסקיו.

תשובה: כדי לענות על השאלה יש להציע מקורן של דברים, דהנה בגמרא (פסחים מו.) אמרו: אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש לגבל ולתפלה ולנטילת ידיים ארבעה מילין. אמר רבי יוסי ברבי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא ומינה, מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל חוזר. ע"כ. ופי' רש"י: וכן לתפלה, אם מהלך אדם בדרך ובא עת ללון להתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין - הולך ומתפלל שם ולן שם עכ"ל. ותוס' מביאים שם פירוש הערוך החולק על רש"י ומפרש 'לתפלה' היינו לרחוץ ידיו להתפלל. להלכה נפסקו שניהם בשו"ע (או"ח סי' צב ס"ד וסי' צ ס"ט).

וז"ל השו"ע שם: ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בזה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך לילך שם. ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל בעשרה.

היוצא מזה שבהולך בדרך חייבו חז"ל ללכת עד שיעור ד' מילין דהיינו 72 דקות (ביאור הלכה סי' קסג ס"א ד"ה ברחוק), ולאחריו חייבו ללכת רק עד מיל דהיינו 18 דקות (עפ"י בעי"ה הגי' (ו"א 24 דקות קצות השלחן סי' יג בדי השלחן סק"ב עפ"י שוע"ה ח"א תמט ס"ו), ועי' במשנ"ב סי' תנ"ט סק"ט וביה"ל שם ד"ה הוי, בענין שיטת הפוס' בשיעור מיל).

והנה ביושב בביתו נחלקו האחרונים (מג"א ופמ"ג ועוד) לגבי נטילת ידיים (סי' קסג ס"א) אי נחשב כהולך בדרך ויש לילך ד' מילין או שנחשב כלאחריו ודי ללכת מיל. ולהלכה השו"ע הרב (סי' א) נוקט לחומרא והמשנ"ב (סק"ג וביה"ל סי' צב ס"ו) נוקט לקולא. אבל לגבי תפלה בציבור גם השו"ע הרב (סי' צ ס"ו) הובא במשנ"ב סק"ב וכ"כ במקור חיים (סי' מודה שא"צ ללכת יותר ממיל.

אך בהא יש להסתפק ולדון מה הדין בנמצא במקומו וא"צ לילך לשום מקום רק להמתין עד שעת קיום המנין לתפלה. דהנה מצד אחד אינו טורח מאומה בהליכה, אבל מצד שני מבזבז זמן יקר [וגם אינו יכול לאכול בינתיים או לעשות שאר צרכיו קודם התפלה כמבואר בהלכה]. ויל"ע מזה עיקר החיוב שחייבו חז"ל לטרוח אחר מנין, הטירחא בהליכה או הזמן.

והנה, מצד אחד לא חילקו חז"ל בין הולך ברגליו לרוכב על חמור (משנ"ב סי' צב סק"ז), ובין דרך ישרה לעקומה (פתחי תשובה יו"ד סוס"י קיב לגבי פת עכו"ם), ומזה רואים שחז"ל קבעו בכל אופן שיעור מיל לפי מרחק "מקום" ולא לפי הזמן (ואכן כן נקט שו"ת שבת הלוי ח"ה סי' יט, גם לגבי נסיעה של זמנא), ולפי"ז בדין שאינו במרחק מקום כלל אולי עליו להמתין יותר משיעור 18 דקות.

אבל מאידך מזה שכתבו הביאור הלכה (קסג ס"א ד"ה ברחוק) וכף החיים (קסג סוס"ד) שנסיעה ברכבת מחמת שנוחה ביותר מרכיבה של פעם, שיעור חייבו הוא זמן נסיעה של 18 דקות, אפי' שנוסע בזמן זה הרבה יותר משיעור מיל, [ועי' בפתחי תשובה (שם) שכתב לחלק בין ההולך בדרך לבדו לבין ההולך עם בניו ובני ביתו, שאז צריך לילך רק פחות ממיל], הרי שעיקר שיעור החיוב הוא "הזמן" של 18 דקות (וכן נוקט בתשובות והנהגות ח"א ריש סי' צח), וא"כ בדין אין עליו להמתין יותר מ-18 דקות אפי' שאינו טורח בהליכה. ואליבא דאמת גם לפי"ז בנידון דידן לכאורה עליו להמתין למנין 36 דקות, כי הרי חז"ל חייבו לאדם ללכת חוץ לדרכו מהלך מיל ואח"כ יצטרך לחזור למקומו, נמצא שמבזבז זמנא 36 דקות - 18 דקות כל כיון.

מאידך יתכן לומר שעליו להמתין אפי' יותר 36 דקות, כי הרי בהולך בדרך העליו להמתין 72 דקות מטעם כי ממילא מתכנן לעלות לשם ואינו טורח בהליכה יותר בשביל המנין, וא"כ אצלנו ג"כ מאחר שכבר נמצא במקומו של המנין וא"צ לטרוח בהליכה כלל, יצטרך להמתין כשיעור זה. אך יש לחלק מסברא כי בשונה מההולך בדרך ממילא, כאן הרי מבזבז זמן ואולי ככה"ג לא חייבו להמתין כ"כ זמן [עוד באופן שאינו יכול לעשות עכשיו בביה"כ מה שמתכנן לעשות אחר התפלה, דא"כ (וכמו שידע ללמוד בביה"כ באותם הנתיים) הרי זו ממש בהולך בדרך בוודאי עליו להמתין 72 דקות למרות שאינו יכול לאכול בינתיים].

מכתלי בית ההוראה
המשך מעמ' קודם

בהם בשבת, יש לדון שהחבלים אינם מוקצים, שהרי גם אילו היו כלי שמלאכתו לאיסור וככלי בישול, הרי כל זמן שהאוכל נמצא בכלי, הכלי בטל לאוכל ואינו מוקצה (וכמבואר בגמרא שבת קכג, ובמשנה ברורה סי' שש סק"כו), וגם כאן החבלים בטלים לגבי הכביסה התלויה עליהם.

טלטול בדרך הילוכו

רק שיש להתיר את זריקת תיק העגלה מצד שגם אם החבלים מוקצים מחמת שהם כלי שמלאכתם לאיסור, או שהם בסיס לבגד רטוב שמלאכתו לאיסור, הרי הוא מטלטל את החבלים לצורך מקומם, ועוד שאפילו הם מוקצים מחמת גופם, ואין בהם את ההיתר של לצורך מקומם, הרי אינו מטלטל את חבלי הכביסה בידו אלא רק בזריקה, וזה דומה למטלטל בדרך ניפוח שמורת כי הגם שכוחו כגופו אין זה דרך טלטול אלא רק כלאחר יד (מהרי"ל סי' ר, רמ"א סי' שח ס"א).

וגם אם נאמר שניפוח בפה קל מטלטול בזריקה בידיים (ראה שו"ע הרב סי' שש סק"א), נראה שבהזזת חבלי הכביסה שלא בכוונה כלל אין צריכים לחוש, והוא קל מאיסור טלטול בדרך הילוכו דשרי, וכמבואר בגמרא (שבת קכז), שכדי לפנות שביל כניסה לאוצר מותר להזיז מוקצה בדרך הילוכו, וכתב רש"י (שם) שברך הילכתו אינו טלטול, וכן פסק הרמב"ם (שבת פכ"ו הל' טו), וכתב החזו"ן איש (שבת סי' מז סק"א) שאף שאסור לטלטל בגופו, בדרך הילוכו אין זה טלטול כלל ושרי. והזוזת המוקצה לפיניו השביל עוד חמור יותר כי הוא מכוון לטלטל את המוקצה כדי לפנות לו דרך, אלא שכיון שמטלטל בדרך הילוכו קיל טפי, אבל בנידון דידן שאין לאם שזרקה את תיק העגלה כל כוונה להזיז את חבלי הכביסה המוקצים של השכנים, ורק שהתיק הזיזם בדרך נפילתו, בוודאי הדבר היה מותר ולא נחשב שטלטלה את החבלים המוקצים.

להלכה:

במקום שיש עירוב, מותר היה להטיל את התיק כלפי מטה וגם לטלטלו אחר כך לביתה, אך כמובן שבמקום שאין עירוב, הדבר אסור. התבאר בהרחבה אם כביסה וחבלי כניסה יש להם כלל דין מוקצה ואסורים בטלטול, אולם במקרה שלפנינו שאין לאם שזרקה את תיק העגלה כל כוונה להזיז את חבלי הכביסה המוקצים של השכנים, ורק שהתיק הזיזם בדרך נפילתו, אין כאן איסור של טלטול מוקצה כלל ומותר לעשות כן.

דף מושב (ריפוד) שהתפרק טלטולו והחזרתו

בבית משפחת כהן נערכה שמחה בשבת קודש, ועקב ריבוי האורחים נאלצו להשתמש בכל הכיסאות המצויים שבמחסן אותם העלו לסלון ביתם הרחב. והנה ראו כי באחד הכיסאות דף המושב לא היה מחובר לכיסא, אולם ניתן היה להניחה על הכיסא וכך לשבת עליה, אך בלי המשפחה הסתפקה האם הדבר מותר בשבת, וזאת משום שיש לדון הן מצד אסור טלטול אולי הדף נחשב 'מוקצה', והן מצד אב מלאכת 'בונה', בכך שמניח את הדף על הכיסא ומכשירו לשיבה.

תשובה: המקור לדון זה מופיע בכמה מקומות בשולחן ערוך: סימנים, שיג - שיד, וכן בס' שח ס"ט"ז. והנה יש לדון מצד טלטול הכסא דיש בדריש שאסור חז"ל לטלטלן מחשש שמא יתקע כגון כירה שנשמט אחת מירכותיה וכן ספסל שנשמט אחד מרגליו שבדברים אלו היות וניתן גם להשתמש מבלי הרגל באופן פחות נוח חששו שמא יבוא לחבר (מה שא"כ בכלים אחרים שא"א להשתמש כלל) ולכן אסורים בטלטול (ויש שחילקו בין כירה שא"א להשתמש בה בנוה לספסל שאפשר לסומנו על ספסל אחר אז לא יבוא לחברו אבל בש"ע כתב להחמיר), וכן יש לדון מצד חיבור המושב שחז"ל אסרו לחבר כלי של פרקים (ש"ג ס"ו) (מצד בנין או מכה בפטיש) הדין הוא דאם הכלי מחובר ע"י ברגים אסור אפילו לחברו רפוי מחשש שמא יתקע

אמנם שישתה העול"א (שבת ס"ק) להתיר לחבר רפוי גם כשדרכו בתקיעה אז אף איסור הטלטול, אבל דעת שאר הפוסקים שאסור גם רפוי, ויש בזה כמה התרים. א. דאם דרך הכלי להיות תמיד רפוי אז אין את שתי החששות גם של טלטול (המ"א סימן שח) וגם של בונה (ש"ע ס"ג) ולכן אם אצלו דרך הכלי להיות רפוי מותר (והבאר הלכה הקשה דילמא בעינן דרך העולם ברפוי אבל במשנ"ב פסק כמג"א). ב. אם אין אפשרות לחברו כגון שאין את הברגים אז מותר בטלטול ולצורך משתה כתב הט"ז להקל גם לחברו אבל היתר זה רק בספסל שנשמט רגלו כיוון שזה רק חומרא (וכדלעיל בסוגריים) ולא בשאר כלים, אמנם לגבי איסור טלטול הרי היתר גמור.

ג. אם השתמש בעל הכלי כך ביום חול מבלי לחברו מותר לטלטלו כיוון שגילה דעתו שאין בדעתו לחברו. ד. אם השתפשף מקום החיבור דאף אם יריג לא יחזיק החיבור ולאחר זמן יתרופף שוב הרי זה כחזרה ברפיון כשא"א לתקוע שהדין שמתור לחברו. ה. אם צריך אומן בשביל לתקוע ג"כ לא גזרו שמא יתקע ומותר בטלטול. ו. יש שהקילו כשצריך להביא כלי עבודה בשביל לתקוע וכן כששום שומר שישגיח עליהם.

העולה לדינא:

אסור לטלטל הכיסא הן לצורך גופו והן לצורך מקומו, והשו"ע הרב מיקל לצורך מקומו, אלא באם יש אחד מהתנאים דלעיל (דרכו להיות רפוי/ השתמש כך מבעוד יום/ אין אפשרות לחברו/ צריך אומן), ולחבר המושב יהיה מותר וודאי רק אם דרך השימוש בכלי הוא תמיד ברפיון דאז מותר להניח מבלי לתקוע.

דיני ומנהגי חמשה עשר בשבט

א. ראש השנה לאילנות' הוא לעולם בחודש שבט הסמוך לחודש טבת, ולא בחודש הקרובה לפורים אפילו בשנה מעוברת, משום שהולכים אחר רוב השנים (גמ' ר"ה טו ע"ב), ואין אומרים 'תחנון' חמשה עשר בשבט, ובמנחה לפנינו (ש"ע ס' קלא ובמ"ב שם), וכן אין מתענים בט"ו בשבט (ש"ע ס' תקעב ס"ג), ואפילו חתן ביום חופתו אינו מתענה (מ"ב ס' תקעג סק"ז).

ב. אך 'למנצח' ו'אל ארך אפים' אומרים (מ"ב ס' קלא סק"ה), ומשום זה אבל ל"ע מתפלל לפני העמוד ביום חמשה עשר בשבט, מפני שביום שאומרים 'למנצח' האבלים מתפללים לפני עמוד (ביה"ט ס' קלב), וכן מנהג החסידים.

מנהג אכילת פירות

ג. ביום חמשה עשר בשבט היא הזמן להתפלל להש"ת שיחדש עלינו ועל הפירות שנה טובה, ולכן נוהגים להרבות באכילת מיני פירות האילן ובפרט פירות משבעת המינים, וגם כדי להודות ולהלל להש"ת על הפירות הטובות שנתן לנו, והוא מנהג ותיקין, וכיון שמרבים באכילת הפירות צריכים ליהדר מאוד שלא להיכשל באיסור אכילת תולעים, ובפרט בפירות שמצויים בהם תולעים יאה זהיר לבדוקם היטב.

ברכת שהחינו

ד. נוהגים להדר ולאכול פירות חדשים ביום זה ולברך עליהם שהחינו, יש אומרים שמברכים קודם ברכת הפרי, ואחר כך מברכים ברכת שהחינו (כה"ט ס' רכה סק"ז), ויש אומרים להיפך, שמברכים שהחינו קודם, ואחר כך מברכים על הפרי (פרמ"ג), ולהלכה דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד (ליקוטי מהר"ח פ"ח).

ה. אוכלים אתרוג ביום חמשה עשר בשבט (ליקוטי מהר"ח פ"ח), אמנם אין מברכים עליו שהחינו, מפני שכבר יצא במה שבירך עליו שהחינו בעת נטילתה למצוה (בא"ח), ועוד משום שאינו מתחדש משנה לשנה (באה"ט), ועוד משום שאינו ניכר לאחר מבשלים אותו בין פרי חדש לפרי ישן (א"א מבוטשאטש).

ו. מברכים שהחינו גם על פירות האדמה (ביה"ט ס' רכה ד"ה פרי חדש), וכן מברכים שהחינו על ירקות שהם מיני ליפתן, כמו צנון וגזר ומלפפון (מ"ב שם סק"ח), אכן אפשר להליץ זכות על מנהג העולם שלא מברכים על ירקות, משום שאין להם חשיבות כל כך, ולכן אין בהם שמחה יתירה (משנה שכר אר"ח ס' נח).

ז. פירות שהם מורכבים מין בשאינו מינו, אין מברכים עליהם שהחינו, כיון שנעשה באופן שהיא נגד רצון הבורא (באה"ט), ויש חולקים ואומרים שאפשר לברך אף על פרי המורכב (שאלת יעב"ץ), לכן שב ואל תעשה עדיף (כה"ט), ומכל מקום טוב שיקח פרי חדש אחר שאינו מורכב ויברך עליו ויכון לפטור את פרי המורכב (מנח"ש ח"ג ס' נה).

אכילת פירות בזמן הסעודה

ח. האוכל פירות קודם הסעודה ויבדעו להמשיך אכילת הפירות גם בתוך הסעודה, אינו צריך לברך ברכה אחרונה קודם הסעודה, משום שאם אוכל גם בתוך הסעודה נחשב כל מה שאכל לצורך הסעודה וברכת המזון פוטרת הכל (מ"ב ס' רעו).

ט. אבל אם אינו בדעתו לאכול פירות בתוך הסעודה, צריך לברך עליהם ברכה אחרונה משום שפירות האלו אין שייכים לסעודה, ולכתחילה יברך הברכה אחרונה לפני שנוטל ידים לסעודה, ואם שכח ולא בירך, יברך ברכה אחרונה אף בתוך הסעודה (שם), ואף שלא נזכר שעוד לא בירך אלא לאחר ברהמ"ז, יברך אז ברכה אחרונה על הפירות, משום שאינו נפטרת בברכת המזון.

י. האוכל פירות בתוך הסעודה - מברכים עליהם ברכה שלפניהם הראוי להם אפילו בתוך הסעודה, משום שפירות אינם חלק מהסעודה, אך ברכה אחרונה אינו מברך עליהם, משום שהם נפטרים בברכת המזון, שברכת המזון פוטר על כל מה שאכל בתוך הסעודה (ש"ע ס' רעז).

יא. יש אומרים שיותר טוב שלא לאכול הפירות בתוך הסעודה, כדי שיברך עליהם ברכה אחרונה שהוא מיוחדת להם, ולא יפטרם בברכת המזון שאינה ברכה שמייוחדת להם, ואין כאן חשש ברכה שאינה צריכה, משום שבאופן כזה נאמר 'טוב להרבות בברכות' (שועה"ר ס' רטו ס"ה), ומיהו יש חולקים שאפילו באופן כזה נחשב לברכה שאינה צריכה, ומשום כך עדיף לאכול בתוך הסעודה, ויפטור ברכה אחרונה בברכת המזון (מג"א).

הקדמה לדיני קדימה

יב. מובא בגמ'

אליבא דהלכתא

הרה"ג רבי מרדכי דוד ברנדסדורפר

א. (ברכות מ' ע"ב) שאם יש לו כמה סוגי מאכלים, ולכל מאכל יש ברכה מיוחדת, צריך להקדים ולברך לפי חשיבות הברכה, וכן אם יש לפניו כמה מאכלים מאותו הברכה לברך עליהם, צריך לברך על המין המשובח והמעולה ביותר מפני שזה יסוד דין קדימה כדי ליתן יותר כבוד לברכה והיא הידור מצוה שמברכים על המשובח והמובחר.

ב. כל דיני קדימה הוא רק דווקא באופן שרוצה לאכול משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מסוג אחד או ממין אחד, אין דיני קדימה כלל ומברך אלא על מה שרוצה לאכול עכשיו, ואף על פי שהמין השני נמצא גם לפניו (רמ"א ס' ריא ס"ה), וכן אין דין קדימה אם אין המין השני נמצא לפניו, אפילו שרוצה לאכול ממנו יותר מאוחר, ולכן מברך על מה שנמצא לפניו (מ"ב שם סק"א).

קדימה בברכות שאינם שווים

יד. בחשיבות הברכות יש להקדים לפי סדר כדלהלן: א - בורא מיני מזונות. ב - בורא פרי הגפן. ג - בורא פרי העץ על פירות משבעת המינים. ד - בורא פרי העץ על פירות שאינם משבעת המינים. ה - בורא פרי האדמה. ו - שהכל נהיה בדברו. ז - ברכת הריח, וסדר בברכות היא כך אפילו יש עדי זה לא יברך על השלם, או שלא יברך על מה שחביב אצלו (כה"ט שם סק"ז).

טו. אם הפרי האדמה הוא ממין שבעה כגון קליות חיטים, יש לברך קודם על פרי האדמה ואחר כך על פרי העץ אפילו שהיא ממין שבעה, מפני שחטה מוקדמת בפסוק (מ"ב שם סק"ח), ובתנאי ששניהם חביב אצלו בשוה (ש"ע צ"ב סק"א).

טז. יש אומרים שאם רוצה לאכול פרי העץ ופרי האדמה, והפרי האדמה חביב אצלו, מברך קודם על פרי האדמה שהיא חביב, ואפילו פרי העץ הוא משבעת המינים (מ"ב שם), ובתנאי שפרי האדמה הוא שלם (ע"י בשעה"צ סק"ה), אולם יש אומרים שמנהג העולם להקדים תמיד ברכת העץ לברכת האדמה אפילו אם הפרי האדמה חביב עליו (כה"ט סק"ו).

יז. כשם שיש קדימה בברכה שלפניה, כך יש קדימה בברכה שלאחריה ויש להקדים את הברכה החשובה, והסדר הוא: ברכת המזון, ברכה מעין שלש, בורא נפשות (ביה"ט ס' רב ד"ה ברכה אחת).

קדימה במאכלים השווים בברכותיהם

יח. במאכלים שהם שווים בברכתם צריך ליהדר ולהקפיד לברך על סדר החשיבותם, לדוגמה כשיש לו שלימה ותיבה, יברך על השלימה, אפילו שאינו שלימה הוא יותר חביב אצלו, כיון ששלם עדיף (מ"ב סק"ד), ואם שניהם שווים בשלימותם, יברך על החביב, [וחביב נקרא המין שרגיל להיות חביב אצלו] (ש"ע ס"ד), ובאופן ששניהם שווים אצלו בחביבתם ובשלימותם, יברך על היותר גדולה (ש"ע ס' רסח ס"ב).

יט. אם שיש לו שני סוגים מאותו ברכה לפעמים יש בהם דין קדימה כגון בחמשה מיני דגן וסדר הקדימה היא כדלהלן: חיטה, שעורה, כוסמין, שיבולת שועל, שיפון (מ"ב סק"ה), וכן אם יש לו פת הבאה בכיסנין [כגון עוגה ומיני מזונות אפויים וכדו'], ותבשיל העשוי מחמשת מיני דגן [כגון קוג"ל איטריות וכדו'], פת הבאה בכיסנין קודמת מפני שאם קובע סעודתו עליהם מברך המוציא ברהמ"ז, משא"כ תבשיל העשוי מחמשת מיני דגן לעולם אין בהם חיוב ברכת המוציא (קצוה"ש ס' נד).

כ. בפירות משבעת המינים - מה שיותר מוקדם בפסוק וסמוך לתיבת 'ארץ', והסדר היא: זית, תמרים, ענבים, תאנים, רימונים, (ש"ע צ"ב סק"ד), ויש לעשות כסדר הזה אפילו אם אחד אינו שלם (ש"ע צ"ב סק"ד).

כא. בפירות שאינם משבעת המינים - יש אומרים שפירות שהשתבחו בהם ישראל כמו אגוזים או תפוחים, יש להקדים לפירות אחרים, ומיהו אם פירות האלו אינו חביב עליו יותר מפירות אחרים, הוי דבר השקול ואיזה שירצה יקדים (כה"ט סק"ז).

כב. אין דין קדימה בכמה סוגי משקאות, אפילו שיש לו משקה העשוי משבעת המינים (חזו"מ י"ח), לכן יברך על מה שחביב לו יותר ויפטור בזה משקין אחרים (מג"א ס' קפב סק"ב), וכן אם יש לו מאכל ומשקה שברכותיהם שווים אין בהם דין קדימה (קצוה"ש שם).

טעה ולא בירך כפי ההלכה

כג. בדיעבד אם בירך על מין שאינו חשוב או שאינו חביב, אין צריך לחזור ולברך על השני, אפילו שלא היה מונה על השולחן בשעת הברכה, ובתנאי שהיה בדעתו בברכתו גם על המין השני (רמ"א ס' ריא ס"ה), אמנם אם בירך על מין החשוב, פוטר את שאינו חשוב אפילו לא נתכוון בפירוש לפטור, ובתנאי שהיה מונה לפניו על השולחן בשעת הברכה (מ"ב סק"ב).

תפילה לאתרוג נאה

כד. מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ט"ו בשבט, שהיא ראשית יסוד הצמיחה, שיומין לו הש"ת לעת המצטרך את הפרי עץ הדר אתרוג כשר ומהודר לקיים מצות הבורא ברוך הוא בתפארתו (בני יששכר).

הצטרפות לקבלת העלון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com